

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Mgr. Olga Nahodilová

POŠKOZENÝ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

The injured party in the criminal procedure

Rigorózní práce

Konzultant rigorózní práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Datum uzavření rukopisu: 30. září 2014

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 30. 9. 2014

Mgr. Olga Nahodilová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za veškerou pozornost, s níž sledoval moji rigorózní práci, a za odborné pokyny a rady, které mi poskytl při její přípravě a zpracování. Zároveň děkuji za poskytnuté náměty a praktické zkušenosti mojí sestře, JUDr. Pavle Nahodilové, advokátce.

OBSAH

1.	ÚVOD	7
2.	POSTAVENÍ POŠKOZENÉHO V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	10
2.1.	<i>Subjekty a strany trestního řízení .....</i>	10
2.2.	<i>Zákonná definice poškozeného (účinná od 1. 7. 2011).....</i>	12
2.2.1.	Poškozený, kterému bylo trestným činem ublíženo na zdraví	14
2.2.2.	Poškozený, kterému byla trestným činem způsobena majetková škoda	14
2.2.3.	Poškozený, kterému byla trestným činem způsobena nemajetková újma	15
2.2.4.	Poškozený, na jehož úkor se pachatel trestným činem bezdůvodně obohatil ...	17
2.2.5.	Odlišení bezdůvodného obohacení od majetkové škody a od nemajetkové újmy	19
2.2.6.	Zhodnocení novely TR provedené zákonem č. 181/2011 Sb.	20
2.3.	<i>Zúžení pojmu poškozeného .....</i>	23
2.4.	<i>Poškozený s nárokem a bez nároku na náhradu Škody .....</i>	25
2.5.	<i>Adhezní řízení .....</i>	26
3.	OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU	28
3.1.	<i>Oběť trestného činu dle Zákona o peněžité pomoci obětem TČ (účinného do 31. 7. 2013).....</i>	28
3.2.	<i>Zákon o obětech TČ.....</i>	28
3.2.1.	Pojem oběť dle Zákona o obětech TČ	29
3.2.2.	Postavení poškozeného v trestním řízení v návaznosti na přijetí Zákona o obětech TČ	31
3.2.3.	Poškozený versus oběť trestného činu.....	33
4.	HISTORICKÝ VÝVOJ POSTAVENÍ POŠKOZENÉHO V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	35
4.1.	<i>Právní úprava postavení poškozeného dle zákona č. 119/1873 ř. z., jímž se uvádí trestní řád.....</i>	35
4.2.	<i>Právní úprava postavení poškozeného dle zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) .....</i>	38
4.3.	<i>Právní úprava postavení poškozeného dle zákona č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) .....</i>	39
5.	PŘEKÁŽKY V UPLATNĚNÍ PRÁV POŠKOZENÉHO	41
5.1.	<i>Vyloučení poškozeného z účasti na trestním řízení z osobních důvodů.....</i>	42
5.2.	<i>Rozhodnutí v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení .....</i>	43
5.3.	<i>Vzdání se práv poškozeným .....</i>	44
5.4.	<i>Mimořádně vysoký počet poškozených .....</i>	46
6.	PRÁVA POŠKOZENÉHO V TRESTNÍM ŘÍZENÍ.....	51
6.1.	<i>Práva poškozeného bez ohledu na to, zda má nárok na náhradu Škody či nikoli .....</i>	52
6.1.1.	Práva poškozeného v průběhu celého trestního řízení.....	52
6.1.2.	Práva poškozeného v průběhu přípravného řízení.....	57
6.1.3.	Práva poškozeného v průběhu řízení před soudem	60

6.1.4.	Práva poškozeného v průběhu odvolacího řízení	62
6.2.	<i>Práva poškozeného s nárokem na náhradu Škody</i>	62
6.2.1.	Právo poškozeného uplatnit nárok na náhradu Škody	62
6.2.2.	Právo podat odvolání	67
6.2.3.	Právo poškozeného podat stížnost proti rozhodnutí soudu o návrhu na povolení obnovy řízení	69
6.2.4.	Právo učinit návrh na zajištění nároku na náhradu Škody na majetku obviněného	70
6.2.5.	Právo na náhradu nákladů	70
6.2.6.	Právo na bezplatné právní zastoupení nebo na zastoupení za sníženou odměnu	73
6.3.	<i>Práva obětí trestných činů dle Zákona o obětech TČ</i>	78
6.4.	<i>Některá další práva poškozeného</i>	79
7.	PRÁVO POŠKOZENÉHO NA DOPROVOD DŮVĚRNÍKA	81
8.	PRÁVO POŠKOZENÉHO BÝT POUČEN ORGÁNY ČINNÝMI V TRESTNÍM ŘÍZENÍ O SVÝCH PRÁVECH	83
8.1.	<i>Právo poškozeného být poučen orgány činnými v trestním řízení o svých právech podle Zákona o obětech TČ</i>	85
9.	PRÁVO POŠKOZENÉHO UČINIT PROHLÁŠENÍ O TOM, JAKÝ DOPAD MĚL SPÁCHANÝ TRESTNÝ ČIN NA JEHO DOSAVADNÍ ŽIVOT	86
10.	PRÁVO POŠKOZENÉHO NECHAT SE ZASTUPOVAT ZMOCNĚNCEM	88
10.1.	<i>Práva zmocněnce poškozeného</i>	89
11.	PRÁVO POŠKOZENÉHO NA INFORMACE	92
11.1.	<i>Právo poškozeného na informace o nebezpečném obviněném nebo odsouzeném dle ust. § 44a odst. 1 TŘ účinného do 31. 7. 2013</i>	92
11.2.	<i>Právo oběti na informace zakotvené v ust. § 11 Zákona o obětech TČ</i>	93
11.2.1.	Právo oběti na informace zakotvené v ust. § 11 odst. 3 Zákona o obětech TČ	93
11.2.2.	Právo oběti na informace zakotvené v ust. § 11 odst. 1 Zákona o obětech TČ	96
11.3.	<i>Právo na informace o nebezpečném obviněném nebo odsouzeném dle ust. § 103a TŘ</i>	97
12.	TRESTNÍ STÍHÁNÍ SE SOUHLASEM POŠKOZENÉHO	98
12.1.	<i>Podmínky, za nichž není nutný souhlas poškozeného s trestním stíháním</i>	105
12.2.	<i>Subsidiární žaloba</i>	108
12.3.	<i>Soukromý žalobce</i>	109
13.	PŘEDBĚŽNÁ OPATŘENÍ A POŠKOZENÝ	111
14.	ROZHODNUTÍ O NÁVRHU POŠKOZENÉHO NA NÁHRADU ŠKODY	116
14.1.	<i>Rozhodnutí dle ust. § 228 odst. 1 TŘ</i>	118
14.2.	<i>Rozhodnutí dle ust. § 229 odst. 1 TŘ</i>	120
14.3.	<i>Rozhodnutí dle ust. § 229 odst. 3 TŘ</i>	121
14.4.	<i>Rozhodnutí dle ust. § 229 odst. 2 TŘ</i>	121

15.	TRESTNÍ PŘÍKAZ A POŠKOZENÝ	123
16.	PROSTŘEDKY RACIONALIZACE TRESTNÍ JUSTICE A POŠKOZENÝ	125
16.1.	<i>Odklony v trestním řízení.....</i>	126
16.1.1.	Narovnání.....	127
16.1.2.	Podmíněné zastavení trestního stíhání.....	131
16.1.3.	Dohoda o vině a trestu.....	136
16.1.3.1.	První stadium - dohoda o vině a trestu.....	137
16.1.3.2.	Postavení poškozeného v rámci sjednávání dohody o vině a trestu.....	138
16.1.3.3.	Druhé stadium - řízení o schválení dohody o vině a trestu soudem.....	140
16.1.3.4.	Zhodnocení zakotvení dohody o vině a trestu do TR.....	144
17.	SROVNÁNÍ ČESKÉ A SLOVENSKÉ PROCESNÍ ÚPRAVY POSTAVENÍ POŠKOZENÉHO.....	148
18.	NÁVRHY DE LEGE FERENDA.....	152
18.1.	<i>Právo státního zástupce podat návrh na náhradu Škody .....</i>	156
19.	ZÁVĚR	158

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

RESUME

ABSTRAKT

ABSTRACT

SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV

1. ÚVOD

Cílem mé rigorózní práce je vymezit postavení poškozeného, jeho nejvýznamnější práva v trestním řízení a jednotlivé instituty související s postavením poškozeného. Zejména bych se chtěla zaměřit na souhlas poškozeného s trestním stíháním, mimořádně vysoký počet poškozených a institut dohody o vině a trestu, které považuji pro postavení poškozeného za zásadní a zároveň nejrozporuplnější.

V rámci celé rigorózní práce chci poukazovat na nejvýznamnější novely trestního řádu, které výrazně ovlivnily pozici poškozeného v trestním řízení, a to s důrazem na srovnání postavení poškozeného před těmito novelami a po těchto novelách.

Vzhledem k nerovnému postavení poškozeného a obviněného v trestním řízení, kde je obviněnému často poskytována větší ochrana a více práv nežli poškozenému, bych chtěla v rigorózní práci navrhnout v tomto smyslu příslušnou změnu právní úpravy.

Rigorózní práci rozdělím celkem do devatenácti kapitol. Po této úvodní kapitole vymežím v kapitole druhé postavení poškozeného v trestním řízení coby subjektu a rovněž samostatné a nezávislé strany trestního řízení. Budu se zabývat zákonnou definicí poškozeného účinnou od 1. 7. 2011 a vymežím jednotlivé pojmy v ní užití, tedy pojem ublížení na zdraví, majetková škoda, nemajetková újma a bezdůvodné obohacení. V rámci uvedené kapitoly rovněž srovnám zákonnou definici poškozeného účinnou do data 31. 6. 2011 a zákonnou definici účinnou od data 1. 7. 2011 a zhodnotím novelu trestního řádu provedenou zákonem č. 181/2011 Sb. Zároveň se v této kapitole zmíním o zúžení pojmu poškozeného a vysvětlím problematiku adhezního řízení.

Samostatnou, třetí kapitolu této rigorózní práce věnuji problematice obětí trestných činů, neboť dne 1. 8. 2013 nabyl účinnosti jako celek nový zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, který výrazně posílil postavení obětí trestných činů v České republice. Tento zákon ovlivnil rovněž postavení poškozených v trestním řízení, neboť tito bývají často zároveň i oběťmi trestných činů. V rámci této kapitoly se tedy budu zabývat důvody vedoucími k přijetí uvedeného zákona, definicí oběti trestného činu a také odlišením pojmu poškozeného v trestním řízení od pojmu oběti trestného činu.

V další, tedy ve čtvrté kapitole této rigorózní práce, popíši stručný historický vývoj postavení poškozeného v trestním řízení.

Pátou kapitolu této rigorózní práce věnuji překážkám v uplatňování práv poškozeného, kde se zaměřím především na institut mimořádně vysokého počtu poškozených.

Do šesté kapitoly mé rigorózní práce zahrnu, dle mého názoru, nejvýznamnější práva poškozeného. Obsahem této kapitoly tedy nebude výčet všech práv, kterými poškozený disponuje. Práva poškozeného v této kapitole rozdělím dle toho, zda se jedná o práva, která náleží poškozenému bez rozdílu, zda má nárok na náhradu majetkové škody, nemajetkové újmy, nebo na vydání bezdůvodného obohacení (majetková škoda, nemajetková újma a bezdůvodné obohacení společně dále také jen „Škoda“), či nikoli, nebo o práva, která náleží jen poškozenému s nárokem na náhradu Škody. Práva náležející všem poškozeným bez rozdílu zároveň rozdělím dle jednotlivých stádií trestního řízení. Zároveň uvedu stručný přehled práv obětí trestných činů.

Některým dalším, dle mého názoru významným, právům poškozeného pak věnuji samostatné kapitoly této rigorózní práce. Konkrétně se jedná o právo na doprovod důvěrníka k úkonům trestního řízení a k podání vysvětlení, právo být poučen orgány činnými v trestním řízení o svých právech, právo učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na dosavadní život poškozeného. Samostatnou kapitolu věnuji také právu poškozeného být zastoupen zmocněncem a právu poškozeného na informace, v níž se z důvodu kontroverznosti zmíním i o ust. § 44a odst. 1 TŘ účinném do 31. 7. 2013.

Dvanáctou kapitolu této rigorózní práce věnuji jednomu z nejrozporuplnějších institutů dotýkajících se postavení poškozeného - trestnímu stíhání se souhlasem poškozeného. V rámci této kapitoly chci také polemizovat o pozitivních a negativních zavedení soukromé žaloby a subsidiární žaloby.

Ve třinácté kapitole této rigorózní práce se zmíním o předběžných opatřeních, která je možné počínaje 1. 8. 2013 obviněným ukládat, neboť jejich smyslem je především ochrana poškozeného a osob mu blízkých.

O tom, jak je možné rozhodnout o nárocích poškozeného, se budu zabývat v další, čtrnácté kapitole této rigorózní práce. Samostatnou, v pořadí patnáctou kapitolu

věnuji rovněž problematice trestního příkazu, převážně pak nedostatkům právní úpravy trestního příkazu ve vztahu k poškozenému.

V další, šestnácté kapitole této rigorózní práce se zaměřím na prostředky racionalizace trestní justice, kde se budu zabývat postavením poškozeného v rámci odklonů (narovnání, podmíněného zastavení trestního stíhání a dohody o vině a trestu).

V posledních kapitolách této rigorózní práce srovnám postavení poškozeného dle české právní úpravy a dle slovenské právní úpravy a shrnu návrhy na zdokonalení stávající právní úpravy poškozeného, které budou blíže rozvedeny v rámci jednotlivých tematicky řazených kapitol této rigorózní práce.

Ve své rigorózní práci budu nejvíce užívat tyto metody výzkumu: analýzu právního textu, metodu komparativní, systematickou, popisnou a metodu historickou.

Rigorózní práci jsem zpracovala k datu 30. září 2014 včetně použitých a v dané době aktuálních právních předpisů, právní literatury a judikatury, které uvádím v přehledu použité literatury a hodnotím je velmi kladně. Velkou pomůckou mi byla především kniha Jiřího Jelínka nazvaná „*Poškozený v českém trestním řízení*“ a kniha Jiřího Jelínka a Tomáše Gřivny nazvaná „*Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*“, díky kterým jsem získala ucelený pohled na možnosti zdokonalení právní úpravy poškozeného.

2. POSTAVENÍ POŠKOZENÉHO V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

2.1. *Subjekty a strany trestního řízení*

Poškozený je jak subjektem, tak i stranou v trestním řízení. Pro vysvětlení postavení poškozeného v trestním řízení je nutno nejprve stručně vymezit oba tyto pojmy.

„Subjekty trestního řízení rozumíme ty činitele, kteří mají a vykonávají vlastním jménem vliv na průběh řízení, a kterým zákon dává k uskutečnění tohoto vlivu určitá procesní práva, nebo ukládá určité procesní povinnosti.“¹

Z uvedené definice vyplývá, že subjekty trestního řízení jsou orgány činné v trestním řízení, (kterými jsou dle ust. § 12 odst. 1 TŘ soud, státní zástupce a policejní orgán), dále osoba, proti níž se řízení vede (dle stadia trestního řízení podezřelý, obviněný, obžalovaný, odsouzený – srov. ust. § 12 odst. 7, 8, 9 TŘ), zúčastněná osoba, osoby s tzv. samostatnými obhajovacími právy (zákonný zástupce, opatrovník, příbuzní obviněného v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel a druh, partner, Probační a mediační služba ČR a v řízení ve věcech mladistvých orgán sociálně-právní ochrany dětí). Není sporu, že poškozený patří rovněž mezi subjekty trestního řízení, a to právě s ohledem na jeho poměrně rozsáhlá procesní práva a povinnosti v trestním řízení zakotvená v trestním řádu.²

Subjekty trestního řízení jsou dále obhájce, znalec, tlumočník a svědek, a to tehdy, pokud v rámci trestního řízení dle shora uvedené definice vykonávají vliv na průběh řízení vlastním jménem, k čemuž disponují procesními právy, případně jim jsou uloženy určité procesní povinnosti.³

Od subjektu trestního řízení je nutné odlišovat stranu v trestním řízení, kterou je dle ust. § 12 odst. 6 TŘ *„ten, proti němuž se vede trestní řízení, zúčastněná osoba*

---

¹JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 197.

²JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 197.

³Obhájce je tedy subjektem trestního řízení, pokud v rámci trestního řízení uplatňuje nárok na svou odměnu za obhajobu obviněného, tlumočník, znalec a svědek jsou subjekty trestního řízení při nárokování tlumočného, znalečného a svědečného (pokud tedy v řízení uplatňují vlastní procesní zájem). Postavení subjektu trestního řízení tyto osoby nemají v případech, kdy v řízení vystupují z úřední povinnosti (to jest, pokud znalec podává znalecký posudek, svědek vypovídá o skutečnostech, které vnímal svými smysly, a pokud tlumočník překládá) (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 197 - 198.).

a poškozený a v řízení před soudem též státní zástupce a společenský zástupce;⁴ stejné postavení jako strana má i jiná osoba, na jejíž návrh nebo žádost se řízení vede nebo která podala opravný prostředek. “

Formulace „stejně postavení jako strana má i jiná osoba“ vyvolává nejasnosti, jelikož není přesně zákonem stanoveno, kdo se takovou osobou rozumí. Vymezení takové osoby však podává judikatura, dle níž je jinou osobou, která má stejné postavení jako strana, například svědek, který uplatnil nárok na svědečné (srov. ust. § 104 TŘ), znalec, který uplatnil nárok na znalečné (srov. ust. § 111 TŘ), osoby, které podaly ve prospěch obviněného návrh na povolení obnovy řízení (srov. ust. § 280 odst. 3 TŘ) nebo osoby, které podaly návrh na zahlázení řízení (srov. ust. § 363 TŘ), ředitel věznice, který podal návrh na podmíněné propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody (srov. ust. § 331 odst. 1 TŘ), zdravotnické zařízení, které učinilo návrh na propuštění z ochranného léčení (srov. ust. § 353 TŘ), ústav pro výkon zabezpečovací detence, který podal návrh na další trvání zabezpečovací detence (srov. ust. § 357 odst. 2 TŘ), výchovné zařízení, které podalo návrh na propuštění z ochranné výchovy (srov. ust. § 84 odst. 1 ZSVM), zájmové sdružení občanů, které podalo návrh na zahlázení odsouzení (srov. ust. § 363 TŘ) či jiné osoby, které podaly opravný prostředek.⁵ Osobou, která má stejné postavení jako strana, se však rozumí jen taková osoba, která je podle zákona oprávněna podat návrh, žádost, nebo opravný prostředek.⁶

Zákonná definice strany trestního řízení se setkává i s další kritikou, neboť zcela neodpovídá skutečnosti, tedy že stranou se subjekt stává až v řízení před soudem, nikoli v předsoudním stadiu řízení, což vyplývá mimo jiné z toho, že strana má právo vystupovat před soudem, uplatňovat zde procesní návrhy a vyjadřovat se k provádění všech úkonů, které tvoří základ meritorního rozhodnutí, případně se na nich i jinak

---

⁴Společenský zástupce se účastnil z podnětu zájmového sdružení občanů projednávání věci před okresními a krajskými soudy a tlumočil soudu stanovisko zájmového sdružení občanů k projednávání věci, k osobě pachatele a k možnostem jeho nápravy. Ač je společenský zástupce v ust. § 12 odst. 6 TŘ ve výčtu stran stále uveden, není již stranou trestního řízení, neboť institut společenského zástupce byl zrušen zákonem č. 265/2001 Sb. (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 198.).

⁵MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel et al. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 164 - 165. Shodně též JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 199.

⁶ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 256.

podílet. Výjimkou z uvedené vazby postavení strany trestního řízení na řízení před soudem je předsoudní řízení, ve kterém rozhoduje soudce. To, že se subjekt stává stranou až v řízení před soudem, zmiňuje trestní řád pouze v souvislosti se státním zástupcem.⁷

Strana trestního řízení je tedy oproti subjektu trestního řízení nepochybně užším pojmem, neboť postavení strany není přiznáno všem subjektům trestního řízení, ale pouze těm, kteří mají právo uplatňovat nebo podporovat obžalobu, případně mají právo proti obžalobě ohajovat sebe či jiného.⁸

Z povahy trestního řízení vyplývá, že hlavními stranami trestního řízení před soudem jsou obviněný a státní zástupce. Přestože poškozený tedy není hlavní stranou trestního řízení, má stejně jako tyto strany zájem na výsledku trestního řízení, a proto vystupuje zcela samostatně a nezávisle. Uvedené platí i pro vztah státní zástupce – poškozený, neboť jejich zájmy v daném trestním řízení nemusí být vždy totožné.⁹

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že poškozený je subjektem trestního řízení, jakož i samostatnou a nezávislou stranou trestního řízení, kterou se však obvykle stává až v řízení před soudem, z čehož mu plynou rozsáhlá procesní práva a povinnosti. Poškozený je navíc procesní stranou bez ohledu na to, zda má či nemá nárok na náhradu škody (viz kapitola 2.4. této rigorózní práce).

2.2. Zákonná definice poškozeného (účinná od 1. 7. 2011)

Poškozený je v ust. § 43 odst. 1 TŘ definován jako „*ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený)*“.¹⁰

---

⁷JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 198 - 199.

⁸MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel et al. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 164.

⁹JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 200. Shodně také RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 235.

¹⁰Doslovná definice poškozeného přijatá zákonem č. 181/2011 Sb. však zněla legislativní chybou následovně: „*Ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil škoda (poškozený)*“. Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. (s účinností od 1. 9. 2012) bylo toto legislativní nedopatření napraveno.

Zákonem č. 181/2011 Sb., účinným od 1. 7. 2011, tedy došlo k rozšíření pojmu poškozeného, když se za poškozeného považuje oproti dřívější právní úpravě i ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem¹¹ obohatil. Zároveň došlo výše uvedeným zákonem k rozšíření rozsahu adhezního řízení, když poškozený je oproti dřívější právní úpravě oprávněn uplatňovat v rámci adhezního řízení vedle nároku na náhradu majetkové škody i nárok na vydání obohacení a nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích (srov. ust. § 43 odst. 3 TŘ). (Pro pochopení zákonné definice poškozeného, která se vztahuje na všechna stádia trestního řízení, níže uvedu výklad jednotlivých pojmů v ní užitých.)

Ať již bylo poškozenému trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda, nemajetková újma, nebo se pachatel trestným činem na jeho úkor obohatil, musí být tato škoda vždy způsobena trestným činem, pro který je obviněný, resp. obžalovaný, stíhán, přičemž na právním posouzení skutku nezáleží (srov. rozhodnutí Vyššího vojenského soudu ze dne 5. 9. 1961, sp. zn. To 46/1961, dále rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 17. 8. 1973, sp. zn. 5 Tz 49/73). Z uvedených rozhodnutí vyplývá, že mezi trestným činem, respektive skutkem,¹² a škodou způsobenou poškozenému musí existovat příčinná souvislost. Příčinná souvislost je vztah mezi trestným činem a způsobenou škodou jako objektivním následkem činu pachatele. Příčinná souvislost nesouvisí se zaviněním pachatele, jelikož je nezávislá jak na vůli, tak na vědomí pachatele.¹³ Uvedenou příčinnou souvislost zkoumá soud, který v případě, že není naplněna, vydá usnesení, že osobu jako poškozeného k hlavnímu líčení nepřipouští (srov. ust. § 206 odst. 3 TŘ). O uvedeném musí být poškozený poučen v souladu s ust. § 46 TŘ.

Poškozeným může být jak fyzická osoba, tak právnická osoba (k uvedeným pojmům blíže v II. hlavě NOZ), a to i Česká republika jako stát.¹⁴

Poškozeným je také osoba, která se sice necítí být trestným činem poškozena či nemá zájem na trestním stíhání pachatele, avšak objektivně jí škoda skutečně

---

¹¹Trestným činem se rozumí dle ust. § 13 odst. 1 TZ protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně, přičemž dle ust. § 14 odst. 1 TZ se trestné činy dělí na přečiny a zločiny.

¹²Dle ust. § 12 odst. 12 TŘ se skutkem rozumí také dílčí útok pokračujícího trestného činu, není-li výslovně stanoveno jinak.

¹³ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 518.

¹⁴ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 514.

způsobena byla. Nezájem poškozeného na trestním stíhání pachatele tedy nemá vliv na trestní stíhání, jelikož poškozený není žalobcem a dispoziční právo je mu přiznáno pouze v souvislosti s ustanovením § 163 odst. 1 TR¹⁵. V uvedeném smyslu se vyjádřil také Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 8 Tdo 237/2010, kterým judikoval, že „za poškozeného podle ust. § 43 odst. 1 TR je třeba považovat i toho, kdo nechtěl, aby bylo proti osobě mu blízké zahájeno trestní stíhání. Pokud totiž z jiných důvodů dojde k zahájení trestního stíhání konkrétní osoby (např. proto, že ve věci byli i jiní poškození, kteří dali souhlas s trestním stíháním), má uvedená osoba právo na náhradu Škody způsobené trestným činem, byť nedala souhlas s trestním stíháním (srov. ust. § 163 odst. 1 TR).“

2.2.1. Poškozený, kterému bylo trestným činem ublíženo na zdraví

Dle ust. § 122 odst. 1 TZ se ublížením na zdraví rozumí „*takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření*“. Aby se jednalo o ublížení na zdraví, není nutné, aby poškozené osobě zůstaly trvalé následky.¹⁶ Ublížením na zdraví se rozumí i těžká újma na zdraví dle ust. § 122 odst. 2 TZ.

2.2.2. Poškozený, kterému byla trestným činem způsobena majetková škoda

Majetkovou škodou se dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 1996, sp. zn. Odon 15/96 rozumí „*majetková újma vyjádřitelná v penězích, která se projevuje buď jako skutečná škoda nebo jako ušlý zisk*“ (srov. ust. § 2952 NOZ, dle něž se hradí skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo, neboli ušlý zisk).

Skutečnou škodu¹⁷ se rozumí dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 986/2001 zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí a ušlým ziskem se dle tohoto rozsudku rozumí újma spočívající v tom, že u poškozeného nedojde k rozmnožení majetkových hodnot,

¹⁵JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 29.

¹⁶MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel et al. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 269.

¹⁷Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu (srov. ust. § 2952 NOZ).

ačkoliv se to s ohledem na pravidelný běh věci dalo očekávat.

O majetkovou škodu se jedná navíc bez ohledu na to, zda byla způsobena trestným činem, jehož zákonným znakem je či není škoda. Majetkem, na němž může být majetková škoda způsobena, se rozumí „*všechny majetkové hodnoty, tj. věci, pohledávky, jiná práva a penězi ocenitelné hodnoty*“.¹⁸

2.2.3. Poškozený, kterému byla trestným činem způsobena nemajetková újma

Nemajetkovou újmou se rozumí „*příkoří, které se projevuje zásadně jinde než na majetku (např. v osobní sféře, v morální oblasti apod.)*. Nepřímo však může mít i majetkové důsledky. Podle druhu práv, do nichž bylo zasazeno, může jít o nemajetkovou újmu všeobecně osobnostní, spotřebitelskou, soutěžní, uměleckou nebo vědeckou atd., přičemž není ani vyloučen souběh více druhů nemajetkové újmy v různých sférách a právních vztazích“.¹⁹

Poškozeným, jemuž byla způsobena nemajetková újma, se tak např. rozumí osoba znásilněná (srov. ust. § 185 TZ) či osoba křivě obviněná (srov. ust. § 345 TZ). Nemajetková újma může poškozenému vzniknout i v souvislosti s trestným činem neoprávněného nakládání s osobními údaji (srov. ust. § 180 TZ), s trestným činem poškození cizích práv (srov. ust. § 181 TZ), s trestným činem pomluvy (srov. ust. § 184 TZ) či v souvislosti s trestnými činy, které porušují pravidla hospodářské soutěže.²⁰

Na tomto místě je na úvod předně třeba uvést, že je nutné rozlišovat pojmy „*náhrada nemajetkové újmy*“ a „*odčinění nemajetkové újmy*“. „*Náhrada nemajetkové újmy*“ spočívá v odškodnění poškozeného v penězích. Naproti tomu pojem „*odčinění nemajetkové újmy*“ je pojmem širším, jelikož zahrnuje i jiné způsoby satisfakce než pouze odškodnění finanční. Dle novely trestního řádu provedené zákonem č. 181/2011 Sb. má poškozený v rámci adhezního řízení nárok pouze na „*náhradu nemajetkové újmy*“.²¹

---

¹⁸ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2840.

¹⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 512.

²⁰ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2840 - 2841.

²¹VISIGNER, Radek. Náhrada nemajetkové újmy v adhezním řízení. *Trestněprávní revue.* 2011, roč. 10, č. 3, s. 77.

Dle mého názoru by bylo de lege ferenda vhodné, aby mohlo být v trestním řízení stejně jako v občanskoprávním řízení rozhodnuto nejen o finančním odškodnění nemajetkové újmy, ale také o poskytnutí morálního zadostiučinění, například omluvou, či uveřejněním odsuzujícího rozsudku na náklady odsouzeného. Dle mého názoru by tedy měl mít poškozený v rámci adhezního řízení nárok nejen na „náhradu nemajetkové újmy“ ale i na „odčinění nemajetkové újmy“. Tento návrh de lege ferenda odůvodňuji i tím, že v rámci institutu narovnání je zakotvena možnost „odčinit nemajetkovou újmu“ i jinak než finančním odškodněním.

S ohledem na skutečnost, že za poškozeného se považují jak fyzické osoby, tak i právnické osoby, nárok na náhradu nemajetkové újmy mohou uplatnit nejen fyzické osoby, ale i právnické osoby, když ust. § 43 a násl. TŘ nečiní rozdíly mezi poškozenou fyzickou osobou a právnickou osobou. Zákon o obětech TČ se však vztahuje jen na fyzické osoby a objevují se tak názory, že nemateriální újmu může pociťovat jen fyzická osoba jako oběť trestných činů proti lidské důstojnosti a trestných činů obdobných. Já osobně si myslím, že současná právní úprava je správná, když i právnické osobě může být nemajetková újma způsobena např. neoprávněným zásahem do práva na ochranu pověsti, názvu či soukromí právnické osoby, či jí může být způsobena nemajetková újma nekalou soutěží (viz ust. § 135 NOZ a ust. § 2988 NOZ).²²

Při rozhodování o náhradě nemajetkové újmy se postupuje totožně jako při rozhodování o náhradě majetkové škody.²³ Stanovení objektivní výše nemateriální újmy v trestním řízení je však bezesporu složitější než stanovení výše náhrady majetkové škody, jelikož výše nemateriální újmy se odvíjí od subjektivního vnímání následků trestného činu poškozeným.²⁴ Za nedostatek současné právní úpravy tak považuji, že trestní řád neobsahuje žádná pravidla pro určení výše přiměřeného zadostiučinění za nemateriální újmu.

Problémy při dokazování výše nemateriální újmy by však, dle mého názoru, rozhodně neměly být řešeny přijetím nějaké vyhlášky, která by stanovila pro jednotlivé

---

²²JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 74.

²³ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 508.

²⁴JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 72.

trestné činy paušální částky náhrady nemajetkové újmy, a to z toho důvodu, že nemateriální újma je natolik spjata s konkrétní osobou, že je třeba hodnotit vždy okolnosti každého případu a osobnost poškozeného, a není tak možné generalizovat ocenění nemajetkové újmy různými paušálními částkami.

Na závěr musím uvést, že oprávnění poškozeného uplatňovat v rámci adhezního řízení nárok na náhradu nemajetkové újmy s sebou přináší v aplikační praxi opravdu značné potíže, když vedle problémů se stanovením výše nemateriální újmy je problematická i skutečnost, že nemateriální újma má velmi měnný charakter.²⁵ Problémy činí i otázka zajištění, když dle ust. § 47 a násl. TŘ se nemajetková újma zajišťuje co do své pravděpodobné výše, což může v praxi činit potíže při dodržení zásady přiměřenosti a zdrženlivosti zakotvené v ust. § 2 odst. 4 TŘ.²⁶

2.2.4. Poškozený, na jehož úkor se pachatel trestným činem bezdůvodně obohatil

Institut bezdůvodného obohacení je upraven v NOZ, a to v ustanoveních § 2991 až 3005. V ust. § 2991 odst. 1 NOZ je vyjádřena zásada: „*kdo se na úkor jiného bezdůvodně bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil*“. Ust. § 2991 odst. 2 NOZ pak obsahuje následující skutkové podstaty bezdůvodného obohacení, které mají příkladnou povahu: majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, majetkový prospěch získaný plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávní užití cizí hodnoty, jakož i bezdůvodné obohacení toho, za něž bylo plněno to, co po právu měl plnit sám.

Ust. § 451 odst. 2 OZ obsahovalo skutkovou podstatu bezdůvodného obohacení v podobě majetkového prospěchu získaného z nepoctivých zdrojů, která představovala nejčastější důvod, dle něž mohl poškozený v rámci trestního řízení uplatňovat svůj nárok na vydání bezdůvodného obohacení. NOZ tuto speciální skutkovou podstatu bezdůvodného obohacení však neobsahuje a tato skutková podstata je v NOZ

---

²⁵JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 74.

²⁶VISIGNER, Radek. Náhrada nemajetkové újmy v adhezním řízení. *Trestněprávní revue*. 2011, roč. 10, č. 3, s. 78.

pravděpodobně řazena pod skutkovou podstatu plnění bez právního důvodu nebo pod obecnou skutkovou podstatu uvedenou v ust. § 2991 odst. 1 NOZ.²⁷

V rámci trestního řízení může ale docházet i k aplikaci speciálních úprav bezdůvodného obohacení upravených v jiných zákonech²⁸ než v NOZ, které upravují některé otázky odlišně.

V ustanovení § 2992 NOZ jsou pak uvedeny výjimky z obecné povinnosti vydat bezdůvodné obohacení, a to v případech splnění dluhu, a to i předčasně, nebylo-li uplatněno právo, ač uplatněno být mohlo, učinila-li jedna osoba něco ve svém výlučném a osobním zájmu či na vlastní nebezpečí, jakož i v případech, kdy jedna osoba obohatí druhou s úmyslem ji obdarovat nebo obohatit bez úmyslu právně se vázat.

Ust. § 2997 odst. 1 NOZ pak stanoví následující: „*Dlužník, který plnil dluh nežalovatelný nebo promlčený nebo takový, který je neplatný pro nedostatek formy, nemá právo na vrácení toho, co plnil. Právo na vrácení nemá ani ten, kdo jiného obohatil s vědomím, že k tomu není povinen, ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl*“. Plnila-li však taková osoba proto, že k tomu byla přivedena lstí, donucena hrozbou nebo zneužitím závislosti, ustanovení § 2997 odst. 1 NOZ se nepoužije. To platí i v případě, že plnila osoba nesvéprávná (srov. ust. § 2997 odst. 2 NOZ). Blíže k bezdůvodnému obohacení srov. ust. § 2993 a násl. NOZ.

Ačkoli bezdůvodné obohacení vzniká nejčastěji u trestných činů proti majetku, když je možné zmínit např. trestný čin neoprávněného užívání cizí věci (srov. ust. § 207 TZ), trestný čin krádeže (srov. ust. § 205 TZ) či trestný čin podvodu (srov. ust. § 209 TZ), vznik závazkového vztahu z bezdůvodného obohacení je možný i u jiných trestných činů než u trestných činů majetkových, a to např. u trestného činu kuplířství (srov. ust. § 189 TZ), u trestného činu vydírání (srov. ust. § 175 TZ) či u trestného činu obchodování s lidmi (srov. ust. § 168 TZ).²⁹

---

²⁷JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 82 - 83.

²⁸Například pro trestný čin porušení autorských práv dle ust. § 270 TZ bude mít význam ust. § 40 odst. 4 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), dle něž bude výše bezdůvodného obohacení pachatele, který neoprávněně nakládal s dílem, aniž by získal licenci, stanovena jako dvojnásobek odměny za získání takové licence obvyklé v době neoprávněného nakládání s dílem (viz JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 84.).

²⁹JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 89.

V praxi však k aplikaci skutkové podstaty bezdůvodného obohacení jako majetkového prospěchu získaného z nepoctivých zdrojů dle OZ docházelo jen velmi zřídka. Zakotvení práva poškozeného domáhat se vydání bezdůvodného obohacení v rámci trestního řízení má tak největší přínos u navazující trestné činnosti, hlavně pak u trestného činu podílnictví (srov. ust. § 215 a srov. ust. § 214 TZ), u trestného činu nadřzování (srov. ust. § 366 TZ), či u trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti (srov. ust. § 216 a ust. § 217 TZ). Důvod je ten, že např. podílník neodpovídá za škodu způsobenou trestným činem, jelikož mezi škodou způsobenou trestným činem jiným pachatelem a jednáním podílníka, který ukryl, na sebe či jiného převedl anebo užíval věc získanou trestným činem, není příčinný vztah. Jednání podílníka je však možné kvalifikovat jako trestný čin nadřzování dle ust. § 366 TZ (podílník svým jednáním úmyslně umožnil pachateli trestného činu uniknout trestnímu stíhání) a vůči podílníkovi má tak poškozený právo na vydání bezdůvodného obohacení. Vůči pachateli TČ praní špinavých peněz má poškozený právo na vydání bezdůvodného obohacení, pachatel trestného činu krádeže těchto peněz je pak poškozenému odpovědný za náhradu majetkové škody apod.³⁰

2.2.5. Odlišení bezdůvodného obohacení od majetkové škody a od nemajetkové újmy

V rámci této kapitoly se budu zabývat odlišením bezdůvodného obohacení od majetkové škody a od nemajetkové újmy. Hlavním odlišujícím znakem bezdůvodného obohacení od nemajetkové újmy je, že bezdůvodné obohacení má majetkovou povahu.

Obtížnější je však odlišení bezdůvodného obohacení od majetkové škody, jelikož není možné v trestním řízení uzavřít, že pro naplnění skutkové podstaty bezdůvodného obohacení není vyžadováno zavinění a protiprávnost jednání oproti majetkové škodě, když poškozený se může v trestním řízení domáhat jen vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem, k čemuž se z logiky věci tyto dva znaky vyžadují.

Hlavním rozdílem mezi bezdůvodným obohacením a majetkovou škodou je, že majetkovou škodou se rozumí následek, jež se projeví v majetkové sféře poškozeného,

---

³⁰JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 90.

a bezdůvodným obohacím se rozumí následek, jež se projeví v majetkové sféře obohacného, a tento následek zároveň znevýhodňuje poškozeného, který tak nemůže disponovat se svým majetkem (děje se tak tedy na úkor poškozeného, nikoli k újmě poškozeného jako u majetkové škody).³¹

Hlavní zásadou uvedené problematiky pak je, že právo na vydání bezdůvodného obohacní má subsidiární charakter ve vztahu k právu na náhradu majetkové škody, což znamená, že poškozený může závazky z právních vztahů vymáhat institutem bezdůvodného obohacní pouze v případě, že je nelze vymáhat jiným institutem. V případech, kdy dojde na úkor poškozeného k bezdůvodnému obohacní a je mu zároveň způsobena majetková škoda, není možné takové bezdůvodné obohacní vymáhat z titulu práva na vydání bezdůvodného obohacní. O bezdůvodné obohacní se tedy *stricto sensu* jedná jen v případech, kdy poškozenému nebyla způsobena skutečná škoda či ušlý zisk.³²

2.2.6. Zhodnocení novely TŘ provedené zákonem č. 181/2011 Sb.

V rámci této kapitoly se budu zabývat srovnáním zákonné definice poškozeného účinné do 31. 6. 2011 a zákonné definice poškozeného účinné od 1. 7. 2011 a zároveň celkovým zhodnocím novely TŘ provedené zákonem č. 181/2011 Sb.

Před novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 181/2011 Sb. byl poškozený v ust. § 43 odst. 1 TŘ účinném do 31. 6. 2011 definován jako „*ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda (poškozený)*.“ Pro pochopení definice poškozeného účinné do 31. 6. 2011 níže uvádím výklad pojmů „morální škoda“ a „jiná škoda“. O pojmech „ublížení na zdraví“ a „majetková škoda“ jsem se zmiňovala již v předchozích kapitolách této rigorózní práce.

Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22. 2. 1967, sp. zn. Pls 3/6 se morální škodou míní „*škodlivý zásah do práv a zájmů dotyčného subjektu, které jsou chráněny zákonem, i když takový škodlivý zásah nemá za následek vznik nároku na náhradu škody. Morální škoda bude způsobena např. trestnými činy proti lidské*

---

³¹JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 85 - 86.

³²JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 85 - 88.

důstojnosti, trestnými činy proti pořádku ve věcech veřejných, trestnými činy hrubě narušujícími občanské soužití.“ Poškozeným, který utrpěl morální škodu, tedy byla například osoba pohlavně zneužívaná, osoba, která byla ve funkci veřejného činitele pomluvena, či osoba, která byla hrubě uražena.³³

Jinou škodou se rozumí převážně „*škoda způsobená na právech, která vzniká také např. jednáním pachatele proti životu nebo zdraví, event. proti majetku, které je z hlediska stádií vývoje trestného činu toliko přípravou (srov. ust. § 20 TZ) nebo pokusem (srov. ust. § 21 TZ). Takovým jednáním jsou ohroženy společenské vztahy týkající se života, popř. zdraví občana, proti němuž útok směřoval, nebo společenské vztahy týkající se jeho majetku.*“³⁴ Jinou škodou se tedy rozuměla také škoda, která vznikla ve stádiu pokusu či přípravy trestného činu, což A. Růžek³⁵ odůvodňoval tím, že i přestože nedošlo k zamýšlenému následku majetkové škody, či ublížení na zdraví, došlo k ohrožení těchto společenských vztahů.

Pojmy morální a jiná škoda však byly užívané pouze trestním řádem, což bylo nepraktické za situace, kdy adhezní řízení v podstatě nahrazuje občanskoprávní řízení a při rozhodování v adhezním řízení je nutné respektovat hmotněprávní ustanovení zvláštních předpisů, na kterých je uplatněný nárok založen a jimiž se také řídí. Novelou TŘ provedenou zákonem č. 181/2011 Sb. tak došlo ke sjednocení právní terminologie v našem právním řádu, když pojmy morální a jiná škoda byly nahrazeny termínem známým z občanského práva hmotného, tedy termínem nemajetková újma (viz ust. § 13 odst. 2 OZ, ust. § 2956 NOZ).³⁶ Sjednocení této terminologie je tak třeba, dle mého názoru, s ohledem na výše uvedené, bez jakýchkoliv pochyb vnímat jako přínosné.

Před novelou TŘ provedenou zákonem č. 181/2011 Sb. mohlo být v rámci adhezního řízení rozhodováno jen o náhradě majetkové škody vyjádřitelné v penězích (s výjimkou vydání bezdůvodného obohacení dle ust. § 80 a násl. TŘ), nikoli o náhradě nemajetkové újmy a o vydání bezdůvodného obohacení, jako je tomu v současné právní úpravě. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 181/2011 Sb., kterým se mění trestní řád a některé další zákony bylo cílem novely TŘ provedené zákonem č. 181/2011 Sb.

---

³³JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 24.

³⁴ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 311.

³⁵RŮŽEK, Antonín. *Obžalovací zásada v československém socialistickém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, s. 99 – 101.

³⁶Důvodová zpráva k zákonu č. 181/2011 Sb., kterým se mění trestní řád a některé další zákony.

„posílení práv poškozených, kteří mohou dosáhnout již v rámci trestního řízení úplné satisfakce a vyrovnat se tak s nepříznivými následky trestného činu, čímž byl odstraněn určitý dlouhodobě pociťovaný deficit právní úpravy“.

Dle mého názoru bylo absurdní, když například oběť znásilnění měla v rámci trestního řízení nárok na náhradu majetkové škody za zničené oblečení a nikoli nárok na náhradu nemajetkové újmy za narušení její psychiky a pohlavního života. Výsledek trestního řízení tak v takových případech mohl vyvolat dojem, že jedinou škodou, která byla poškozenému způsobena, je jen zničené oblečení, což samozřejmě postrádalo výchovný efekt pro pachatele a pro samotnou oběť trestného činu byl takový výsledek trestního řízení nedostatečný.³⁷

Argumentem k přijetí novely TŘ, dle níž je poškozený oprávněn domáhat se v rámci adhezního řízení náhrady nemajetkové újmy v penězích, byla i skutečnost, že zahraniční právní úpravy takové právo poškozenému přiznávají (viz Slovensko, Francie, Nizozemsko, Slovinsko, Chorvatsko či Polsko) a v minulosti jej zakotvovaly i naše trestní předpisy.³⁸

Dalším argumentem³⁹ k přijetí novely TŘ provedené zákonem č. 181/2011 Sb. bylo, že poškození se před touto novelou TŘ museli se svými nároky na náhradu nemajetkové újmy a na vydání bezdůvodného obohacení obracet (s výjimkou paušálních náhrad škod na zdraví podle ust. § 444 OZ, které byly zrušeny účinností NOZ) na civilní soudy.⁴⁰ V rámci civilního řízení však musejí poškození unést důkazní břemeno, jsou povinni hradit soudní poplatek a navíc je třeba uvést, že poškození se se svými nároky neobraceli na civilní soudy příliš často, a to ať už z důvodu, že o svém právu uplatnit nárok na náhradu nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení nevěděli, nebo z důvodu, že pro ně již samotné trestní řízení bylo psychicky natolik náročné, že se již nechtěli dále soudit.⁴¹ V rámci trestního řízení je pak

---

³⁷VISIGNER, Radek. Náhrada nemajetkové újmy v adhezním řízení. *Trestněprávní revue*. 2011, roč. 10, č. 3, s. 76.

³⁸VISIGNER, Radek. Náhrada nemajetkové újmy v adhezním řízení. *Trestněprávní revue*. 2011, roč. 10, č. 3, s. 75 – 76.

³⁹Důvodová zpráva k zákonu č. 181/2011 Sb., kterým se mění trestní řád a některé další zákony.

⁴⁰Dřívější právní úpravu kritizoval např. i nález pléna Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/14, publikovaný pod č. 265/2005 Sb., dle něž je i dle principů evropského deliktního práva za škodu považována jak majetková, tak nemajetková újma zákonem chráněného zájmu.

⁴¹VISIGNER, Radek. Náhrada nemajetkové újmy v adhezním řízení. *Trestněprávní revue*. 2011, roč. 10, č. 3, s. 74.

o náhradě nemajetkové újmy a o vydání bezdůvodného obohacení rozhodnuto rychleji, než když je o nich vedeno civilní řízení.

Rozhodnutí o náhradě nemajetkové újmy a o vydání bezdůvodného obohacení má pak bezesporu v rámci trestního řízení i preventivně výchovné působení na pachatele a přijetí této novely TŘ bylo i logickým důsledkem toho, že v rámci institutu narovnání bylo i před touto novelou TŘ možné odškodnit morální či jinou škodu, jakož i vrátit bezdůvodné obohacení, a naopak rozsudkem takto nebylo možné rozhodnout, což bylo absurdní, když ve věci proběhlo řádné dokazování.⁴²

To vše jsou důvody, které vedly k přijetí novely TŘ, dle níž je poškozený v rámci trestního řízení oprávněn uplatňovat i nárok na náhradu nemajetkové újmy a na vydání bezdůvodného obohacení. Na tomto místě však považuji za důležité uvést, že, dle mého názoru, by bývalo bylo vhodnější vyčkat s uvedenými novelami TŘ do doby rekodifikace trestního práva procesního, a to i s ohledem na obtížné dokazování nemajetkové újmy v rámci trestního řízení, které může způsobit prodloužení doby celého trestního řízení, v čemž lze spatřovat rozpor se zásadou rychlosti a efektivnosti trestního řízení. Trestní soudci navíc nemají zkušenosti s aplikací soukromoprávních předpisů a nyní jsou nuceni ve větší míře k aplikaci hmotněprávních předpisů práva občanského. Další nedostatky současné právní úpravy týkající se této problematiky jsem uvedla např. i v kapitole 2.2.3. této rigorózní práce.

Na závěr této kapitoly uvádím, že nemohu jednoznačně říci, zda novela TŘ provedená zákonem č. 181/2011 Sb. byla pro postavení poškozeného pozitivní či negativní s ohledem na nespočet výhod i nevýhod, které tato novela TŘ přinesla. Jednoznačnou odpověď tak pravděpodobně přinese až aplikační praxe.

2.3. Zúžení pojmu poškozeného

Trestní řád obsahuje v ust. § 43 odst. 2 zúžení pojmu poškozeného, dle kterého se „za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem“. Hlavním smyslem ust. § 43 odst. 2 TŘ zavedeného novelou TŘ provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. je dle důvodové zprávy

---

⁴²VISIGNER, Radek. Náhrada nemajetkové újmy v adhezním řízení. *Trestněprávní revue*. 2011, roč. 10, č. 3, s. 77.

zabránit příliš extenzivnímu výkladu pojmu poškozené osoby. Důvodová zpráva začlenění tohoto ustanovení do TŘ odůvodnila tím, že se za poškozeného nebudou považovat osoby trestným činem dotčené jen zprostředkovaně, ani ty, které se jen domnívají, že jsou poškozenými.

Zúžení pojmu poškozeného tak přineslo, dle mého názoru, pozitiva, jelikož tak jsou z postavení poškozeného vyloučeny osoby mající subjektivní názor, že byly poškozeny, a to nejen v hlavním líčení postupem dle ust. § 206 odst. 3 TŘ. Na druhou stranu však může dojít také k situaci, kdy bude tato složitá prejudiciální otázka týkající se existence příčinné souvislosti mezi trestným činem a způsobenou Škodou, a tudíž i týkající se postavení poškozeného, vyřešena na počátku řízení nesprávně, když ještě nejsou provedeny důkazy. V souvislosti s touto skutečností tak považuji za nedostatek současné právní úpravy, že je o tom, zda osoba je či není poškozená, rozhodováno, oproti usnesení v hlavním líčení, neformálně, a tudíž tak neexistuje proti takovému postupu opravný prostředek.⁴³

Za velmi přínosný tak považuji návrh J. Jelínka,⁴⁴ aby bylo vydáváno usnesení o tom, zda určitá osoba je či není poškozeným, již v přípravném řízení, přičemž proti tomuto rozhodnutí, vydanému orgánem činným v trestním řízení, by byla přípustná stížnost dotčené osoby a o stejné otázce by poté mohl rozhodnout také soud před zahájením dokazování v hlavním líčení.

Ust. § 43 odst. 2 TŘ tak navrhuji de lege ferenda doplnit o následující: „*Orgán činný v trestním řízení má povinnost vydat usnesení o tom, zda určitá osoba je poškozeným či nikoli. Proti rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení je dotčená osoba oprávněna podat stížnost.*“

V případě mimořádně vysokého počtu poškozených navrhuji, aby bylo usnesení o tom, kdo je poškozeným, oznámeno uveřejněním na úřední desce soudu, čímž by se předešlo prodlužování trestního řízení z důvodu obtížného doručování rozhodnutí všem poškozeným.⁴⁵

---

⁴³JELÍNEK, Jiří. Postavení poškozeného v trestním řízení - možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 2, s. 113 – 114.

⁴⁴JELÍNEK, Jiří. Postavení poškozeného v trestním řízení - možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 2, s. 114.

⁴⁵VISIGNER, Radek. Náhrada nemajetkové újmy v adhezním řízení. *Trestněprávní revue*. 2011, roč. 10, č. 3, s. 78.

Na závěr uvádím, že mnou výše uvedený návrh de lege ferenda by byl zcela jistě efektivním prostředkem, jak čelit situacím, v nichž orgány činné v trestním řízení účelově omezují okruh poškozených osob.

2.4. Poškozený s nárokem a bez nároku na náhradu Škody

Poškozené můžeme členit do dvou kategorií, a to na poškozené, kteří nemohou žádat náhradu Škody v rámci adhezního řízení, tedy poškozené dle ust. § 43 odst. 1 TŘ, a poškozené s tímto právem dle ust. § 43 odst. 3 TŘ, kteří jsou subjekty adhezního řízení⁴⁶ (k pojmu adhezní řízení více v kapitole 2.5. této rigorózní práce).

Procesní stranou se rozumí dle současné právní úpravy i takový poškozený, který není oprávněn uplatňovat nárok na náhradu Škody, neboť i přesto může ovlivňovat řízení se snahou dostat spravedlivému rozsudku.⁴⁷ Poškozený je tedy procesní stranou bez ohledu na to, zda má či nemá nárok na náhradu Škody.

Postavení poškozeného je tedy nepochybně širší než postavení subjektu adhezního řízení, jelikož za poškozeného se považuje i ten, komu byla například Škoda již plně uhrazena, a to ať již před zahájením trestního řízení například zdravotní pojišťovnou (postavení poškozeného v tomto případě má příslušná zdravotní pojišťovna, která Škodu uhradila - srov. rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 1. 1997, sp. zn. 27 To 22/1997), nebo v průběhu trestního řízení, přičemž taková osoba již nemůže být subjektem adhezního řízení.

Za zajímavé považuji, že postavení poškozeného v trestních řádech z roku 1950 a z roku 1956 bylo podstatně užší než postavení poškozeného dle současné právní úpravy, jelikož za poškozeného nebyla považována osoba, která nemohla uplatňovat nárok na náhradu jí způsobené škody.

Subjektem adhezního řízení je i právní nástupce⁴⁸ poškozeného, tedy nikoli sama osoba poškozená, a to vzhledem k tomu, že právo na uplatnění nároku na náhradu majtkové škody a na vydání bezdůvodného obohacení přechází na právního nástupce

---

⁴⁶Pokud se však poškozený vzdal svých procesních práv v souladu s ust. § 43 odst. 5 TŘ, o jeho nároku na náhradu Škody nebude dle ust. § 228 a § 229 TŘ rozhodováno.

⁴⁷JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 21.

⁴⁸Uvedené se však nevztahuje na řízení o narovnání (srov. ust. § 310a TŘ).

poškozeného v případě smrti fyzické osoby⁴⁹ a v případě zániku právnické osoby bez likvidace či v případě přechodu⁵⁰ či převodu⁵¹ práv poškozeného. Subjektem adhezního řízení však není právní nástupce v případech nároků na náhradu škody osobního⁵² charakteru.⁵³

2.5. Adhezní řízení

Adhezní řízení je součástí trestního řízení, ve kterém je projednáván nárok poškozeného na náhradu škody způsobenou trestným činem za předpokladu, že poškozený uplatnil nárok na náhradu škody řádně a včas. „*Netvoří však samostatnou časově i formálně oddělenou část řízení před soudem, ale splývá s ním, zejména pokud jde o dokazování.*“⁵⁴ Smyslem adhezního řízení je, že spolu s rozhodnutím o obžalobě může být poškozenému přisouzena náhrada majetkové škody, nemajetkové újmy v penězích, nebo bude obžalovaný zavázán vydat poškozenému bezdůvodné obohacení, což je bezesporu rychlejší varianta, když soud v občanskoprávním řízení stejně musí nejdříve vyčkat na pravomocné skončení trestní věci (srov. ust. § 83 odst. 1 o. s. ř.).⁵⁵

---

⁴⁹Právním nástupcem zemřelé fyzické osoby jsou dědicové, přičemž soud rozhodne o tom, se kterým z dědiců bude pokračováno v právech poškozeného a v jakém rozsahu na něj přešel nárok poškozeného na náhradu majetkové škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Přitom není rozhodné, zda poškozený zemřel před zahájením trestního řízení nebo v jeho průběhu a právní nástupce vstupuje do všech práv poškozeného přímo. Pokud již zemřelý poškozený uplatnil nárok na náhradu majetkové škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení v souladu s ust. § 43 odst. 3 TŘ, není právní nástupce povinen tento nárok uplatnit opětovně. Poškozený je za takové situace však povinen dát „*jasně a srozumitelně najevo, že hodlá ve výkonu práv poškozeného pokračovat*“ (srov. JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 282.).

⁵⁰K zákonnému přechodu nároku na náhradu škody dochází v případech škodového pojištění na pojistitele (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2851.).

⁵¹Příkladem převodu práv poškozeného je postoupení pohledávky (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2851.).

⁵²Nároky na náhradu škodu osobního charakteru se rozumí např. práva spojená s odškodněním bolesti poškozeného či se ztížením jeho společenského uplatnění (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 276.), (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2851.).

⁵³JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 26.

⁵⁴JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 282.

⁵⁵V rámci adhezního řízení však mohou být přiznány poškozenému jen ty nároky, které je možné uplatňovat v rámci občanskoprávního řízení ve smyslu ust. § 7 o. s. ř., když právě adhezní řízení nahrazuje občanskoprávní řízení (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2842 - 2843.).

Adhezní řízení má, dle mého názoru, pro poškozeného značné výhody oproti rozhodování o jeho nárocích v občanskoprávním řízení, když poškozený není povinen hradit soudní poplatek, nemá povinnost unést důkazní břemeno, adhezní řízení doplňuje preventivně-výchovné působení trestu, včasné a řádné uplatnění nároku na náhradu Škody může zabránit promlčení nároku na náhradu Škody a rozhodnutí o nároku na náhradu Škody může ovlivnit i rozsah peněžité pomoci dle ZOTČ.⁵⁶

V adhezním řízení postupují soudy dle hmotného práva jiné povahy než trestní, avšak ve formě trestního řízení, tedy postupem dle trestního řádu. Není proto možné v adhezním řízení aplikovat např. procesní předpis o. s. ř. a jeho instituty jako např. smír (srov. ust. § 67 a násl. a ust. § 99 o. s. ř.), vzájemné návrhy (srov. ust. § 97 a § 98 o. s. ř.) a jiné.⁵⁷

Z této kapitoly tedy vyplývá, že poškozený je subjektem i stranou trestního řízení, kterému bylo spácháním trestného činu ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil, přičemž vzniklá újma je způsobena zaviněním pachatele a její vznik je v příčinné souvislosti s trestným činem.

---

⁵⁶ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2830.

⁵⁷ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2831 - 2832.

3. OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU

3.1. *Oběť trestného činu dle Zákona o peněžité pomoci obětem TČ (účinného do 31. 7. 2013)*

Pojem oběť trestného činu byl zaveden Zákonem o peněžité pomoci obětem TČ a definoval oběť jako fyzickou osobu, které vznikla v důsledku trestného činu škoda na zdraví (srov. ust. § 2 odst. 1 Zákona o peněžité pomoci obětem TČ), a osobu pozůstalou po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem nebo dítětem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu (srov. ust. § 2 odst. 2 Zákona o peněžité pomoci obětem TČ). Již v době přijetí tohoto zákona však existovaly mezinárodní dokumenty⁵⁸, které definovaly pojem oběti podstatně šířeji.

Hlavním smyslem Zákona o peněžité pomoci obětem TČ bylo poskytnout oběti násilného trestného činu finanční pomoc jakožto kompenzaci za újmu, kterou utrpěla. Zákon o peněžité pomoci obětem TČ však nebyl dostačující z hlediska nároků obětí na poskytnutí psychologické a sociální péče.⁵⁹ Tento důvod vedl spolu s dalšími níže uvedenými k přijetí Zákona o obětech TČ, který nabyl jako celek účinnosti dne 1. 8. 2013.

3.2. *Zákon o obětech TČ*

Cílem Zákona o obětech TČ je rozšířit práva obětí včetně pomoci, jež je jim poskytována. Další důvod, který vedl k přijetí Zákona o obětech TČ, je, že zatímco procesní práva poškozeného jsou komplexně upravena v TR, práva oběti jako subjektu zvláštní péče ze strany státu byla roztržena v různých zákonech (např. právo oběti na peněžitou pomoc bylo upraveno v Zákoně o peněžité pomoci obětem TČ, právo na

---

⁵⁸Takovými mezinárodními dokumenty se například rozumí: Deklarace Valného shromáždění OSN č. 40/34 ze dne 29. 11. 1985 o základních principech spravedlnosti pro oběti trestného činu a pro oběti zneužití moci, Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy R (85) 11 ze dne 28. 6. 1985 o postavení obětí v rámci trestního práva a trestního řízení či Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy R (87) 21 ze dne 17. 9. 1987 o pomoci obětem a prevenci viktimizace.

⁵⁹VÁLKOVÁ, Helena; GRIVNA, Tomáš. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*. 2013, roč. 12, č. 4, s. 83 - 84.

sociální služby v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a některá práva oběti, jež mají procesní povahu, pak byla logicky zakotvena i v TR).⁶⁰

K přijetí Zákona o obětech TČ však došlo i po vzoru zahraničních úprav, když se celosvětově stále dostává do popředí cíl zlepšit postavení obětí v trestním řízení. Speciální zákon na ochranu obětí trestných činů má již například Švýcarsko, Německo, Kanada či Rumunsko a například v Rakousku či na Slovensku došlo pouze k novelizaci stávajících právních předpisů ve světle zlepšení postavení obětí trestných činů. V České republice byla také zvažována varianta znovelizovat pouze stávající právní předpisy týkající se postavení oběti trestného činu. Tento postup by však byl komplikovaný s ohledem na skutečnost, že do trestního řádu by musela být zakomponována také práva, která nemají procesní charakter. Přijetí Zákona o obětech TČ je navíc srozumitelnější také pro samotné oběti trestných činů.⁶¹

V souvislosti s přijetím Zákona o obětech TČ došlo ke zrušení Zákona o peněžité pomoci obětem TČ, jelikož obsah tohoto zákona je obsažen v Zákoně o obětech TČ. Přijetím Zákona o obětech TČ došlo také k novelizaci trestního řádu, když o jednotlivých novelách TR ovlivňujících postavení poškozeného v trestním řízení se zmiňují průběžně v textu této rigorózní práce.

3.2.1. Pojem obět' dle Zákona o obětech TČ

V Zákoně o obětech TČ je obět' definována v ust. § 2 odst. 2 následovně: „*Obětí se rozumí fyzická osoba⁶², které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil*“. Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za obět' dle ust. § 2 odst. 3 Zákona o obětech TČ „*těž její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za obět' každá z nich*“.

Z výše uvedeného vyplývá, že přijetím Zákona o obětech TČ došlo k rozšíření pojmu oběti trestného činu oproti dřívější právní úpravě zakotvené v Zákoně o peněžité

⁶⁰JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a obět' trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 23. Shodně též důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

⁶¹Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

⁶²Obětí dle ZOTČ se nerozumí právnické osoby (viz JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a obět' trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 24.).

pomoci obětem TČ, když za oběť dle ZOTČ jsou považovány všechny fyzické osoby, které jsou zároveň považovány za poškozeného dle ust. § 43 odst. 1 TR, a současně je zpřesněn a rozšířen pojem oběti v případě smrti oběti, když se jí rozumí i další osoby blízké.⁶³

Při posuzování statutu oběti je nutné respektovat zásadu uvedenou v ust. § 3 odst. 1 Zákona o obětech TČ, která představuje presumpci statutu oběti a zní následovně: „*Každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, je třeba považovat za oběť, nevyjde-li najevo opak nebo nejde-li zcela zjevně o zneužití postavení oběti podle tohoto zákona*“. Vzniknou-li pochybnosti o tom, zda určitá osoba je či není obětí, je nutné aplikovat extenzivní výklad ve prospěch osoby, která se považuje za oběť.⁶⁴

V ust. § 3 odst. 1 věty druhé Zákona o obětech TČ je pak stanoveno, že na postavení oběti nemá vliv, pokud nebyl pachatel zjištěn nebo odsouzen. Pro postavení oběti trestného činu je tedy podstatné, že došlo ke spáchání trestného činu, kterým jí byla způsobena újma mající za bezprostřední následek zhoršení jejího sociálního postavení, přičemž není, na rozdíl od postavení poškozeného, nutné, aby byla známa osoba pachatele.⁶⁵

V ust. § 3 Zákona o obětech TČ jsou pak upraveny i další, neméně důležité zásady, jež mají význam poznávací, ale i význam z hlediska interpretace a aplikace ZOTČ.

Zákon o obětech TČ dále vymezuje speciální kategorii oběti v ust. § 2 odst. 4, a to zvláště zranitelnou oběť, jíž ZOTČ přiznává buď více práv či práva ve větším rozsahu, než kterými disponuje oběť dle ust. § 2 odst. 2 a 3 Zákona o obětech TČ (k definici zvláště zranitelné oběti blíže v kapitole 6.2.6. této rigorózní práce), (aby se jednalo o zvláště zranitelnou oběť, musí být zároveň naplněny podmínky uvedené v ust. § 2 odst. 2 a 3 Zákona o obětech TČ).

---

⁶³JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 33.

⁶⁴JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 26 - 27.

⁶⁵JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 27.

3.2.2. Postavení poškozeného v trestním řízení v návaznosti na přijetí Zákona o obětech TČ

Zákon o obětech TČ novelizoval TŘ v tom smyslu, že výrazně posílil práva poškozeného v trestním řízení a orgánům činným v trestním řízení uložil další povinnosti, jež vedou k ochraně poškozených (zejména těch poškozených, kteří mají zároveň postavení oběti trestného činu).

Jak jsem již uvedla výše, o jednotlivých institutech, právech a změnách zakotvených do TŘ přijetím Zákona o obětech TČ budu pojednávat v jednotlivých kapitolách této rigorózní práce. Na tomto místě se tak zmíním jen o základních zásadách, které považuji pro postavení poškozeného za velmi důležité, a které byly zakotveny do našeho právního řádu v souvislosti s přijetím Zákona o obětech TČ.

Mezi základní zásady trestního řízení je tak s účinností od 1. 8. 2013 zařazena zásada zvláštního šetrného přístupu k poškozenému (srov. ust. § 2 odst. 15 TŘ), dle níž *„Orgány činné v trestním řízení jsou povinny v každém období řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv, o kterých je třeba ho podle zákona vhodným způsobem a srozumitelně poučit, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků; řízení musí vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti.“* Z této zásady vyplývá, že v každém stádiu trestního řízení, tedy v přípravném řízení, v rámci předběžného projednání obžaloby, v hlavním líčení, v odvolacím řízení, jakož i ve vykonávacím řízení⁶⁶ by měly být orgány činné v trestním řízení nápomocny poškozenému uplatnit jeho práva. Uvedená zásada se aplikuje i v rámci odklonů a přiměřeně se tato zásada uplatní i v řízení o mimořádných opravných prostředcích. V této zásadě je zdůrazněno, že poučení musí být pro poškozeného srozumitelné s ohledem na jeho osobnost a musí být učiněno vhodnými prostředky (písemně, ústně, poštou, elektronicky, telefonicky apod.) s přihlédnutím k fyzickému a převážně psychickému stavu poškozeného.⁶⁷

Výše uvedená zásada je pak promítnuta převážně do ust. § 43 odst. 1 TŘ upravujícího procesní práva poškozeného a do ust. § 101 TŘ, které upravuje výslech

---

⁶⁶Ve vztahu k zajištění majetku poškozeného na majetku obviněného.

⁶⁷ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 56 - 60.

svědka.⁶⁸ Poučovací povinnost orgánů činných v trestním řízení je pak rozvedena v ust. § 46 TŘ (k uvedenému blíže v kapitole 8. této rigorózní práce).

Ust. § 3 odst. 2 Zákona o obětech TČ zakotvuje následující zásadu zvláštního přístupu k obětem trestných činů: „*Policie České republiky, orgány činné v trestním řízení a další orgány veřejné moci, subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, zdravotnická zařízení, znalci, tlumočníci, obhájci a sdělovací prostředky mají povinnost respektovat osobnost a důstojnost oběti, přistupovat k oběti zdvořile a šetrně a podle možností jí vycházet vstříc. Vůči oběti postupují s přihlédnutím k jejímu věku, zdravotnímu stavu včetně psychického stavu, její rozumové vyspělosti a kulturní identitě tak, aby nedocházelo k prohlubování újmy způsobené oběti trestným činem nebo k druhotné újmě.*“ Smyslem této zásady je, aby byla oběť chráněna před „*prohlubováním primární újmy,⁶⁹ sekundární újmy⁷⁰ a před opakovanou viktimizací*“.⁷¹ Tato zásada je blíže konkretizována ustanovením § 3 odst. 4 Zákona o obětech TČ, které upravuje právo oběti na informace.

V řízení ve věcech mladistvých se uplatní zásada uvedená v ust. § 3 odst. 7 ZSVM, dle níž trestní řízení musí směřovat k uspokojení poškozeného dosažením náhrady Škody způsobené protiprávním činem, nebo dostáním se mu přiměřeného zadostiučinění. Tato zásada má ve vztahu k zásadě zakotvené v ust. § 2 odst. 15 TŘ speciální charakter, a obecná zásada zajištění práv poškozeného zakotvená v TŘ se tak užije v řízení ve věcech mladistvých v tom rozsahu, v němž přesahuje zásadu zakotvenou v ust. § 3 odst. 7 ZSVM.

---

⁶⁸JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 269.

⁶⁹Primární viktimizací se rozumí újma způsobená oběti přímo pachatelem a souvisí bezprostředně s trestným činem (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 190.).

⁷⁰Sekundární viktimizací neboli druhotnou újmu se rozumí újma vzniklá oběti až po ukončení trestného činu, která avšak s trestným činem souvisí (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 190.). Druhotné újme může zabránit např.: právo na doprovod důvěrníkem (viz ust. § 21 ZOTČ), právo učinit prohlášení o dopadu trestného činu na jeho dosavadní život (viz ust. § 22 ZOTČ), pravidla pro výslech či podání vysvětlení osobou stejného nebo opačného pohlaví (viz ust. § 19 ZOTČ), pravidla pro kladení otázek směřujících do intimní oblasti vyslychané oběti (viz ust. § 18 ZOTČ), zabránění kontaktu s pachatelem (viz ust. § 17 ZOTČ) a další (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 37.).

⁷¹Opakovanou viktimizací se rozumí újma oběti, která vzniká na základě dalšího útoku pachatele. Opakované viktimizaci může zabránit např. ust. § 14 až 16 Zákona o obětech TČ (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 37.).

3.2.3. Poškozený versus oběť trestného činu

Pojem poškozený bývá někdy zaměňován s pojmem oběť trestného činu, jelikož často nelze striktně rozlišit, kdy se jedná o oběť a kdy o poškozeného, a navíc oběť trestného činu má zpravidla i postavení poškozeného.

Je však nutné zdůraznit, že pojem oběť není totožný s pojmem poškozený. Pojem oběť je širší v tom smyslu, že oběť trestného činu nemusí být přímo trestným činem dotčena, ale postačí, je-li jí trestným činem způsobena újma zprostředkovaně, jelikož obětí mohou být i někteří pozůstalí⁷² po oběti.⁷³ V některých konkrétních případech je však postavení poškozeného širší oproti postavení oběti, a to například v tom smyslu, že poškozeným může být i osoba právnická.⁷⁴

Základním rozdílem mezi obětí a poškozeným je, že oběť je subjektem zvláštní péče poskytnuté státem, je pro ni charakteristické, že jí byla způsobena újma, a tudíž jí má být státem zaručena práva, která jí usnadní se s často traumatickým zážitkem vyrovnat, či jí bude poskytnuta specifická forma péče. Poškozený je oproti tomu stranou trestního řízení, která disponuje procesními právy a povinnostmi, jež jí zabezpečují dosáhnout účelu trestního řízení.⁷⁵

Dalším rozdílem mezi poškozeným a obětí je, že poškozeným dle TŘ je i jeho právní nástupce (např. při postoupení pohledávky). Oběť jakožto subjekt zvláštní péče však nemůže svá práva převést právním úkonem na jiného. Další odlišností je, že poškozenému je nahrazována pouze újma vzniklá v příčinné souvislosti s trestným činem, přičemž u oběti se předchází i druhotné újmě (k pojmu druhotná újma blíže v kapitole 3.2.2. této rigorózní práce).⁷⁶ Pro postavení oběti trestného činu je navíc podstatné, že došlo ke spáchání trestného činu, kterým jí byla způsobena újma mající za bezprostřední následek zhoršení jejího sociálního postavení, přičemž není na rozdíl od poškozeného nutné, aby byla známa osoba pachatele.

---

⁷²Uvedené platí, i kdyby zemřelá osoba neměla postavení oběti trestného činu (viz JELÍNEK, Jiří; GRÍVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 26.).

⁷³OSMANČÍK, Otakar. Několik poznámek k problematice obětí trestných činů. *Právník*. 1992, roč. 131, č. 6, s. 7.

⁷⁴Obětí může být jen fyzická osoba, jelikož právnická osoba nemůže pociťovat újmu subjektivně jako fyzická osoba (viz JELÍNEK, Jiří; GRÍVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 25.).

⁷⁵Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

⁷⁶JELÍNEK, Jiří; GRÍVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 26.

Na závěr této kapitoly uvádím, že přijetí Zákona o obětech TČ považuji jednoznačně za velmi prospěšné, jelikož jsem toho názoru, že postavení obětí trestných činů by mělo být stále posilováno a mělo by docházet k zabraňování upřednostňování práv obviněného nad právy poškozeného, resp. nad právy oběti.

4. HISTORICKÝ VÝVOJ POSTAVENÍ POŠKOZENÉHO V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

V této kapitole své rigorózní práce bych se ráda věnovala souhrnu historického vývoje postavení poškozeného. V následujících kapitolách se však také pro dokreslení jednotlivých institutů v případě potřeby zmíním o historických souvislostech.

4.1. *Právní úprava postavení poškozeného dle zákona č. 119/1873 ř. z., jímž se uvádí trestní řád*

Právní postavení poškozeného podle tohoto trestního řádu bylo odlišné podle toho, zda byl spáchán delikt stíhaný z moci úřední, nebo delikt, jehož stíhání stát vyhradil soukromé žalobě.

V rámci deliktů stíhaných z moci úřední se mohl v souladu s ust. § 46 tohoto trestního řádu ten, komu bylo ublíženo na jeho právech trestným činem stíhaným veřejnou žalobou, připojit se svými soukromoprávními nároky, které musely mít povahu materiální újmy, k trestnímu řízení. Poškozený se tedy k trestnímu řízení připojoval jako soukromý účastník, byl stranou trestního řízení a hledělo se na něj zároveň jako na „*pomocníka veřejného žalobce*“, když byl považován za vedlejší orgán obžaloby vedle státního zástupce (srov. ust. § 47 a § 449 tohoto trestního řádu).⁷⁷ Poškozený se mohl připojit k trestnímu stíhání jak ústní, tak písemnou formou u soudu. V řízení o přečinech a zločinech se musel připojit k trestnímu řízení do začátku hlavního přelíčení (později jen za podmínek uvedených v ust. § 263 tohoto trestního řádu) a v řízení přestupkovém se mohl připojit k trestnímu řízení i během hlavního přelíčení (srov. ust. § 47 a § 449 tohoto trestního řádu). Za soukromého účastníka však nebyl dle judikatury považován ten, kdo se připojil k trestnímu řízení, aniž by zde uplatňoval nárok na náhradu škody, a soukromým účastníkem nemohl být ani právní nástupce poškozeného.⁷⁸

---

⁷⁷JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 11 a s. 14.

⁷⁸JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 12.

O zahájení hlavního líčení měl soud povinnost poškozeného vyrozumět, aby se mohl připojit k trestnímu řízení, pokud bylo pochybné, zda poškozený věděl, že se koná trestní řízení (srov. ust. § 365 tohoto trestního řádu).

Mezi práva poškozeného náležela dle ust. § 47 tohoto trestního řádu spolupráce se státními zástupci a vyšetřujícími soudci, jejímž cílem bylo zjistit skutečnosti týkající se skutkového stavu věci, právo nahlížet do spisu, a to i v přípravném řízení, právo být poučen, že v případě nedostavení se k přelíčení budou ze spisu čteny jeho návrhy, právo klást otázky svědkům a znalcům, právo řeči v rámci hlavního líčení, právo učinit závěrečný návrh a zejména pak právo učinit návrh na náhradu škody. Poškozený byl dále oprávněn podávat opravné prostředky ve vztahu ke svým soukromoprávním nárokům v přestupkovém řízení, pokud mu byly přiznány alespoň částečně a nebyl-li tedy odkázán na řízení občanskoprávní (srov. ust. § 465 tohoto trestního řádu). I v případech, kdy poškozený nebyl oprávněn podat opravné prostředky, mohl se vždy obrátit se svými soukromoprávními nároky na civilní soudy, pokud nesouhlasil s trestním rozhodnutím (srov. ust. § 372 tohoto trestního řádu). V rámci trestního řízení také mohl poškozený působit jako svědek (srov. ust. § 172 a § 241 tohoto trestního řádu). Dle ust. § 50 tohoto trestního řádu mohl být poškozený zastoupen zmocněncem a měl právo na náhradu „útrat svého zastupování“, pokud byl obviněný odsouzen (srov. ust. § 393 tohoto trestního řádu).⁷⁹

Ustanovení § 48 tohoto trestního řádu upravovalo možnost poškozeného podat tzv. podpůrnou (subsidiární) obžalobu⁸⁰ v případě, kdy státní zástupce upustil od trestního stíhání, případně odmítl zahájit trestní stíhání. Toto právo však poškozenému nenáleželo bezvýjimečně, ale bylo vázáno na určité podmínky. V rámci přestupkového řízení byl poškozený oprávněn uplatnit toto své právo prohlášením, že trvá na trestním stíhání bez ohledu na to, v jakém procesním stadiu státní zástupce od trestního stíhání upustil (srov. ust. § 449 tohoto trestního řádu). V rámci řízení o zločinech a přečinech bylo pro postavení poškozeného rozhodné procesní stadium, ve kterém veřejný žalobce od trestního stíhání upustil.⁸¹ Státní zástupce jako veřejný žalobce pak měl také

---

⁷⁹JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 13.

⁸⁰Možnost poškozeného podat podpůrnou žalobu představovala kontrolu veřejných žalobců (viz JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 13 až 14.).

⁸¹Pokud státní zástupce upustil od obžaloby v době, kdy nebyl obviněný „*právoplatně dán v obžalobu*“, rozhodoval o přípustnosti podpůrné žaloby soud. Pokud státní zástupce upustil od trestního stíhání v okamžiku, kdy už byla ve věci podána obžaloba, byl o této skutečnosti poškozený vyrozuměn a byl

kdykoliv možnost stíhání opět převzít, a podpůrný žalobce se tak opět stal jen soukromým účastníkem (srov. ust. § 49 odst. 1 tohoto trestního řádu). O právu poškozeného podat subsidiární žalobu se dále zmiňuji v kapitole 12.2. této rigorózní práce.

V případech deliktů, jejichž stíhání stát vyhradil soukromé žalobě, byly k podání žaloby oprávněny osoby, kterým bylo soukromými delikty ublíženo na jejich právech (srov. ust. § 46 tohoto trestního řádu), a to nejen majetkových. Poškození byli oprávněni své soukromoprávní nároky uplatňovat tzv. žádostí za trestní stíhání.⁸²

I přestože mohl soukromý žalobce učinit k uplatňování obžaloby u soudu vše, k čemu byl oprávněn státní zástupce, postavení poškozeného nebylo totožné s postavením státního zástupce. Soukromý žalobce tedy nedisponoval právy, která souvisela s úředním postavením státního zástupce, a nemohl tak být například přítomen při poradách soudu, nemohl podávat opravné prostředky ve prospěch obviněného, mohl být odsouzen k náhradě nákladů řízení či nemohl udílet příkazy policejním orgánům.⁸³

Pokud soukromý žalobce nepodal v zákonné lhůtě obžalovací spis, neučinil návrhy potřebné k provedení obžaloby, pokud se nedostavil k hlavnímu přelíčení či pokud v něm neučinil konečný návrh, mělo se za to, že od trestního stíhání upustil (jednalo se o tzv. nevyvratitelnou domněnku), (srov. ust. § 46 odst. 3 tohoto trestního řádu).

Pokud o to soukromý žalobce požádal, mohl státní zástupce převzít zastupování soukromého žalobce, a na státního zástupce se tak pohlíželo jako na zmocněnce soukromého žalobce, který disponoval pouze stejnými právy jako soukromý žalobce. Pokud již byla podána veřejná žaloba, soukromý žalobce měl právo se k ní připojit, a to i pokud byla podána později než žaloba soukromá, a příslušela mu tak stejná práva jako soukromému účastníku s tím, že opravné prostředky byl oprávněn podávat jako soukromý žalobce.⁸⁴

---

oprávněn učinit prohlášení, že na obžalobě trvá nejpozději do 3 dnů od takového oznámení, a soud již nerozhodoval o přípustnosti žaloby. V případě upuštění od trestního stíhání v hlavním líčení byl poškozený oprávněn učinit uvedené prohlášení jen, byl-li přítomen hlavnímu líčení (viz JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 14.).

⁸²JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 11 a s. 15.

⁸³JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 15.

⁸⁴JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 16.

4.2. Právní úprava postavení poškozeného dle zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Poškozeným byl podle ust. § 48 odst. 1 tohoto trestního řádu ten, kdo utrpěl škodu trestným činem, který byl předmětem trestního řízení. Za poškozeného byl však zároveň považován jen ten, kdo byl oprávněn uplatňovat v rámci trestního řízení nárok na náhradu škody, a dle tohoto trestního řádu nebyl za poškozeného považován ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena morální či jiná škoda.

Dle tohoto trestního řádu neexistovala možnost rozhodovat o náhradě škody z úřední povinnosti. Poškozený se tedy musel aktivně svých nároků domáhat (srov. ust. § 164 tohoto trestního řádu).

Mezi práva poškozeného dle tohoto trestního řádu náležela především následující práva. Poškozenému musela být poskytnuta možnost, aby v trestním řízení uplatňoval své nároky vzešlé z trestného činu a aby činil návrhy v hlavním a odvolacím líčení. Také existovala poučovací povinnost prokurátora a v řízení před soudem předsedy senátu. V případě smrti poškozeného přecházela práva, která měl v trestním řízení, na jeho právního nástupce (k uvedenému srov. ust. § 48 tohoto trestního řádu). V ust. § 49 tohoto trestního řádu bylo zakotveno právo poškozeného na zajištění movitých věcí obviněného a také některých jeho pohledávek pro případy, kdy byla důvodná obava, že bude mařeno uspokojení nároků poškozeného. Zajištění bylo možné do pravděpodobné výše škody.

Poškozený dále musel být vyrozuměn o hlavním⁸⁵ a odvolacím líčení, pokud se jednalo o řízení, ve kterých mohl uplatnit své nároky (srov. ust. § 141 odst. 3, § 189 odst. 1 tohoto trestního řádu), mohl podat odvolání proti odsuzujícímu rozsudku pro nesprávnost výroku o náhradě škody a také z důvodu, že nebylo rozhodnuto o jeho včas uplatněném návrhu [srov. ust. § 173 odst. 1 písm. c) tohoto trestního řádu]. Poškozený byl dále oprávněn nechat se zastupovat zmocněncem (srov. ust. § 53 odst. 1 a 4 tohoto trestního řádu) a v případě, že byl omezen ve způsobilosti k právním úkonům či zbaven způsobilosti k právním úkonům, vykonával jeho práva zákonný zástupce (srov. ust. § 52 tohoto trestního řádu).

---

⁸⁵Ve vyrozumění o konání hlavního líčení byl poškozený zároveň upozorněn na to, že pokud se k hlavnímu líčení nedostaví, soud o jeho nároku rozhodne na základě jeho návrhů obsažených ve spise, nebo které jsou soudu doručeny předtím, než se soud odebere k závěrečné poradě (viz JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 17.).

Rozhodnutí soudu o nároku poškozeného na náhradu škody bylo vykonáno, jakmile byly splněny podmínky vykonatelnosti. Nebylo tedy nutné, aby soud v rozsudku stanovil lhůtu k plnění (srov. ust. § 266 odst. 2 a 3 tohoto trestního řádu).⁸⁶

Výčet výše uvedených práv poškozeného je však jen demonstrativní a tato práva byl poškozený oprávněn vykonávat pouze za situace, že neprobíhalo řízení před státním či vojenským prokurátorem, státním či vojenským soudem a v řízení stanném (srov. ust. § 48 odst. 4 tohoto trestního řádu).

4.3. Právní úprava postavení poškozeného dle zákona č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Dle tohoto trestního řádu byl poškozený stranou trestního řízení (srov. ust. § 7 odst. 5 tohoto trestního řádu). Dle ust. § 7 odst. 10 tohoto trestního řádu byl poškozeným ten, komu byla trestným činem způsobena škoda, pokud nárok na její náhradu bylo možno uplatňovat před soudem v řízení ve věcech občanskoprávních, nebyl-li však poškozený v řízení spoluobviněným. Za poškozeného však nebyla považována osoba, která, ač jí vznikla trestným činem škoda, byla oprávněna tuto náhradu škody uplatňovat v rámci jiného než trestního řízení (např. v rámci daňového řízení, správního řízení atd.). Taková osoba tak nemohla být připuštěna k trestnímu řízení.⁸⁷

O nároku poškozeného mohlo být rozhodnuto pouze na základě návrhu samotného poškozeného (srov. ust. § 41 odst. 1 tohoto trestního řádu), který musel poškozený podat nejpozději do zahájení hlavního líčení (srov. ust. § 244 odst. 5 tohoto trestního řádu). Poškozený musel být dle ust. § 219 odst. 2 tohoto trestního řádu předsedou senátu před zahájením hlavního líčení vyzván k uplatnění svého nároku na náhradu škody, pokud svůj nárok již řádně neuplatnil. Prokurátor tedy nebyl k podání návrhu na náhradu škody dle této právní úpravy oprávněn.

Kromě práv a povinností upravených v předchozí právní úpravě měl poškozený také právo klást vyslychaným osobám otázky (srov. ust. § 231 tohoto trestního řádu).

Právo žádat o náhradu škody a činit návrhy dle ust. § 41 odst. 1 věty první tohoto trestního řádu však poškozenému nepřislušelo, jestliže nárok na náhradu škody uplatnil

⁸⁶JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 18.

⁸⁷JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 19.

již v řízení ve věcech občanskoprávních (srov. ust. § 41 odst. 3 tohoto trestního řádu) či pokud se konalo řízení o trestných činech, o kterých byly příslušné rozhodovat krajské soudy (srov. ust. § 41 odst. 1 druhá věta a ust. § 13 odst. 1 tohoto trestního řádu).

Na závěr této kapitoly uvádím, že, jsem dospěla k názoru, že definice poškozeného je dle současné právní úpravy zcela vyhovující ve srovnání s historickými definicemi poškozeného. Vyhovující je, dle mého názoru, také skutečnost, že dle současné právní úpravy je poškozený procesní stranou bez ohledu na to, zda je subjektem adhezního řízení či nikoli. Po vzoru historických právních úprav by však bylo, jak se domnívám, pozitivní zakotvit i do současné právní úpravy institut subsidiární žaloby (k uvedenému blíže v kapitole 12.2. této rigorózní práce) a dále oprávnění státního zástupce podat návrh na náhradu škody (k uvedenému blíže v kapitole 18.1. této rigorózní práce). O problematice soukromého žalobce pak více polemizují v kapitole 12.3. této rigorózní práce.

5. PŘEKÁŽKY V UPLATNĚNÍ PRÁV POŠKOZENÉHO

Účast poškozeného na trestním řízení, ačkoli je subjektem i stranou trestního řízení, může být omezena či dokonce vyloučena. Až do novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. platilo, že poškozený mohl uplatňovat svá práva v rámci trestního řízení vždy pouze s jedinou výjimkou, kdy bylo třeba, aby soud účast poškozeného připustil v řízení před krajským soudem (vyšším vojenským) jako soudem prvního stupně. Uvedenou novelou TŘ, navazující na nález Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 6/2000, publikovaný pod č. 77/2001 Sb., tedy byla zavedena obecná úprava omezení nebo vyloučení poškozeného z účasti na trestním řízení v jednotlivých případech, a to ať se jedná o řízení před soudem, nebo o přípravné řízení.⁸⁸

O překážku v uplatňování práv poškozeného se však, dle mého názoru, nejedná v případě ust. § 43 odst. 2 TŘ, které výslovně upravuje, kdo není poškozeným, jedná se tedy pouze o zabránění příliš širokému výkladu pojmu poškozený. Na druhou stranu o vyloučení poškozeného z trestního řízení se jedná v řízení o schválení narovnání, v rámci nějž práva poškozeného nepřecházejí na právní nástupce poškozených⁸⁹ (více v kapitole 16.1.1. této rigorózní práce).

Pokud by poškozený učinil návrh na náhradu škody dle ust. § 43 odst. 3 TŘ i přesto, že je u něj dán některý z níže uvedených důvodů vyloučení z účasti na trestním řízení, bylo by nutné jej v souladu s ust. § 46 TŘ poučit, že takový postup není možný. Pokud by však poškozený i přes poučení na svém návrhu trval, soud by vyslovil usnesením, že tato osoba nemůže v trestním řízení uplatňovat nárok na náhradu škody (srov. ust. § 206 odst. 3, 4 TŘ).

---

⁸⁸RŮŽIČKA, Miroslav; PÚRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 263.

⁸⁹RŮŽIČKA, Miroslav; PÚRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 264.

5.1. Vyloučení poškozeného z účasti na trestním řízení z osobních důvodů

První skupinu vyloučení poškozeného z účasti na trestním řízení tvoří případy, kdy osoba splňuje podmínky pro postavení poškozeného, avšak je vyloučena z účasti na trestním řízení z osobních důvodů.⁹⁰

Jednu z takovýchto překážek v uplatňování práv poškozeného představuje ust. § 44 odst. 1 TŘ, které stanoví, že „oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný.“ Poškozený je v podstatě občanskoprávním odpůrcem obviněného, který mu způsobil Škodu a v trestním řízení svá práva vykonává proti obviněnému, a proto je logické, že v jednom řízení nemůže zároveň vystupovat ve dvojím vzájemně protichůdném procesním postavení.⁹¹

Z tohoto omezení však existují výjimky a jednu z nich tvoří ust. § 163 a násl. TŘ, upravující souhlas poškozeného s trestním stíháním, což podporuje i rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 20. 3. 1991, sp. zn. 4 To 61/91. Institutem souhlasu poškozeného s trestním stíháním se zabývám více v kapitole 12. této rigorózní práce.

Bylo-li by však trestní řízení proti jednomu ze spoluobviněných vyloučeno ze společného řízení (srov. ust. § 23 odst. 1 TŘ), anebo vedlo-li se trestní řízení od počátku proti každému z obviněných zvlášť, může osoba, která je v jiném řízení v postavení obviněného, vystupovat v dalším trestním řízení jako poškozený se všemi právy ve smyslu ust. § 43 odst. 1 a 3 TŘ. V těchto uvedených případech se tedy nejedná o spoluobviněné.⁹²

Domnívám se, že možnost uplatňovat v trestním řízení práva poškozeného je právě jiným důležitým důvodem, pro který je řízení proti jednomu spoluobviněnému možno dle ust. § 23 odst. 1 TŘ ze společného řízení vyloučit.

Pro protichůdnost zájmů, tedy zejména z osobních důvodů, je též neslučitelné být v témže trestním řízení poškozeným a znalcem zároveň, což vyplývá z ust. § 106 TŘ a z ust. § 11 odst. 1 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. Z uvedeného lze usoudit, že neslučitelné je i postavení poškozeného s tlumočnickem a se zúčastněnou

---

⁹⁰CÍSAŘOVÁ, Dagmar; ČÍŽKOVÁ, Jana. *Poškozený v československém trestním řízení*. Praha: Univerzita Karlova, Acta Universitatis Carolinae. Iuridica Monographia, 1982, č. 37, s. 37.

⁹¹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 538.

⁹²ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 538.

osobou. Naopak je běžné, že poškozený se v témže řízení nachází jako svědek, z čehož mu plynou určitá procesní práva a povinnosti, která by pouze v postavení poškozeného neměl.⁹³

5.2. Rozhodnutí v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení

Další překážka v uplatňování práv poškozeného vyplývá z ust. § 44 odst. 3 TŘ, dle něž návrh podle ust. § 43 odst. 3 TŘ nelze podat, bylo-li o nároku poškozeného rozhodnuto již v občanskoprávním⁹⁴ nebo v jiném příslušném řízení.⁹⁵ Může se přitom jednat i o rozhodnutí nepravomocné.⁹⁶ Za rozhodnutí v těchto řízeních se považuje rozsudek o náhradě Škody, jakož i platební, směnečný a šekový rozkaz či usnesení o schválení míru.⁹⁷

Poškozenému, o jehož nároku na náhradu Škody již bylo rozhodnuto v občanskoprávním nebo v jiném příslušném řízení, však přesto náleží práva zakotvená v ust. § 43 odst. 1 TŘ.⁹⁸

Z díkce tohoto ustanovení a také z rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 3 To 489/2003 lze vyvodit, že pouhé uplatnění nároku v občanskoprávním nebo v jiném příslušném řízení neznamená nemožnost domáhat se náhrady Škody způsobené trestným činem v adhezním řízení.

Je zajímavé, že v opačném případě, tedy pokud byl nejdříve uplatněn nárok na náhradu Škody v trestním řízení, nelze následně uplatňovat stejný nárok v řízení občanskoprávním či v jiném příslušném řízení, jelikož zde platí překážka zahájeného

---

⁹³RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 265.

⁹⁴Občanskoprávním řízením se rozumí řízení dle o. s. ř. (srov. ust. § 7 odst. 1 a ust. § 79 a násl. o. s. ř.), jakož i dle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní s ohledem na pravomoc soudů ve správním soudnictví (viz RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 274.).

⁹⁵Jiným příslušným řízením se rozumí převážně správní řízení dle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (srov. ust. § 9 a násl. tohoto zákona), jakož i některá řízení dle zvláštních právních předpisů (např. přestupkové řízení dle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích či stavební řízení dle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu atd.) (viz RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 274.).

⁹⁶ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 541.

⁹⁷RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 274.

⁹⁸JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 276.

řízení neboli litispendence, kterou TŘ na rozdíl od o. s. ř. nezná. S uvedeným nesouhlasím, když se domnívám, že poškozený by měl být oprávněn pokusit se uplatnit nárok na náhradu Škody všemi možnými způsoby. Z tohoto důvodu de lege ferenda navrhuji, aby byl poškozený oprávněn uplatňovat nárok na náhradu Škody v řízení občanskoprávním či v jiném příslušném řízení, ačkoli uplatnil nárok na náhradu Škody v trestním řízení s výjimkou, že již bylo o nároku poškozeného na náhradu Škody v trestním řízení rozhodnuto.

5.3. Vzdání se práv poškozeným

Další překážku v uplatňování práv poškozeného, zavedenou novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb., představuje vzdání se svých práv poškozeného, která mu jsou trestním řádem přiznána. Dle ust. § 43 odst. 5 TŘ poškozenému náleží právo vzdát se svých práv, a to jeho výslovným prohlášením sděleným orgánu činnému v trestním řízení. Zakotvení tohoto práva poškozeného v našem právním řádu pouze utvrdilo zaběhnuté pravidlo, že poškozený nemá povinnost svá práva, která mu byla přiznána, vykonávat.⁹⁹ Poškozeného tedy nelze nutit k uplatňování práv, avšak je nutné jej vždy o těchto právech poučít, jakož i o možnosti nechovat se nestranně a i o možnosti chovat se ku prospěchu obviněného.¹⁰⁰

„Důsledkem prohlášení poškozeného o vzdání se procesních práv je, že se nadále vychází z toho, jako by poškozený ve věci vůbec nevystupoval (srov. ust. § 43 odst. 1 a 3 TŘ). Neužijí se ani další ustanovení upravující postup orgánů činných v trestním řízení ve vztahu k poškozenému jako důsledku uplatňování jeho procesních práv.“¹⁰¹

Prohlášení o vzdání se svých práv lze učinit při jednotlivých úkonech trestního řízení, a to jak v hlavním, tak i v přípravném řízení, a to i formou podání dle ust. § 59 odst. 1 a 2 TŘ adresovaného orgánu činnému v trestním řízení, jímž je v té době řízení

---

⁹⁹RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 275.

¹⁰⁰MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel et al. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 272.

¹⁰¹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 527.

vedeno.¹⁰² Prohlášení o vzdání se svých práv musí být vždy výslovné (není tedy možné vyvodit z chování poškozeného, že se vzdává svých práv konkludentně) a se souhlasem poškozeného jej může učinit i zmocněnec poškozeného (srov. ust. § 50 a ust. § 51 TŘ).

Poškozený se může vzdát pouze svých procesních práv, nikoli práv hmotněprávních. Z uvedeného vyplývá, že je možné vzdát se například práva podat návrh, aby obviněný nahradil poškozenému Škodu, nikoli však již hmotněprávního práva na náhradu Škody. Dle názoru autorů komentáře k trestnímu řádu¹⁰³ má poškozený právo vzdát se pouze všech procesních práv. Dle jejich názoru je tedy vyloučeno, aby se poškozený vzdal pouze některých práv, a to z toho důvodu, že opačná úprava v trestním řádu chybí, jakož i z důvodu, že jednotlivá práva na sebe vzájemně navazují (například nahlížení do spisu je úzce spjato a zároveň je i předpokladem pro uplatnění nároku na náhradu Škody). Pokud by poškozený učinil prohlášení o vzdání se jen některých procesních práv, orgán činný v trestním řízení by jej měl poučit o nemožnosti takového postupu a pokračovalo by se v řízení, jako kdyby poškozený takové vzdání se práv neučinil.¹⁰⁴ S uvedeným názorem však musím nesouhlasit, jelikož se domnívám, že každý by měl mít právo vzdát se těch práv, která považuje za nepotřebná, přičemž by měl mít zachovánu možnost ostatní práva uplatňovat. Uvedené vyplývá i z logiky věci, když poškozený může mít například zájem vzdát se pouze práva na doručování, přičemž ostatní práva chce mít zachována.

S problematikou vzdání se svých práv poškozeného souvisí i otázka, zda je možné toto vzdání se práv vzít zpět, když zákon tuto problematiku výslovně neřeší. Stejně jako autoři komentáře k TŘ jsem toho názoru,¹⁰⁵ že zpětvzetí prohlášení o vzdání se práv je přípustné. V takovém případě příslušný orgán činný v trestním řízení fakticky od okamžiku, kdy zpětvzetí obdrží, začne vůči této osobě postupovat jako vůči poškozenému a nečiní o tom žádné formální rozhodnutí. Poškozený však nenabude svá práva zpětně, a proto například nemůže, pokud již bylo zahájeno dokazování v hlavním líčení, uplatnit nárok na náhradu Škody.

---

¹⁰²RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 277.

¹⁰³Srov. také ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 526 - 527.

¹⁰⁴RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 276 - 277.

¹⁰⁵ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 527. Shodně také RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 277 – 278.

Na závěr uvádím, že zavedení možnosti poškozeného vzdát se svých práv je, dle mého názoru, bezesporu přínosem pro ty poškozené, kteří nemají zájem se účastnit probíhajícího trestního řízení, ať už k tomu mají jakýkoli důvod.

5.4. Mimořádně vysoký počet poškozených

Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. zařadila do ust. § 44 TŘ nový odstavec 2, který předsedovi senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudci umožňuje, aby rozhodl, je-li počet poškozených mimořádně vysoký, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Díky uvedené novele trestního řádu lze tedy za další překážku v uplatňování práv poškozeného považovat mimořádně vysoký počet poškozených, a to v případech, kdy by mohlo dojít k ohrožení rychlého průběhu trestního stíhání, pokud by každý z poškozených vykonával svá práva jednotlivě. V takovém případě proto poškození budou dle zmíněného ustanovení uplatňovat svoje práva v trestním řízení pomocí společného zmocněnce.

Zákonodárce přesně nestanovil, o kolik poškozených se musí jednat, aby šlo o mimořádně vysoký počet poškozených, proto je nutno posuzovat každý případ ad hoc a vždy je nutno zhodnotit i hledisko složitosti případu, jakož i výši náhrady škody. Určující tedy není jen počet poškozených. Bude se jednat pravděpodobně o nejméně stovky poškozených, o čemž vypovídá i judikatura.¹⁰⁶ Stejně jako J. Jelínek¹⁰⁷ si však myslím, že by bylo vhodné v zákoně přesně uvést, kolik musí být poškozených, aby se jednalo o mimořádně vysoký počet poškozených, poněvadž neurčitost v této právní úpravě může být pro poškozené diskriminující, když tato otázka může být v každém jednotlivém případě posouzena jinak. Požadavek rychlého průběhu trestního stíhání je dán ust. § 2 odst. 4 TŘ, dle kterého se „*trestní věci musí projednávat urychleně bez zbytečných průtahů*“, a podmínkou ustanovení společného zmocněnce je tedy objektivní možnost ohrožení rychlého průběhu trestního stíhání. I ohrožení zásady rychlosti řízení však musí být hodnoceno vždy vzhledem ke konkrétnímu případu.

---

¹⁰⁶Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2004, sp. zn. Ts 42/2003.

¹⁰⁷JELÍNEK, Jiří. Postavení poškozeného v trestním řízení - možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 2, s. 115.

Rozhodnutí o nutnosti ustanovit si společného zmocněnce je činěno usnesením, proti němuž není přípustná stížnost,¹⁰⁸ neboť by mohla zapříčinit průtahy v řízení.¹⁰⁹ Já osobně bych zde přípustnost stížnosti považovala za vhodnou, byť bych jí nepřiznala odkladný účinek právě vzhledem k možným průtahům. Myslím si, že poškozený je osobou, která by měla mít možnost se bránit proti uvedenému rozhodnutí soudu, které může značně ovlivnit její postavení v trestním řízení.

Ust. § 44 odst. 2 TŘ stanoví způsob oznámení rozhodnutí o nutnosti ustanovit si společného zmocněnce tímto způsobem: „*Rozhodnutí oznámí v řízení před soudem soud a v přípravném řízení státní zástupce poškozeným, kteří již uplatnili nárok na náhradu škody; ostatním poškozeným rozhodnutí oznámí při prvním úkonu trestního řízení, ke kterému se předvolávají nebo o kterém se vyrozumívají.*“ Prvním úkonem tak může být předvolání svědka k výslechu, předvolání k podání vysvětlení, k hlavnímu líčení, jakož i k veřejnému zasedání o odvolání.¹¹⁰

Problematické je i to, že usnesení o povinnosti zvolit si společného zmocněnce musí být doručeno všem poškozeným, kteří již uplatnili nárok na náhradu škody, což je bezesporu časově velmi náročné.¹¹¹ De lege ferenda bych proto navrhla, aby bylo takové usnesení doručováno např. vyvěšením na úřední desce, čímž by byly vyřešeny problémy spojené s doručováním.

Dle již zmíněného ust. § 44 odst. 2 TŘ si společného zmocněnce poškození sami zvolí a zvolit si mohou kohokoli, kdo splňuje podmínky stanovené v ust. § 50 odst. 2 TŘ¹¹² pro zmocněnce poškozeného.¹¹³ De lege ferenda bych však navrhovala, aby společným zmocněncem poškozených mohl být pouze advokát, čímž by byla práva

---

¹⁰⁸Stížnost pro porušení zákona zde není přípustná, jelikož dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2002, sp. zn. 4 Tz 62/2002 usnesení, kterým bylo podle ust. § 44 odst. 2 TŘ rozhodnuto, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí, je typickým rozhodnutím, u něhož se neprojevuje ani formální stránka právní moci (tj. vůbec nenabývá právní moci), protože se jím toliko upravuje průběh řízení bez jakýchkoli hmotně právních důsledků.

¹⁰⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 539.

¹¹⁰ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 539.

¹¹¹POLMOVÁ, Olga. Problematika institutu společného zmocněnce. *Trestněprávní revue.* 2011, roč. 10, č. 4, s. 113.

¹¹²Zmocněncem poškozeného může být fyzická, ale i právnická osoba. Fyzická osoba musí být plně způsobilá k právním úkonům (dle NOZ plně svéprávná) a při hlavním líčení a veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník.

¹¹³ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 540.

poškozených lépe chráněna. Myslím si, že právě u mimořádně vysokého počtu poškozených je důležité, aby společný zmocněnec měl právní vzdělání a znalosti práva na takové úrovni, aby mohl zastupovat současně více poškozených, vykonávat jejich práva a řádně za ně uplatnit nárok na náhradu Škody.

Za další nedostatek současné právní úpravy považují, že v zákoně není stanovena lhůta, do kdy si poškození mají společného zmocněnce zvolit, což, dle mého názoru, může vést k prodloužení trestního řízení, a proto bych *de lege ferenda* navrhovala, aby byla v zákoně taková lhůta zakotvena.

Pokud si poškození zvolí více než šest zmocněnců a zároveň se neshodnou na dalším užším výběru zmocněnců, soud jim vybere šest zmocněnců s přihlédnutím k jejich zájmům, zejména s přihlédnutím ke vzdálenosti bydliště poškozených od místa bydliště zmocněnce (srov. ust. § 44 odst. 2 TŘ).

Soudem, který vybere maximálně šest zmocněnců, se rozumí předseda senátu a v přípravném řízení samosoudce a takové rozhodnutí je činěno formou opatření. Soud však svým opatřením vybere šest zmocněnců jen těm poškozeným, kteří si zvolili svého zmocněnce či požádali o jeho určení soud. (Ač není v zákoně výslovně stanoveno, že je soud povinen zvolit zmocněnce i tomu poškozenému, který požádal o jeho určení soud, je tomu tak s ohledem na existenci ustanovení § 46 TŘ, dle něžž má být poškozenému poskytnuta plná možnost uplatnění jeho práv.¹¹⁴) Uvedené opatření jakož i ostatní písemnosti se již neoznamují samotným poškozeným, ale pouze jejich zmocněncům, přičemž proti takovému opatření není opět s ohledem na formu rozhodnutí opravný prostředek možný.¹¹⁵ Dle mého názoru by však bylo vhodné ono opatření doručovat i poškozeným, kteří mohou mít k vybraným zmocněncům výhrady.

Vzhledem ke skutečnosti, že poškození si zmocněnce volí sami, nejedná se o ustanovení zmocněnce poškozeného ve smyslu ust. § 51a TŘ, a stát tudíž není povinen hradit náklady zmocněnce podle ust. § 151 TŘ (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. 4 Tz 4/2005). Dle mého názoru je tedy dle současné právní úpravy znemožněno uplatnit nárok na náhradu Škody méně majetným poškozeným, kteří, ač nesplňují podmínky pro ustanovení zmocněnce bezplatně či za sníženou odměnu ve smyslu ust. § 51a TŘ, nemají dostatek finančních prostředků na to

---

¹¹⁴Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 13. 8. 2003, poř. č. 12/2003.

¹¹⁵ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 540.

hradit alikvotní část nákladů potřebných na přibrání společného zmocněnce a sami svá práva nemohou v rámci adhezního řízení uplatňovat.

Dle mého názoru je tento institut velkým přínosem pro soudní orgány, jelikož díky němu dochází méně k jejich zahlcení. Z určitého pohledu je přínosem i pro poškozené, kterým je tak náhrada Škody díky urychlenému řízení poskytnuta často dříve, než by k tomu došlo v případě uplatňování práv jednotlivými poškozenými.

Tento institut má však na druhou stranu, dle mého názoru, i přes uvedená pozitiva negativní dopad hlavně na samotné poškozené, když rozhodnutí o nutnosti zvolit si společného zmocněnce znevýhodňuje poškozené v případech, kdy se mezi sebou na společných zmocněncích nedohodnou, protože soud jim žádného zmocněnce nezvolí, a oni tak ztrácejí nárok uplatňovat procesní práva poškozeného v trestním řízení.

Myslím si dále, že pokud jsou poškozenými osoby se vzdálenými bydlišti, je možnost jejich vzájemné dohody na společných zmocněncích takřka nemožná a dochází často k situacím, kdy si každý poškozený volí v takových případech svého zmocněnce, a v závěru tedy z těchto všech pak volí soud šest zmocněnců. De lege ferenda bych proto podpořila variantu trestního kolegia Nejvyššího soudu, aby společného zmocněnce zvolil soud, přičemž proti jeho výběru by následně poškození mohli podat stížnost.¹¹⁶ Myslím si, že uvedeným návrhem by byla práva poškozených lépe chráněna. Poškození totiž často výzvu ke zvolení si zmocněnce nechápou, a tak si ho zkrátka nezvolí. Zmocněnec zvolený ostatními poškozenými již zastupuje jen ty poškozené, kteří si jej zvolili, nikoli již tedy ty, kteří si jej nezvolili, byť např. nebyli poučeni o povinnosti zvolit si společného zmocněnce a rozhodnutí o nutnosti zvolit si společného zmocněnce jim nebylo doručeno. Stejně by bylo postupováno v případech, kdy poškozený zvolí sám sebe za společného zmocněnce, jelikož uvedené odporuje samotnému smyslu tohoto institutu a lze na uvedený postup hledět jako na nerespektování rozhodnutí soudu o nutnosti zvolit si společného zmocněnce.¹¹⁷

---

¹¹⁶RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 273.

¹¹⁷POLMOVÁ, Olga. Problematika institutu společného zmocněnce. *Trestněrávní revue*. 2011, roč. 10, č. 4, s. 113.

Mezi zastánce tohoto institutu patří např. F. Novotný,¹¹⁸ který považuje zavedení tohoto institutu za přínosné převážně díky výhodnějšímu financování a rychlosti trestního řízení. J. Mádr¹¹⁹ pokládá tento institut za alternativní způsob uplatnění práv poškozeného a dle jeho názoru nedochází ke změnám v právech poškozeného. Naopak J. Kuchta¹²⁰ se zmiňuje o celkové obtížnosti tohoto institutu vzhledem k nutnosti kolektivních činností.

Závěrem uvádím, že samotná aplikační praxe ustavení § 44 odst. 2 TR ukázala, že tento institut je velmi nepraktický, téměř se nepoužívá a má značné nedostatky, z nichž vychází potřeba pozměnit tento institut tak, aby byl dosažen jeho skutečný účel, tedy aby došlo ke zrychlení trestního řízení, aniž by došlo zároveň k znevýhodnění poškozených.¹²¹

---

¹¹⁸NOVOTNÝ, František; RŮŽIČKA, Miroslav. *Trestní kodexy: trestní zákon, trestní řád a související předpisy: (komentář)*. 2. doplněné vydání. Praha: Eurounion, 2002, s. 578.

¹¹⁹MÁDR, Jaroslav. Několik poznámek k novelizovanému ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu. *Státní zastupitelství*. 2003, roč. 1, č. 4, s. 11.

¹²⁰KUCHTA, Josef. Nové pohledy na postavení poškozeného a oběti v trestním řízení. In *Trestní právo - současnost a perspektivy: sborník z vědecké konference uspořádané Vysokou školou Karla Engliš v Brně dne 30. ledna 2002*. 1. vydání. Brno: Linie, 2002, s. 61.

¹²¹POLMOVÁ, Olga. Problematika institutu společného zmocněnce. *Trestněrávní revue*. 2011, roč. 10, č. 4, s. 112 - 113.

6. PRÁVA POŠKOZENÉHO V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Poškozený je dle ust. § 12 odst. 6 TŘ procesní stranou trestního řízení, přičemž je nerozhodné, zda má nárok na náhradu škody či nikoli. Uvedenému odpovídá také rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 15. 1. 1973, sp. zn. 1 Tz 62/72, dle kterého musí být poškozenému soudem poskytnuta plná možnost uplatnění jeho práv uvedených v ust. § 43 odst. 1 TŘ, a to i pokud poškozený neučinil návrh podle ust. § 43 odst. 3 TŘ. Poškozený s nárokem na náhradu škody a poškozený bez uvedeného nároku však mají různá procesní práva a povinnosti.

Procesní práva poškozeného v trestním řízení směřují jednak k morální satisfakci spočívající v odsouzení pachatele, dále ke smírnému urovnání sporu v rámci narovnání nebo v rámci dohody o vině a trestu a samozřejmě také k přiznání nároku na náhradu škody v adhezním řízení.¹²²

Poškozený samozřejmě nemůže být k výkonu svých práv nucen a závisí na jeho uvážení, zda svá práva bude vykonávat či nikoli. Dle ust. § 43 odst. 5 TŘ se může poškozený svých procesních práv vzdát (k uvedenému blíže v kapitole 5.3. této rigorózní práce).¹²³

Do této kapitoly mé rigorózní práce jsem zahrnula, dle mého názoru, nejvýznamnější práva poškozeného. Cílem této kapitoly tedy není výčet všech práv, kterými poškozený disponuje.

Práva poškozeného jsem v této kapitole rozdělila dle toho, zda se jedná o práva, která náleží poškozenému bez rozdílu, zda má nárok na náhradu škody či nikoli, a na ta práva, která náleží jen poškozenému s nárokem na náhradu škody. Práva náležející všem poškozeným bez rozdílu jsem zároveň rozdělila dle jednotlivých stádií trestního řízení.

Některým právům poškozeného jsem pak věnovala samostatnou kapitolu, konkrétně se jedná o právo poškozeného na doprovod důvěrníka, právo učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl trestný čin na život poškozeného, právo být poučen,

---

¹²²JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 41. Shodně též JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 277.

¹²³JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 278.

právo nechat se zastupovat zmocněncem, právo na informace, právo udělit souhlas s trestním stíháním, jakož i práva poškozeného v rámci odklonů.

6.1. Práva poškozeného bez ohledu na to, zda má nárok na náhradu škody či nikoli

Základním právem poškozeného je dát podnět k trestnímu stíhání dle ust. § 158 odst. 1 TŘ. Další práva poškozeného dále již rozdělují dle jednotlivých stádií trestního řízení, jak jsem již uvedla výše.

6.1.1. Práva poškozeného v průběhu celého trestního řízení

a) Právo na šetrné zacházení a na ochranu soukromí

Poškozený má právo, aby při provádění úkonů trestního řízení s ním bylo jednáno tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel trestního řízení, a vždy má být šetřena osobnost poškozeného a jeho ústavou zaručená práva (srov. ust. § 52 TŘ). Projevem této zásady může být například ust. § 8a TŘ¹²⁴ či ust. § 200 odst. 1 TŘ¹²⁵.

Zásada zvláštního šetrného přístupu k poškozeným je také zakotvena v ust. § 2 odst. 15 TŘ. Ustanovení § 3 odst. 2 ZOTČ pak obsahuje zásadu zvláštního přístupu k obětem trestného činu. O obou těchto zásadách se zmiňují blíže v kapitole 3.2.2. této rigorózní práce.

V souvislosti s přijetím Zákona o obětech TČ byla v trestním řízení také posílena ochrana poškozeného při jeho výslechu, když byla v TŘ znovelizována ustanovení týkající se průběhu výslechu svědků, kteří mají často právě postavení poškozených.

Ust. § 101 odst. 2 poslední věty TŘ stanoví, že při výslechu je nutno šetřit osobnost svědka, zejména pokud jde o jeho osobní údaje a intimní oblast. Ust. § 101 odst. 3 věty druhé TŘ pak stanoví nová zvláštní omezení při kladení otázek týkajících se intimní sféry svědka a zároveň obsahuje pravidla pro jejich kladení následovně: „*Otázky směřující do intimní oblasti vyslýchaného svědka, zejména jestliže jde o osobu*

---

¹²⁴Dle ust. § 8a odst. 1 poslední věty TŘ se v přípravném řízení nesmějí zveřejnit informace umožňující mimo jiné zjištění totožnosti poškozeného.

¹²⁵Dle ust. § 200 odst. 1 TŘ může být veřejnost z hlavního líčení vyloučena, jestliže by veřejné projednání věci ohrozilo mimo jiné i bezpečnost nebo jiný důležitý zájem svědků; k témuž účelu může předseda senátu učinit i jiná přiměřená opatření.

poškozenou trestným činem, lze klást jen, pokud je to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení.“¹²⁶ Dle důvodové zprávy k Zákonu o obětech TČ mají být otázky směřující do intimní oblasti vyslýchaného svědka zejména při prošetření sexuálních trestných činů kladeny „zvlášť šetrně a po obsahové stránce vyčerpávajícím způsobem, aby nebylo nutné výslech opakovat“. Formulaci těchto otázek je třeba „při zachování potřebné ohleduplnosti přizpůsobit věku, osobním zkušenostem a psychickému stavu svědka“. Obdobná úprava je zakotvena i v ust. § 18 odst. 1 Zákona o obětech TČ, přičemž TŘ ani Zákon o obětech TČ výslovně neuvádí, co se intimní oblastí¹²⁷ rozumí.

Vyslýchající osoba se tak musí chovat ke svědkovi slušně a ohleduplně, respektovat jeho osobní vlastnosti, nezjišťovat osobní údaje svědka nad rámec potřeb trestního řízení a chránit osobní údaje svědka, aby nebyly zveřejněny. Ust. § 101 TŘ pak stanoví i další pravidla pro výslech svědků, která bezesporu šetří jejich práva.¹²⁸

b) Právo na šetrné zacházení s poškozeným mladším než osmnáct let a právo na ochranu jeho soukromí

V ust. § 102 TŘ¹²⁹ jsou stanoveny odchylky, které je nutné dodržovat při výslechu osob mladších než osmnáct let, když při takovém výslechu je zejména nutné přihlížet k individuálním vlastnostem vyslýchaného, a to s ohledem na jeho rozumovou, duševní a mravní úroveň.

K vyšší ochraně svědků mladších než osmnáct let bezesporu přispěla novela TŘ provedená Zákonem o obětech TČ týkající se způsobu provádění jejich výslechu, když před touto novelou TŘ byla vyšší ochrana při výslechu poskytována jen dětem mladším

---

¹²⁶Otázkami nezbytnými pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení se rozumí takové otázky, kdy odpověď svědka na takovou otázku má nezastupitelný důkazní význam (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1490.).

¹²⁷Dle autorů komentáře k TŘ se intimní oblastí rozumí osobní sféra jednotlivce, jež se může týkat zejména otázek ohledně citlivých osobních záležitostí, pohlavního života, citových vazeb, sexuality, závažných nemocí apod (srov. ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1490.).

¹²⁸ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1489.

¹²⁹Ust. § 102 odst. 1 věty první TŘ stanoví: „Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než osmnáct let o okolnostech, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj, je třeba výslech provádět zvlášť šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat“.

15 let, což bylo v rozporu s mezinárodními závazky ČR, neboť mezinárodní smlouvy¹³⁰, jimiž je ČR vázána, považují za dítě osobu mladší než osmnáct let. Novela TŘ tak zajistila soulad s mezinárodními smlouvami a reagovala také na potřebu postavit na roveň ochranu mladistvého obviněného s ochranou mladistvého poškozeného. Uvedená novela TŘ se odrazila i v dalších ustanoveních trestního řádu¹³¹ upravujících zvláštní zacházení s osobou mladší než osmnáct let.¹³²

Dle ust. § 102 odst. 3 TŘ je po novele TŘ provedené Zákonem o obětech TČ možno klást osobě mladší než osmnáct let otázky jen prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení, což považují za velký přínos oproti dřívější právní úpravě, kdy mohl poškozenému mladšímu než osmnáct let klást otázky přímo obviněný či jeho obhájce a jejich otázky mohly být kladeny nevhodně, a mohly tak negativně ovlivnit budoucí vývoj poškozeného.

Ust. § 102 odst. 2 TŘ stanoví, že „v dalším řízení má být osoba mladší než osmnáct let vyslechnuta znovu jen v nutných případech. V řízení před soudem je možno na podkladě rozhodnutí soudu provést důkaz přečtením protokolu nebo přehráním obrazového a zvukového záznamu pořízeného o výslechu provedeném prostřednictvím videokonferenčního zařízení i bez podmínek uvedených v ust. § 211 odst. 1 a 2. TŘ. Osoba, která byla k výslechu přibrána, se podle potřeby vyslechne k správnosti a úplnosti zápisu, k způsobu, jímž byl výslech prováděn, jakož i k způsobu, jímž vyslýchaná osoba vypovídala.“

Vyšší ochranu svědka (poškozeného) mladšího než osmnáct let zajišťuje i poslední věta ust. § 104a odst. 5 TŘ, která byla zakotvena do TŘ novelou provedenou Zákonem o obětech TČ a stanoví: „Tváří v tvář nelze postavit poškozeného mladšího osmnácti let s obviněným v případě trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti“.

c) Právo na ochranu osobních údajů a právo na utajení totožnosti a podoby

Novela TŘ provedená Zákonem o obětech TČ rozšířila také ochranu poškozeného, jeho zákonných zástupců, zmocněnců a jeho důvěrníka při sepisování

---

¹³⁰Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte, jakož i další mezinárodní smlouvy a dokumenty.

¹³¹Vyšetřovací pokus dle ust. § 104c odst. 3 věty čtvrté TŘ, konfrontace dle ust. § 104a odst. 5 TŘ, rekognice dle ust. § 104b odst. 7 věty druhé TŘ.

¹³²JELÍNEK, Jiří; GRÍVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 39.

protokolu o úkonech trestního řízení, když ust. § 55 odst. 1 písm. c) TŘ stanoví, že v protokolu o jejich výslechu nebudou na základě jejich žádosti uvedeny jejich osobní údaje¹³³, není-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení. V protokolu tak bude uvedeno jen jejich jméno a příjmení a další údaje nutné ke zjištění nebo ověření totožnosti, včetně data narození nebo rodného čísla. Osobní údaje pak budou vedeny tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení a úředníci Probační a mediační služby činní v dané věci. Potřebné osobní údaje se však sdělí osobě, proti níž se trestní řízení vede, je-li to nezbytné pro řádné uplatnění jejího práva na obhajobu, o čemž je sepsán záznam do protokolu spolu s důvodem takového sdělení.

Na uvedenou novelu TŘ pak navazuje i ust. § 65 odst. 6 TŘ, dle něž je nutné při nahlížení do spisů učinit taková opatření, aby nebyly zpřístupněny údaje, se kterými se podle ust. § 55 odst. 1 písm. c) TŘ mohou seznamovat jen orgány činné v trestním řízení a úředníci Probační a mediační služby činní v dané věci. V případě žádosti osoby, proti níž se trestní řízení vede, o sdělení těchto údajů se užije ust. § 55 odst. 1 písm. c) TŘ obdobně.

Dle důvodové zprávy k Zákonu o obětech TČ je nutné tuto výše uvedenou ochranu svědka a poškozeného odlišovat od ochrany utajeného svědka (poškozeného) uvedené v ust. § 55 odst. 2 TŘ, dle níž je utajena jejich totožnost (podepisují se smyšleným jménem a příjmením), zatímco ustanovením § 55 odst. 1 písm. c) TŘ jsou chráněny pouze osobní údaje a totožnost svědka (poškozeného) je známa.

Dle ust. § 55 odst. 2 TŘ orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka (poškozeného) „*Nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědeckví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem; jméno a příjmení a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v dané věci. Svědek se poučí o právu požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je pak veden. Je-li třeba zajistit ochranu těchto osob, orgán činný v trestním*

---

¹³³Takovými osobními údaji se rozumí údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání a další údaje o osobních, rodinných a majetkových poměrech poškozeného a svědka.

řízení činí bezodkladně všechna potřebná opatření. Zvláštní způsob ochrany svědků a osob jim blízkých stanoví zvláštní zákon. Pominou-li důvody pro utajení podoby svědka a oddělené vedení osobních údajů svědka, orgán, který v té době vede trestní řízení, zruší stupeň utajení těchto informací, připojí uvedené údaje k trestnímu spisu a podoba svědka ani údaje o jeho totožnosti se nadále neутajují; to neplatí, je-li utajována totožnost a podoba osob uvedených v ust. § 102a. TŘ“.

d) Právo používat mateřský jazyk

Poškozený, který prohlásí, že neovládá český jazyk, má právo používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá (srov. ust. § 2 odst. 14 TŘ).

e) Právo činit návrhy na doplnění dokazování

Dle ust. § 43 odst. 1 TŘ má každý poškozený právo činit návrhy na doplnění dokazování, a to jak v průběhu přípravného řízení, tak v hlavním líčení, případně i při veřejném zasedání o odvolání. Uvedené právo je poškozenému přiznáno k prosazování jeho zájmů, neboť poškozený nemusí vystupovat v řízení nestranně a objektivně.¹³⁴

f) Právo nahlížet do spisu

Dle ust. § 65 odst. 1 TŘ má poškozený, případně jeho zákonný zástupce či zmocněnec právo nahlížet do spisů s výjimkou protokolu o hlasování, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. Dle ust. § 65 odst. 2. věty první TŘ lze nahlížení do spisu a práva s tím související uvedená v ust. § 65 odst. 1 TŘ v přípravném řízení ze závažných důvodů odepřít. Dle mého názoru by bylo de lege ferenda vhodné uvedené změnit, jelikož obviněnému a jeho obhájci není možné právo nahlížet do spisů odepřít, pokud již byli upozorněni na možnost prostudovat spisy, a při sjednávání dohody o vině a trestu, což beze sporu zakládá nerovnost v postavení poškozeného a obviněného (srov. ust. § 65 odst. 2 TŘ).

g) Právo být zastoupen zmocněncem (více v kapitole 10. této rigorózní práce)

h) Právo učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl trestný čin na jeho dosavadní život (více v kapitole 9. této rigorózní práce)

i) Právo na doprovod důvěrníka (více v kapitole 7. této rigorózní práce)

j) Právo být poučen orgány činnými v trestním řízení o svých právech (více v kapitole 8. této rigorózní práce)

¹³⁴RŮŽEK, Antonín. *Obžalovací zásada v československém socialistickém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, s. 98 a 99.

- k) Právo na informace (více v kapitole 11. této rigorózní práce)
- l) Právo učinit souhlas s trestním stíháním (více v kapitole 12. této rigorózní práce)

6.1.2. Práva poškozeného v průběhu přípravného řízení

- a) Právo na odstranění průtahů

Dle ust. § 157a odst. 1 TŘ má poškozený právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Státní zástupce je povinen žádost neprodleně vyřídit a vyrozumět o výsledku poškozeného.

- b) Právo zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu a práva s tím související (více v kapitole 16.1.3. této rigorózní práce)

- c) Právo prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování

Dle ust. § 166 odst. 1 TŘ je poškozenému, který podal návrh dle ust. § 43 odst. 3 TŘ a jehož pobyt nebo sídlo jsou známé, s účinností od 1. 8. 2013,¹³⁵ umožněno v přiměřené době prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování, pokud policejní orgán uzná vyšetřování za skončené a jeho výsledky za postačující k podání obžaloby.¹³⁶ Pokud by doba poskytnutá poškozenému nebyla přiměřená vzhledem k osobní způsobilosti poškozeného, k rozsahu spisu, k povaze trestného činu, k obsahové náročnosti spisu a ke všem okolnostem případu, je poškozený oprávněn napadnout takovou vadu v souladu s ust. § 157a TŘ.¹³⁷

Na možnost prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování upozorní orgán činný v trestním řízení poškozeného nejméně tři dny předem. Tuto lhůtu lze však se souhlasem poškozeného zkrátit (srov. ust. § 166 odst. 1 věta druhá a čtvrtá TŘ)

---

¹³⁵Ust. § 166 odst. 2 TŘ stanoví, že nevyužije-li poškozený možnosti prostudovat spisy, ačkoliv byl o této možnosti řádně vyrozuměn, učiní o tom policejní orgán záznam do spisu a postupuje dále, jako by k tomuto úkonu došlo. Za nevyužití takové možnosti však nelze považovat případy, kdy se poškozený řádně omluvil (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2161.).

¹³⁶Uznání vyšetřování za skončené není činěno žádným formálním rozhodnutím. Jedná se o závěr policejního orgánu, že ve věci již není dalších důkazních prostředků a že nejsou zároveň důvodné pochybnosti o zjištěném skutkovém stavu věci a rozsah důkazů postačuje k rozhodnutí ve věci dle ust. § 171 až 173 TŘ, dle ust. § 307 TŘ, dle ust. § 309 TŘ, resp. dle ust. 70 ZSVM, k podání obžaloby (dle ust. § 176 TŘ) či postačuje pro podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu (dle ust. § 175a odst. 1 TŘ) (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2156.).

¹³⁷ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2158.

a poškozený se jí může i vzdát.¹³⁸

Pokud je návrh poškozeného na doplnění dokazování důvodný, vyšetřování je doplněno v nutném rozsahu. Následně musí být poškozenému opět umožněno prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění dokazování za stejných podmínek jako poprvé s tím, že mu může být k uvedenému stanovena kratší lhůta, a to s ohledem na rozsah doplněných důkazů. Tento úkon však není nutný, pokud s tím poškozený souhlasí.¹³⁹

Policejní orgán může návrh na doplnění dokazování odmítnout, a to neformálním opatřením, pokud jej nepovažuje za nutný, o čemž je třeba učinit záznam ve spise a vyrozumět o tom poškozeného.

Novelu TŘ provedenou Zákonem o obětech TČ, která zakotvila do TŘ výše uvedené právo poškozeného, považuji za významný krok ke zrovnoprávnění postavení poškozeného a obviněného, jelikož toto právo před novelou TŘ provedenou Zákonem o obětech TČ náleželo pouze obviněnému a jeho obhájci.

d) Právo poškozeného na doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání

Novelou TŘ provedenou Zákonem o obětech TČ došlo dále k posílení postavení poškozeného v přípravném řízení v tom smyslu, že dle ust. § 160 odst. 2 TŘ se s účinností od 1. 8. 2013 doručuje opis usnesení o zahájení trestního stíhání také poškozenému, pokud o to poškozený výslovně požádá. Dalším předpokladem pro doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání poškozenému je, že jeho pobyt nebo sídlo jsou známé.

Dle důvodové zprávy k Zákonu o obětech TČ je cílem této novely TŘ umožnit poškozenému, aby mohl již v průběhu přípravného řízení včas uplatnit svá práva v souladu s ust. § 43 odst. 3 TŘ, tedy uplatnit i nárok na náhradu škody. Dle mého názoru by však bylo de lege ferenda vhodné, aby bylo usnesení o zahájení trestního stíhání poškozenému doručováno vždy, bez ohledu na to, zda o to požádá či nikoli. Na tomto místě je pak třeba zdůraznit, že poškozenému není ani po této novele TŘ přiznáno právo podat proti usnesení o zahájení trestního stíhání stížnost, což je nově zdůrazněno v ust. § 160 odst. 7 TŘ.

---

¹³⁸ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2159.

¹³⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2160.

e) Právo poškozeného podat stížnost proti procesním rozhodnutím

Poškozený může dle ust. § 171 odst. 2 TŘ podat stížnost proti usnesení státního zástupce o postoupení věci jinému orgánu, pokud výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin, ale o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přešůpek, jiný správní delikt nebo kárné provinění, proti usnesení státního zástupce o zastavení trestního stíhání podle ust. § 172 odst. 3 TŘ, proti usnesení o odložení věci dle ust. § 159a odst. 7 TŘ, jakož i proti rozhodnutí státního zástupce o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání dle ust. § 179g odst. 7 TŘ.¹⁴⁰

Z ustanovení § 172 odst. 3 TŘ a z ust. 171 odst. 2 TŘ však vyplývá, že poškozený může podat stížnost jen, je-li známa jeho totožnost. V opačném případě mu nelze usnesení doručit, a nenáleží mu tak ani právo podat stížnost. To, zda je totožnost poškozeného známa, je nutno posuzovat ve vztahu k okamžiku, kdy je činěno příslušné rozhodnutí. Pokud je tedy totožnost poškozeného zjištěna až po vydání rozhodnutí, již to neovlivní jeho právní moc a následná stížnost poškozeného by byla zamítnuta v souladu s ust. § 148 odst. 1 písm. b) TŘ. Tento výklad zákona osobně považuji za správný a v souladu se zásadou právní jistoty účastníků. Při odlišném výkladu by tato usnesení nemohla nabýt právní moci až do zjištění totožnosti poškozeného.

V trestním řádu však není upraveno, zda je poškozený oprávněn podat stížnost proti usnesení o odložení věci dle ust. § 179c TŘ ve zkráceném přípravném řízení, a proto je nutné zde aplikovat obecná ustanovení o přípustnosti stížnosti. Pokud tedy vydal usnesení o odložení věci státní zástupce, poškozený není oprávněn podat stížnost s odkazem na ust. § 141 odst. 2 TŘ, jelikož usnesení státního zástupce je možné napadnout, jen pokud to připouští výslovně zákon a jestliže rozhoduje o věci v prvním stupni. Pokud usnesení o odložení věci vydal policejní orgán, poškozený je s odkazem na ust. § 141 odst. 2 TŘ oprávněn k podání stížnosti, jelikož lze napadnout každé usnesení policejního orgánu v souladu s ust. § 142 odst. 1 TŘ, když odložení věci se bezesporu přímo dotýká poškozeného, resp. jeho nároku na náhradu Škody. Právo podat stížnost proti usnesení o odložení věci má opět však jen ten poškozený, který je znám, což lze dovodit z ust. § 179c odst. 4 TŘ, dle nějž je o odložení věci poškozený vyrozuměn, je-li znám.

---

¹⁴⁰Uvedené stížnosti poškozeného mají odkladný účinek.

Proti usnesení státního zástupce o přerušení trestního stíhání poškozený není oprávněn podat stížnost. Je však o tomto postupu vyrozuměn (srov. ust. § 173 odst. 3 TŘ).

6.1.3. Práva poškozeného v průběhu řízení před soudem

a) Právo na doručení obžaloby

Poškozený má právo na doručení obžaloby, je-li jeho pobyt nebo sídlo známé. Opis obžaloby mu musí být doručen nejpozději s vyrozuměním o hlavním líčení, resp. s předvoláním k hlavnímu líčení. Spolu s opisem obžaloby je nutno zároveň poškozeného vyzvat, aby návrhy na provedení dalších důkazů u hlavního líčení včas soudu sdělil a zároveň uvedl okolnosti, které mají být těmito důkazy objasněny, a pokud poškozený nepodal návrh dle ust. § 43 odst. 3 TŘ, poučí se zároveň o právu podat tento návrh (srov. ust. § 196 TŘ). Dle mého názoru by však bylo de lege ferenda vhodné, aby byl o podání obžaloby vyrozumíván nejen poškozený, jako je tomu v současné právní úpravě, ale i zmocněnec poškozeného.

b) Právo zúčastnit se hlavního líčení

Dle ust. § 43 odst. 1 TŘ má poškozený právo „*zúčastnit se hlavního líčení a před skončením řízení se k věci vyjádřit*“. Z tohoto důvodu musí být poškozený, příp. jeho zmocněnec vyrozuměn o hlavním líčení se zachováním lhůty tří dnů k přípravě (srov. ust. § 198 odst. 1 a 2 TŘ). Právo poškozeného a zároveň i jeho zmocněnce účastnit se osobně hlavního líčení je zakotveno i v ust. § 202 odst. 6 TŘ, které navíc stanoví: „*Předseda senátu může na nezbytnou dobu omezit účast poškozeného a zúčastněné osoby na hlavním líčení jen, je-li to nezbytné z hlediska objasnění věci, zejména mají-li být vyslechnuti jako svědci, kdy je třeba poškozeného a poté i zúčastněnou osobu zpravidla vyslechnout na počátku dokazování ihned po výsledku obžalovaného a ještě v průběhu dokazování je seznámit s obsahem výpovědi obžalovaného*“.

Ust. § 202 odst. 6, jež bylo do TŘ zakotveno novelou TŘ provedenou Zákonem o obětech TČ, považuji za velmi přínosné, jelikož před touto novelou TŘ často docházelo k neodůvodněnému vykázáni poškozeného z jednací síně, a dle této právní úpravy účast zmocněnce v hlavním líčení nelze omezit ani v případě vyloučení

veřejnosti.¹⁴¹

c) Právo poškozeného učinit závěrečnou řeč dle ust. § 216 odst. 2 TŘ¹⁴²

d) Právo klást vyslýchaným osobám otázky

Poškozený, jakož i jeho zmocněnec je oprávněn klást dle ust. § 215 odst. 1 TŘ při hlavním líčení se souhlasem předsedy senátu otázky vyslýchaným osobám, a to zpravidla tehdy, když předseda senátu své dotazy skončí a kdy již nemají otázek ani členové senátu. Poškozený je tak oprávněn klást otázky zejména osobám, které vypovídají o skutečnostech týkajících se postavení a uplatnění práv poškozené osoby.¹⁴³

Poškozený však není uveden ve výčtu osob, které mohou žádat, aby jim bylo umožněno provést důkaz, zejména výslech svědka nebo znalce. Dle ust. § 215 odst. 2 TŘ náleží uvedené právo jen státnímu zástupci, obžalovanému a jeho obhájci. Z tohoto důvodu se domnívám, že by mělo dojít k zakotvení takového procesního nároku i pro poškozeného.

e) Právo poškozeného podat stížnost proti procesním rozhodnutím

Po předběžném projednání obžaloby poškozený není oprávněnou osobou podat stížnost proti usnesení soudu o postoupení věci, o zastavení trestního stíhání, o přerušení trestního stíhání, o vrácení věci státnímu zástupci k došetření (srov. ust. § 188 odst. 1 TŘ), ani proti usnesení o zastavení trestního stíhání dle ust. § 188 odst. 2 TŘ, ačkoli státní zástupce a obviněný jsou k podání stížnosti oprávněni (srov. ust. § 188 odst. 3 TŘ).

Proti rozhodnutí soudu v hlavním líčení o postoupení věci jinému orgánu (ust. § 222 odst. 3 TŘ), o zastavení trestního stíhání (ust. § 223 odst. 4 TŘ), nebo o přerušení trestního stíhání (ust. § 224 odst. 4 TŘ), může podat stížnost pouze státní zástupce, nikoli poškozený či obviněný. Totéž platí o možnosti podat stížnost proti rozhodnutí soudu o zastavení trestního stíhání nebo o jeho přerušení dle ust. § 231 odst. 3 TŘ mimo hlavní líčení v neveřejném zasedání, přičemž stížnost není poškozený oprávněn podat ani proti některým z procesních rozhodnutí uvedených v ust. § 314c odst. 1 TŘ v řízení před samosoudcem (srov. ust. § 314c odst. 5 TŘ).

---

¹⁴¹Důvodová zpráva k Zákonu o obětech TČ.

¹⁴²ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 515.

¹⁴³ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2689.

Osobně se domnívám, že ve srovnání s přípravnou fází trestního řízení je postavení poškozeného v rámci hlavního líčení výrazně oslabeno co do jeho oprávněnosti podávat stížnosti proti výše uvedeným procesním rozhodnutím soudu, a proto de lege ferenda navrhuji, aby byl poškozený oprávněn k podání stížnosti proti všem výše uvedeným rozhodnutím.

6.1.4. Práva poškozeného v průběhu odvolacího řízení

Dle ust. § 43 odst. 1 TŘ má poškozený právo „*zúčastnit se veřejného zasedání konaného o odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit*“, případně podat konečný návrh (srov. ust. § 238 TŘ, ust. § 235 odst. 3 TŘ).

Oprávnění poškozeného činit návrhy na doplnění dokazování ve veřejném zasedání v rámci odvolacího řízení vyplývá z ust. § 235 odst. 2 TŘ, dle kterého se při veřejném zasedání, ve kterém jsou prováděny důkazy, užijí přiměřeně ustanovení o dokazování u hlavního líčení, a dále také z ust. § 263 odst. 5 až 7 TŘ. Poškozený má tedy v rámci odvolacího řízení obdobná práva jako v hlavním líčení, kromě práv uvedených v ust. § 235 odst. 2 poslední věta TŘ. Odvolání však může podat jen poškozený, který uplatnil nárok na náhradu Škody (k oprávnění poškozeného podat odvolání více v kapitole 6.2.2. této rigorózní práce).

6.2. Práva poškozeného s nárokem na náhradu Škody

6.2.1. Právo poškozeného uplatnit nárok na náhradu Škody

Poškozený, který je subjektem adhezního řízení, tedy poškozený s nárokem na náhradu Škody, jemuž byla způsobena Škoda trestným činem, má právo kdykoli v průběhu trestního řízení, dokonce ještě před zahájením trestního stíhání, nejpozději však do zahájení dokazování v hlavním líčení, navrhnout, aby soud uložil obžalovanému povinnost nahradit poškozenému Škodu, a to v odsuzujícím rozsudku, což vyplývá z ust. § 43 odst. 3 TŘ. Z uvedeného ustanovení (zejména z jeho části „v odsuzujícím rozsudku“) také vyplývá, že o jím uplatněném nároku na náhradu Škody se rozhoduje v rámci trestního řízení, ve kterém se rozhoduje o vině, tedy výhradně dle trestního řádu.

Na úvod je třeba uvést, že ač poškozený neučiní návrh dle ust. § 43 odst. 3 TŘ, musí mu být soudem poskytnuta plná možnost uplatnění jeho práv uvedených v ust. § 43 odst. 1 TŘ (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 15. 1. 1973, sp. zn. 1 Tz 62/72).

Pokud má poškozený zájem uplatnit nárok na náhradu Škody v rámci trestního řízení, musí splnit následující podmínky. Zejména se musí jednat o Škodu, která byla způsobena v příčinné souvislosti se skutkem, pro který je pachatel stíhán, přičemž rozhodný je skutek uvedený v obžalobě, nikoli jeho právní kvalifikace.¹⁴⁴

Návrh poškozeného může směřovat k náhradě majetkové škody, nemajetkové újmy či k vydání bezdůvodného obohacení. Je tedy vyloučeno, aby se poškozený domáhal úpravy jiných právních vztahů, například statkových nebo týkajících se osobního stavu.¹⁴⁵

Z návrhu musí vyplývat, že poškozený uplatňuje nárok na náhradu Škody a dále důvody, které ho opravňují podat tento návrh, přičemž v praxi postačí i pouhé uvedení skutku, kterým byla Škoda způsobena (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 23. 8. 1962, sp. zn. 2 Tz 2/62). Dále je poškozený povinen uvést výši způsobené Škody, a to konkrétní částku, přičemž postačí i uvedení minimální částky, pokud Škoda prozatím není nebo nemůže být přesně vyčíslena (srov. ust. § 43 odst. 3 TŘ). Vzhledem ke skutečnosti, že v průběhu trestního řízení dochází k dokazování, kde může být výše Škody upřesněna, má poškozený právo požadovanou výši náhrady Škody měnit¹⁴⁶, a to až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě, eventuálně k veřejnému zasedání.¹⁴⁷ Za řádné uplatnění nároku na náhradu Škody však nelze považovat např. pouhou žádost o náhradu Škody bez uvedení její výše, i přestože zatím není poškozenému známa, jakož i žádost o náhradu Škody ve výši zjištěné soudem,¹⁴⁸ případně znalcem.¹⁴⁹ Za nedostatečný způsob a formu uplatnění nároku na náhradu

---

¹⁴⁴Jelikož se za samostatný skutek považuje každý z dílčích útoků pokračujícího trestného činu (srov. ust. § 12 odst. 12 TŘ), je možné uplatnit jen nárok na náhradu Škody, která vznikla právě v souvislosti se skutkem uvedeným v odsuzujícím rozsudku. K náhradě Škody může být zavázán i účastník trestného činu (srov. ust. § 24 TZ), (srov. ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2839.).

¹⁴⁵RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 421.

¹⁴⁶Výše náhrady Škody se nejčastěji mění v případech, kdy způsobilo Škodu více obžalovaných a je nutno zjistit míru účasti na ní u každého z nich, případně je to závislé na míře jejich zavinění.

¹⁴⁷Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 3. 10. 1985, sp. zn. 11 To 72/85.

¹⁴⁸Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. 5. 1967, sp. zn. 5 Tz 13/67.

¹⁴⁹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 4 Tz 76/2002.

Škody se považuje i pouhé konstatování vzniku Škody o určité výši, samotné vyčíslení výše Škody, vyjádření poškozeného, že bude požadovat náhradu Škody, jakož i návrh na zajištění nároku poškozeného na náhradu Škody atd.¹⁵⁰

„Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení je poškozený povinen doložit. O těchto právech a povinnostech musí být poškozený poučen. Nebyl-li by pro rozhodnutí o nároku poškozeného dostatečný podklad a nebrání-li tomu důležité důvody, zejména potřeba vyhlášení rozsudku nebo vydání trestního příkazu bez zbytečných průtahů, soud poškozenému sdělí, jakým způsobem může podklady doplnit, a poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu, kterou mu zároveň určí“ (srov. ust. § 43 odst. 3 TŘ).

Poškozený musí v návrhu na náhradu Škody označit konkrétní obviněnou osobu,¹⁵¹ která má Škodu nahradit, a je-li více obviněných ve společném řízení, musí uvést, vůči kterým z nich nárok na náhradu Škody uplatňuje, jakož i zda ji uplatňuje solidárně¹⁵² dle ust. § 2915 odst. 1 NOZ, či dle jejich účasti na způsobené Škodě v souladu s ust. § 2915 odst. 2 NOZ. Důležité je také zmínit, že pokud poškozený uplatnil nárok na náhradu Škody jen vůči některým z obviněných včas, nemůže po zahájení dokazování žádat náhradu Škody i na ostatních, a to i pokud by se až v průběhu trestního řízení ukázalo, že se podíleli na Škodě.¹⁵³

Na tomto místě pak považuji za důležité zdůraznit, že pokud poškozený nenavrhne, aby mu obviněný nahradil Škodu, soud o ní vůbec nerozhoduje, protože soud o ní nejedná z úřední povinnosti. Proto je velmi důležité, aby z návrhu na náhradu Škody bylo zřejmé, že poškozený uplatnil nárok na náhradu Škody. Pokud poškozený nárok na náhradu Škody řádně neuplatní ve shora uvedeném smyslu, měl by jej orgán činný v trestním řízení dle ust. § 46 TŘ poučit, aby návrh opravil či doplnil, a to nejpozději v hlavním líčení před zahájením dokazování. Pokud poškozený ani po

---

¹⁵⁰ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 520 - 521.

¹⁵¹Pojem obviněný zde nelze brát doslovně, poněvadž poškozený může k náhradě Škody označit i podezřelého, pokud proti němu ještě nebylo zahájeno trestní stíhání, či pokud se jedná o zkrácené řízení.

¹⁵²Solidární odpovědnost je pravidlem a je pro poškozeného bezesporu výhodnější, když je v ní poškozený oprávněn požadovat náhradu Škody od kteréhokoli z pachatelů v celém rozsahu. Pokud tedy soud přizná nárok na náhradu Škody poškozenému dle účasti na způsobené Škodě, musí takový postup řádně odůvodnit, když důvodem může být např. fakt, že jeden ze spoluobžalovaných spáchal trestný čin úmyslně a druhý z nedbalosti (srov. ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2860.).

¹⁵³LÁTAL, Jaroslav. Náležitosti řádného uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným v adhezním řízení. *Právní rozhledy.* 1994, roč. 2, č. 10, s. 346.

poučení svůj návrh neopraví či nedoplní, soud o nároku na náhradu Škody vůbec nerozhodne (srov. ust. § 228, 229 TŘ). Pokud by poškozený setrval na svém návrhu i přes poučení o jeho nesprávnosti, pak soud rozhodne usnesením, že poškozený nemůže uplatňovat v trestním řízení nárok na náhradu Škody.¹⁵⁴

Jak jsem již uvedla, návrh na náhradu Škody musí poškozený učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování, které nejčastěji začíná výsledkem obžalovaného, či čtením jeho výpovědi, pokud není přítomen u hlavního líčení (srov. ust. § 207 odst. 1 a 2 TŘ). Pokud je ve věci vydáván trestní příkaz (srov. ust. § 314e a násl. TŘ), musí poškozený učinit návrh ještě před jeho vydáním. Je-li sjednávána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě (srov. ust. § 43 odst. 3 TŘ).

Pokud by poškozený uplatnil nárok na náhradu Škody opožděně, soud by o jeho nároku na náhradu Škody nerozhodl. Situace je však odlišná, pokud dojde k novému řízení v prvním stupni na základě zrušení rozsudku v odvolacím řízení dle ust. § 245 a násl. TŘ, v dovolacím řízení dle ust. § 265a a násl. TŘ, jakož i pokud je konáno řízení o stížnosti pro porušení zákona dle ust. § 266 a násl. TŘ a hlavní líčení probíhá celé znovu. Tehdy má poškozený právo znovu uplatnit nárok na náhradu Škody až do zahájení dokazování. Pokud však soud prvního stupně provádí pouze doplňování důkazů v nezbytném rozsahu a hlavní líčení neprobíhá celé znovu, poškozený již nemá právo uplatnit nárok na náhradu Škody. Uplatnit nárok na náhradu Škody však poškozený může vždy v následném hlavním líčení v případech, kdy státní zástupce podal novou obžalobu poté, co se k němu případ opět vrátil, i pokud se hlavní líčení koná znovu po jeho odročení, přestože poškozený dříve nárok na náhradu Škody neuplatnil.¹⁵⁵

Z uvedeného vyplývá, že poškozený může podat návrh na náhradu Škody v řízení přípravném, v hlavním líčení do zahájení dokazování a při naplnění shora uvedených podmínek také v řízení odvolacím, dovolacím a v řízení o stížnosti pro porušení zákona.

---

¹⁵⁴LÁTAL, Jaroslav. *Poškozený v trestním řízení a rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení*. Praha: Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky, sv. 54, 1994, s. 76.

¹⁵⁵ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 522.

Z rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 6. 10. 1999, sp. zn. 8 To 335/1999, vyplývá, že lhůta pro uplatnění nároku poškozeného na náhradu Škody je lhůtou procesní, kterou trestní řád neumožňuje navrátit, a to ani v situaci, kdy soud prvního stupně nesplní povinnost uvedenou v ustanovení věty první § 198 odst. 2 TŘ a nevyrozumí poškozeného řádně a včas o konání (počátku) hlavního líčení. Domnívám se, že poškozený je uvedeným postupem znevýhodněn, a proto de lege ferenda navrhuji, aby v případech, kdy poškozený není vyrozuměn o hlavním líčení, měl právo podat návrh na náhradu Škody až do vydání rozsudku.

Je třeba odlišovat případy, kdy byly splněny všechny mnou výše uvedené předpoklady k uplatnění nároku na náhradu Škody, avšak na základě provedených důkazů není nárok na náhradu Škody dostatečně prokázán, od případů, kdy tyto předpoklady splněny nebyly, a proto poté nemůže být o nároku poškozeného na náhradu Škody rozhodnuto. Pokud by došlo k chybě a byl by takovýto poškozený odkázán na občanskoprávní nebo jiné řízení i přesto, že řádně neuplatnil návrh na náhradu Škody, muselo by být v tomto jiném řízení s ním pokračováno a obviněný by nemohl namítat promlčení, i přestože nedošlo k podání řádného návrhu na náhradu Škody.¹⁵⁶

Pokud byl trestný čin spáchán na věci, která je ve společném jmění manželů, návrh na náhradu Škody patří mezi úkony, ke kterým je třeba souhlasu druhého manžela, byť i neformálního. V takovém případě však postačí, uplatní-li návrh na náhradu Škody jen jeden z nich.¹⁵⁷

Dle zásady „ne ultra petita partium“ není soud oprávněn přiznat poškozenému vyšší náhradu Škody, než kterou nárokoval ve svém návrhu v rámci trestního řízení, pokud se soud již odebral k závěrečné poradě. Tato zásada však není porušena, pokud poškozený žádal náhradu Škody dle účasti spoluobžalovaných a soud uloží spolupachatelům náhradu Škody solidárně.¹⁵⁸ Výše náhrady Škody se však může zvýšit v případech, kdy poškozený požaduje částku úroků z prodlení, poplatků z prodlení a ke zvýšení náhrady Škody může dojít např. i vlivem pojištění.¹⁵⁹

---

¹⁵⁶RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 423.

¹⁵⁷RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 426.

¹⁵⁸ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 520.

¹⁵⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2850 - 2852.

Ke snížení náhrady Škody naopak soud oprávněn je, a to v situacích, kdy např. již byla poškozenému část náhrady Škody přiznána, ač Škoda ještě nebyla v době rozhodování o nároku poškozeného uhrazena (srov. ust. § 78 a ust. § 79 TŘ), v případech spoluzavinění poškozeného (srov. ust. § 2918 NOZ) či z jiných důvodů zvláštního zřetele hodných, kdy je soud oprávněn využít své moderační právo (srov. ust. § 2953 odst. 1 NOZ).¹⁶⁰

Poškození i jejich zástupci mohou uplatněný návrh na náhradu Škody vzít zpět jak v přípravném řízení, tak v hlavním líčení a soud o jejich nároku na náhradu Škody nerozhodne.¹⁶¹ Tito poškození však přesto neztrácejí své postavení poškozených dle ust. § 43 odst. 1 TŘ. Pokud by tedy byla dodržena lhůta k podání návrhu na náhradu Škody, mohl by poškozený podat návrh opětovně, ač jej původně vzal zpět.

6.2.2. Právo podat odvolání

Poškozený je oprávněn podat proti rozsudku soudu prvního stupně odvolání za předpokladu, že uplatnil řádně a včas v trestním řízení nárok na náhradu Škody.¹⁶² Poškozený však může svým odvoláním napadat rozsudek soudu prvního stupně pouze pro nesprávnost výroku o náhradě Škody [srov. ust. § 246 odst. 1 písm. d) TŘ].¹⁶³

Pokud by odvolání poškozeného směřovalo proti výrokům, které není poškozený oprávněn napadnout (např. výrok o vině), odvolací soud by jej v souladu s ust. § 253 odst. 1 TŘ zamítl jako odvolání podané neoprávněnou osobou. Stejně by soud zamítl odvolání poškozeného, které by směřovalo proti výroku zprošťujícího rozsudku, kterým byl poškozený odkázán se svým nárokem na náhradu Škody na jiné řízení.

---

¹⁶⁰ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2848.

¹⁶¹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 522.

¹⁶²Poškozený není oprávněn podat odvolání, pokud se v souladu s ust. § 43 odst. 5 TŘ vzdal svých procesních práv, v případě, kdy bylo rozhodnuto podle § 206 odst. 4 TŘ, že osoba nemá postavení poškozeného, jakož i v případě, že poškozený dle ust. § 206 odst. 3 TŘ není připuštěn k trestnímu řízení, aby uplatnil nárok na náhradu Škody (srov. ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2970-2971.).

¹⁶³Poškozený není oprávněn podat odvolání ani proti výroku, dle něž je obžalovaný povinen ve zkušební době (resp. v době výkonu některého trestu) podle svých sil nahradit Škodu, kterou trestným činem způsobil (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2970.).

Poškozený je oprávněn výrok o náhradě Škody napadat pro jeho nesprávnost¹⁶⁴ [srov. ust. § 246 odst. 1 písm. d) TŘ], dále z důvodu, že takový výrok chybí, anebo pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí (srov. ust. § 246 odst. 2 TŘ). Odvolání poškozeného může směřovat i proti povolení splátek, proti výši splátek či proti podmínkám jejich splatnosti. Z výše uvedeného vyplývá, že odvolání poškozeného může směřovat i v neprospěch obžalovaného (srov. ust. § 247 TŘ).

Pokud je poškozený zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena (dle NOZ, jel-li poškozený omezen ve svéprávnosti), může odvolání podat jeho zákonný zástupce (srov. ust. § 45 odst. 1 TŘ). Jestliže zákonný zástupce poškozeného nemůže vykonávat svá práva a existuje nebezpečí z prodlení, může odvolání podat opatrovník poškozeného, který je v těchto případech ustanoven předsedou senátu a v přípravném řízení státním zástupcem (srov. ust. § 45 odst. 2 TŘ). Ust. § 51 TŘ pak opravňuje k podání odvolání i zmocněnce poškozeného. Pokud mohou poškození vykonávat svá práva jen prostřednictvím společného zmocněnce (srov. ust. § 44 odst. 2 TŘ), je odvolání oprávněn podat jen společný zmocněnec poškozených. Podat odvolání je oprávněn i právní nástupce poškozeného, na nějž dle ust. § 45 odst. 3 TŘ přecházejí práva, která jsou přiznána poškozenému.¹⁶⁵

Za nedostatek současné právní úpravy považují, že ve prospěch poškozeného nejsou oprávněni podat odvolání jeho příbuzní v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner či druh, pokud tyto osoby nejsou jeho zmocněncem, když dle ust. § 247 odst. 2 TŘ ve prospěch obžalovaného mohou tyto jemu osoby blízké rozsudek odvoláním napadnout.

Pokud je v rámci jednoho rozsudku rozhodnuto o nárocích více poškozených a odvolání podá pouze jeden z poškozených, přezkoumá odvolací soud jen tu část rozsudku, která se týká poškozeného, který podal odvolání (srov. ust. § 254 odst. 4 TŘ).

---

¹⁶⁴Nesprávnost výroku o náhradě Škody může poškozený namítat zejména, pokud byla poškozenému přiznána nižší částka, než jakou požadoval, a ve zbytku byl odkázán na občanskoprávní, případně na jiné řízení (srov. ust. § 229 odst. 2 TŘ), či pokud byl odkázán s celým nárokem na občanskoprávní, případně na jiné řízení, ačkoli byl ve věci vydán odsuzující rozsudek a byly splněny všechny předpoklady pro rozhodnutí o náhradě Škody (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2971.).

¹⁶⁵JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 629.

Pokud je rozhodnutí o uplatněném nároku poškozeného na náhradu Škody nesprávné, zruší odvolací soud tento rozsudek v souladu s ust. § 258 odst. 1 písm. f) TŘ. Pokud však odvolací soud zruší pouze výrok o náhradě Škody a nerozhodne-li sám ve věci, musí poškozeného odkázat na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem (srov. ust. § 265 TŘ), není tedy oprávněn věc vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a k rozhodnutí jen v části týkající se výroku o náhradě Škody, jelikož by nebylo účelné, aby se konalo řízení pouze o náhradě Škody, když je již rozhodnutí o vině a trestu pravomocné.¹⁶⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že poškozený není osobou oprávněnou napadnout svým odvoláním výrok o vině a trestu. S ohledem na skutečnost, že obžalovaný je oprávněn podat odvolání do všech výroků rozsudku, které se ho přímo dotýkají, navrhuji de lege ferenda, aby byl i poškozený oprávněn podat odvolání co do výroku o vině a trestu, když výrok o vině je určující¹⁶⁷ pro výrok o náhradě Škody a výrok o trestu souvisí s výrokem o náhradě Škody.¹⁶⁸ Poškozeného se tak výrok o vině a trestu, dle mého názoru, beze sporu dotýká.

6.2.3. Právo poškozeného podat stížnost proti rozhodnutí soudu o návrhu na povolení obnovy řízení

Dle ust. § 286 odst. 3 TŘ je možné napadnout rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy řízení stížností, jež má odkladný účinek. Obnovené řízení tak nemůže být konáno dříve, než bude o stížnosti nebo o jejím zpětvzetí rozhodnuto. Za mezeru v TŘ lze považovat, že neobsahuje ustanovení, jež by stanovilo okruh osob oprávněných k podání této stížnosti. Dle stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 1. 1991, sp. zn. Tpj 89/90, jakož i dle autorů komentáře k trestnímu řádu,¹⁶⁹ je poškozený oprávněn k podání stížnosti, jen pokud byla povolena obnova řízení ve výroku o přiznaném nároku poškozeného na náhradu Škody. Existují však i názory opřené o výklad ust. § 142 odst. 1 TŘ, dle nichž je poškozený oprávněn podat stížnost

---

¹⁶⁶JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 286.

¹⁶⁷JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 19.

¹⁶⁸Např. u majetkových trestných činů se při ukládání peněžitého trestu bere zřetel na rozsah uplatněné a přisouzené náhrady Škody.

¹⁶⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3424.

i v případech, kdy návrh na obnovu řízení směřuje proti jiným výrokům. Jsem téhož názoru, když mám za to, že i ostatními výroky je poškozený dotčen na svých právech. Za nedostatek této právní úpravy pak také považují, že TŘ nestanoví povinnost rozhodnutí o obnově řízení oznámit poškozenému, a ten tak ani nemá často prostor podat stížnost.

6.2.4. Právo učinit návrh na zajištění nároku na náhradu Škody na majetku obviněného

Dle ust. § 47 odst. 1 TŘ je možné, aby byl nárok poškozeného na jeho návrh zajištěn majetkem obviněného, a to až do pravděpodobné výše škody, nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení (tyto vychází v přípravném řízení hlavně z usnesení o zahájení trestního stíhání a v řízení před soudem z obžaloby či z rozsudku soudu prvního stupně zpravidla ve spojení s uplatněným nárokem na náhradu Škody ze strany poškozeného¹⁷⁰), pokud existuje důvodná obava, že dojde k maření nebo ztěžování uspokojení nároku poškozeného na náhradu Škody, ke které došlo trestným činem.

Obviněný však může zabránit zajištění nároku poškozeného jeho majetkem, pokud složí na účet soudu u peněžního ústavu peněžitou jistotu - finanční částku odpovídající pravděpodobnému nároku poškozeného na náhradu Škody, což plyne z ust. § 47a TŘ.

Ustanovení § 47a TŘ stanoví, že peněžitou jistotu může za obviněného s jeho souhlasem složit i jiná osoba, přičemž podmínkou je, aby byla seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, které vedly nebo by mohly vést k zajištění.

6.2.5. Právo na náhradu nákladů

Dle ustanovení § 154 odst. 1 TŘ je to odsouzený, jemuž byla uložena povinnost k náhradě Škody, kdo je povinen poškozenému nahradit náklady potřebné k účelnému uplatnění jeho nároku na náhradu Škody v trestním řízení.

---

¹⁷⁰ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 558.

Aby byl odsouzený povinen k náhradě nákladů poškozeného, musí být splněna dle ustanovení § 154 odst. 1 TR podmínka, že poškozenému byl přiznán nárok na náhradu Škody alespoň zčásti, což je splněno, pokud výrok o náhradě Škody již nabyl právní moci (srov. ust. § 228 ve spojení s ust. § 229 odst. 2 TR).¹⁷¹

Mezi náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku na náhradu Škody patří zejména tzv. hotové výdaje, tedy jízdné, stravné a nocležné, poté ztráta na výdělků poškozeného a jeho zákonného zástupce, jestliže však ty již nebyly uhrazeny formou svědečného (srov. ust. § 104 TR), dále např. poštovné a všechny náklady poškozeného, jež nikoli ne zřejmě nadbytečně vynaložil v přímé souvislosti s uplatněním nároku na náhradu Škody, či v přímé souvislosti s prokázáním výše Škody, není-li zřejmá (např. peněžní prostředky na opatření znaleckého posudku), jakož všechny další náklady vzniklé v přímé souvislosti s řízením o nároku poškozeného na náhradu Škody.¹⁷²

Dle ustanovení § 154 odst. 1 TR se za náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku poškozeného na náhradu Škody považují také náklady vzniklé příbráním zmocněnce (srov. ust. § 50 odst. 1 TR). Mezi náklady vzniklé příbráním zmocněnce se řadí jak hotové výdaje zmocněnce (viz. hotové výdaje poškozeného), tak odměna, kterou poškozený zmocněnci za zastupování ve věci uhradil.¹⁷³

Novelou TR provedenou Zákonem o obětech TČ (účinnou od 1. 8. 2013) došlo k posílení práva poškozeného na úhradu nákladů souvisejících s účastí poškozeného v trestním řízení, jelikož soud by měl „zpravidla“ přiznat na návrh poškozeného zcela nebo zčásti náklady i poškozenému, který neuplatnil nárok na náhradu Škody anebo mu tento nárok nebyl ani zčásti přiznán (např. byl odkázán se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních)¹⁷⁴, nebrání-li tomu povaha věci a okolnosti případu, zejména spoluzavinění poškozeného. Z důvodů zvláštního zřetele hodných soud náhradu nákladů souvisejících s účastí poškozeného v trestním řízení přiměřeně sníží; přitom vezme v úvahu zejména povahu trestného činu¹⁷⁵, osobní a majetkové poměry poškozeného

---

¹⁷¹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1852.

¹⁷²ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1852.

¹⁷³ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1852 - 1853.

¹⁷⁴Důvodová zpráva k Zákonu o obětech TČ.

¹⁷⁵Povaha trestného činu je určována hlavně zákonnými znaky konkrétní skutkové podstaty a okolnostmi, za kterých byl TČ spáchán (pohnutka, záměr, míra zavinění, polehčující či přitěžující okolnosti)

a odsouzeného. Uvedené snížení nelze provést, jde-li o úmyslný trestný čin (srov. ust. § 154 odst. 2 TŘ). Moderační právo soudu je tak na místě u trestných činů nedbalostních, u nichž by přiznání plné výše nákladů souvisejících s účastí poškozeného v trestním řízení znamenalo rozpor se zásadou spravedlnosti.¹⁷⁶ Kromě spoluzavinění poškozeného má soud moderační právo i např. v případech, kdy poškozený „*v důsledku svého zavrženého jednání vyvolal kriminogenní situaci*“ (srov. ust. § 141 a § 146a TZ).¹⁷⁷

Náklady související s účastí poškozeného v trestním řízení představují náklady, jež vznikly v souvislosti s výkonem oprávnění poškozeného uvedených v § 43 odst. 1 TŘ, jakož i náklady zmocněnce poškozeného, a je nutné je chápat širěji než náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku poškozeného na náhradu škody v trestním řízení.¹⁷⁸

O povinnosti odsouzeného nahradit poškozenému náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení v trestním řízení nebo jiné náklady související s účastí poškozeného v trestním řízení a o jejich výši rozhodne po právní moci rozsudku předseda senátu soudu prvního stupně vždy jen na návrh poškozeného, který musí obsahovat konkrétní zdůvodněné vyčíslení vzniklých nákladů (srov. ust. § 155 odst. 4 TŘ).¹⁷⁹

Dle ust. § 155 odst. 4 TŘ je poškozený povinen návrh na úhradu nákladů potřebných k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení v trestním řízení nebo jiných nákladů souvisejících s účastí poškozeného v trestním řízení podat v prekluzivní, objektivní lhůtě jednoho roku od právní moci odsuzujícího rozsudku, přesněji řečeno od právní moci jeho výroku o náhradě škody, jelikož tento výrok může nabýt právní moci později

---

(ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1854.).

¹⁷⁶Důvodová zpráva k Zákonu o obětech TČ.

¹⁷⁷ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1854.

¹⁷⁸ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1854.

¹⁷⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1860.

než výrok o vině. Neuplatní-li poškozený svůj nárok na náhradu výše uvedených nákladů v uvedené lhůtě, jeho nárok zaniká a navrácení lhůty není možné.¹⁸⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že rozhodnutí o nákladech poškozeného není součástí rozsudku, kterým byl poškozenému přiznán nárok na náhradu škody. O nákladech poškozeného je tedy rozhodováno samostatným usnesením, které lze učinit až po právní moci rozsudku.¹⁸¹ Proti tomuto usnesení je dle ust. § 155 odst. 6 TŘ přípustná stížnost, která má odkladný účinek.

6.2.6. Právo na bezplatné právní zastoupení nebo na zastoupení za sníženou odměnu

Poškozený má po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu, jsou - li splněny podmínky uvedené v ust. § 51a odst. 1 TŘ (právní pomoc poskytovaná zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu společně dále také jen „Bezplatná právní pomoc“ nebo „Bezplatné právní zastoupení“).

První podmínkou pro přiznání nároku na Bezplatnou právní pomoc je, že poškozený osvědčí, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé s přibráním zmocněnce, když takovými náklady se rozumí i odměna zmocněnce. Nemajetnost může poškozený prokázat různými doklady, např. „*potvrzením, že je mu poskytována podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci, potvrzením od obce jeho místa trvalého bydliště, že není vlastníkem žádného majetku, který by mohl být použit k úhradě nákladů vzniklých s přibráním zmocněnce, daňovým přiznáním, pokud ho podává, výpisem ze svého bankovního účtu, pokud nějaký má, výpisem z katastru nemovitostí, či čestným prohlášením, že nevlastní žádný další majetek, z něhož by mohl hradit náklady vzniklé přibráním zmocněnce apod.*“¹⁸²

Nepříznivé majetkové poměry je povinen prokázat poškozený současně se samotným návrhem na poskytnutí Bezplatné právní pomoci. Břemeno tvrzení je tedy na straně poškozeného a soud tyto skutečnosti nemá povinnost zjišťovat z úřední

¹⁸⁰ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1860.

¹⁸¹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2834.

¹⁸²ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 593.

povinnosti. Pokud tedy sám poškozený nemajetnost neosvědčí, a to ani na základě výzvy předsedy senátu, samosoudce či soudce, návrh poškozeného bude usnesením zamítnut.¹⁸³

Další podmínkou pro přiznání nároku na Bezplatné právní zastoupení je, že poškozený uplatnil v souladu se zákonem nárok na náhradu Škody (srov. ust. §51a odst. 1 TŘ). V případech, kdy poškozený uplatňuje pouze svá ostatní procesní práva, nemá nárok na Bezplatnou právní pomoc, jelikož se předpokládá, že tato svá ostatní práva je schopen vykonávat osobně.¹⁸⁴ Dle mého mínění by však Bezplatné právní zastoupení nemělo být vázáno na podmínku, že poškozený uplatnil v souladu se zákonem nárok na náhradu Škody. Myslím si, že i v případech, kdy poškozený uplatňuje pouze svá ostatní procesní práva, by měl mít také nárok na Bezplatnou právní pomoc, jelikož poškozenému záleží na výsledku trestního řízení, když odsouzení pachatele pro něj představuje určitou satisfakci a on sám nemá dostatečné právní vzdělání, aby svá práva řádně v trestním řízení uplatňoval, a navíc pro něj může být účast na trestním řízení, kde se setká opět s pachatelem trestného činu, traumatizující.

Nárok na Bezplatnou právní pomoc poskytovanou zmocněncem však poškozený nemá, přestože byly splněny výše uvedené podmínky v případech, kdy by bylo zastoupení zmocněncem zjevně nadbytečné vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo její výši nebo vzhledem k povaze a rozsahu bezdůvodného obohacení (srov. ust. § 51a odst. 1 TŘ). Z uvedeného tedy vyplývá, že poškozený nemá nárok na Bezplatné právní zastoupení, pokud se jedná o případy méně složité či pokud je Škoda jen malého rozsahu a odměna advokáta by tuto Škodu převýšila.¹⁸⁵ Dle mého názoru by bylo vhodné, aby měl poškozený nárok na Bezplatné právní zastoupení zmocněncem za stejných podmínek jako obviněný, tedy za podmínky, že pouze osvědčí, že nemá dostatek finančních prostředků, aby si hradil

---

¹⁸³ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 596.

¹⁸⁴ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 596.

¹⁸⁵Za nadbytečné by bylo považováno také zastoupení poškozeného zmocněncem v případech, ve kterých, ač je požadována vyšší náhrada Škody, její vyčíslení nebude činit žádné potíže, jelikož výše Škody bude vyplývat již z dokazování viny obviněného a výše uplatňované náhrady Škody bude totožná se skutečně způsobenou Škodou. Zda je zastoupení zmocněncem nadbytečné, však bude vždy třeba zkoumat dle okolností každého případu za respektování ochrany práv a oprávněných zájmů poškozených a v souladu s povinností orgánů činných v trestním řízení poskytnout poškozeným plnou možnost k uplatnění jejich práv (srov. ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 594 - 595.).

náklady obhajoby, aniž by bylo zkoumáno, zda takové zastoupení není zjevně nadbytečné.

Přijetím Zákona o obětech TČ došlo v trestním řádu k rozšíření práva poškozeného na Bezplatnou právní pomoc, když vedle případů výše uvedených mají nárok na Bezplatnou právní pomoc nové kategorie poškozených v trestním řízení, aniž by takoví poškození uplatnili nárok na náhradu Škody a aniž by u nich bylo zkoumáno, zda jejich zastoupení není nadbytečné.

Nárok na Bezplatné právní zastoupení dle ust. § 51a odst. 1 TŘ tak mají s účinností od 1. 8. 2013 následující 3 zvláštní kategorie poškozených, jestliže osvědčí, že nemají dostatek prostředků, aby si hradily náklady vzniklé s přibráním zmocněnce:

- 1) zvláště zranitelné oběti¹⁸⁶
- 2) poškození, kterým byla způsobena úmyslným trestným činem těžká újma na zdraví¹⁸⁷
- 3) pozůstalí po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt.¹⁸⁸

---

¹⁸⁶Dle ust. § 2 odst. 4 Zákona o obětech TČ se zvláště zranitelnou obětí rozumí poškozený za předpokladu, že se jedná o oběť dle ust. § 2 odst. 2 nebo odst. 3 Zákona o obětech TČ a je jí: „a) dítě, b) osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které ve spojení s různými překážkami může bránit plnému a účelnému uplatnění této osoby ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy, c) oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 TZ), d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.“ V uvedené kategorii d) bude záležet na konkrétních okolnostech případu, zda se oběť bude považovat za oběť zvláště zranitelnou. Dle důvodové zprávy k Zákonu o obětech TČ se jedná o osoby, které jsou náchylnější citově zvládat trestní řízení a mohou být snadněji zavražďováni, jakož jsou i náchylnější k druhotné újmě, a proto jsou jim poskytována některá speciální opatření. Dle ust. § 2 odst. 5 Zákona o obětech TČ se „Druhotnou újmu pro účely tohoto zákona rozumí újma, která nebyla oběti způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku přístupu Policie České republiky, orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů veřejné moci, zdravotnických zařízení, subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, zalců, tlumočnicků, obhájců a sdělovacích prostředků k ní.“

¹⁸⁷Těžkou újmu na zdraví se rozumí „jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmu na zdraví zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy, delší dobu trvající porucha zdraví“ (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 593.).

¹⁸⁸Nutným předpokladem je, aby smrt nastala v příčinné souvislosti s trestným činem, přičemž není rozhodné, zda smrt nastala ihned po spáchání trestného činu či později. Nárok na Bezplatné právní zastoupení náleží všem pozůstalým po poškozených bez výjimky, když často však postačuje jeden společný zmocněnec pro všechny, pokud nejsou zájmy pozůstalých ve vzájemném rozporu. Smrtí se přitom rozumí biologická smrt mozku, tedy stav organismu, u něž již není možné obnovení životních funkcí (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 593.).

Výše uvedená novela TŘ rozšířila nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně dále na poškozené mladší než osmnáct let, kteří mají nárok na bezplatnou právní pomoc poskytovanou zmocněncem (nikoli jen za sníženou odměnu), aniž by museli osvědčit, že nemají dostatek prostředků, aby si hradili náklady vzniklé s přibráním zmocněnce, aniž by u nich bylo zkoumáno, zda jejich zastoupení není nadbytečné, jakož i bez ohledu na to, zda uplatnili nárok na náhradu Škody či nikoli (srov. ust. § 51a odst. 2 TŘ). Nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nemají pouze v rámci řízení o trestném činu zanedbání povinné výživy (srov. ust. § 196 TZ).

Z výše uvedeného vyplývá, že poškození mladší než osmnáct let mají nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně pouze za předpokladu, že jim byla způsobena Škoda. Právo na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně má poškozený dle tohoto ustanovení do doby dovršení osmnáctého roku věku, tedy do doby, než nabude zletilosti, a stane se tak plně svéprávným, a to bez výjimky. Není proto rozhodné, zda poškozený nabytí plné svéprávnosti před dovršením osmnáctého roku věku, tedy před nabytím zletilosti, například uzavřením manželství (srov. ust. § 30 odst. 1 a 2 NOZ).¹⁸⁹

Návrh na rozhodnutí o nároku na Bezplatnou právní pomoc podává poškozený dle ust. § 51a odst. 3 TŘ v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce, který k němu připojí své vyjádření. Státní zástupce má povinnost žádost poškozeného předložit soudu, i pokud s jeho žádostí sám nesouhlasí.¹⁹⁰ V řízení před soudem podává poškozený návrh příslušnému soudu, který věc projednává (srov. ust. § 51a odst. 3 TŘ). O nároku poškozeného mladšího než osmnáct let na bezplatné právní zastoupení zmocněncem je rozhodnuto i bez jeho návrhu.¹⁹¹ O nároku poškozeného na Bezplatnou právní pomoc pak rozhodne na návrh poškozeného předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce (srov. ust. § 51a odst. 1 TŘ).

Z ust. § 51a odst. 4 TŘ plyne, že si poškozený může předně zvolit zmocněnce dle svého uvážení a až pokud si jej sám nezvolí, je mu ustanoven jako zmocněnec

---

¹⁸⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 595.

¹⁹⁰ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 596.

¹⁹¹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 592 a s. 595.

advokát zapsaný v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů pro právní pomoc dle Zákona o obětech TČ, a to podle místa působnosti a v pořadí, jak v něm následují. Nebude-li to však možné, hlavně z kapacitních důvodů, nebo účelné, je poškozenému jako zmocněnec ustanoven jiný advokát. Ustanovení advokáta zmocněncem poškozeného se pak bude řídit obdobnými zásadami jako ustanovení advokáta obhájcem obviněnému (viz ust. § 39 odst. 2 a 3 TŘ). Před novelou TŘ provedenou Zákonem o obětech TČ byl poškozenému ustanovován jako zmocněnec vždy advokát (srov. ust. § 51a odst. 3 TŘ účinného do 31. 7. 2013).

S ohledem na znění zákona je vyloučeno, aby byl zmocněncem v uvedených případech někdo jiný než advokát, tedy tzv. obecný zmocněnec. Výjimku však představují případy, kdy si poškozený volí zmocněnce sám. V takovém případě je poškozený oprávněn zvolit si za zmocněnce i osobu jinou než advokáta, která však musí splňovat podmínky pro osobu zmocněnce dle ust. § 50 odst. 1 a 2 TŘ.¹⁹²

Pominou-li důvody, které vedly k ustanovení zmocněnce poškozeného, nebo nemůže-li z důležitých důvodů zmocněnec poškozeného nadále zastupovat, rozhodne dle ust. § 51a odst. 5 TŘ předseda senátu a v přípravném řízení soudce i bez návrhu o zproštění jeho povinnosti zastupovat poškozeného. Pokud se jedná o důležité důvody nemožnosti zastupování, má poškozený možnost podat další návrh na ustanovení jiného zmocněnce, ač to zákon výslovně nestanoví.¹⁹³

Výše uvedené ustanovení zmocněnce poškozenému je však vyloučeno v řízení o řádných i mimořádných opravných prostředcích, jelikož poškozený může uplatňovat nárok na náhradu škody pouze v přípravném řízení a v řízení před soudem prvního stupně. Uvedené bych navrhovala změnit, když obviněnému náleží právo na bezplatnou obhajobu či za sníženou odměnu dle ust. § 33 odst. 2 TŘ i v řízeních o opravných prostředcích. Z výše uvedeného vyplývá, že o nároku poškozeného na bezplatnou právní pomoc lze rozhodnout jen v přípravném řízení a v řízení před soudem prvního stupně.

Za nedostatek současné právní úpravy dále považuji, že o nároku poškozeného na bezplatné právní zastoupení není rozhodnuto i bez návrhu poškozeného, tedy ex

---

¹⁹²ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 597.

¹⁹³ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 598 - 599.

offo, když ze shromážděných důkazů vyplývá, že poškozený nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé s přibráním zmocněnce, což navrhuji de lege ferenda změnit, a to i s poukazem na skutečnost, že o nároku obviněného na bezplatnou obhajobu či za sníženou odměnu může být rozhodnuto i bez návrhu obviněného (srov. ust. § 33 odst. 2 TR).

Na závěr uvádím, že považuji institut Bezplatného právního zastupení za velmi přínosný pro postavení poškozeného, jelikož poškozený často nemá takové znalosti platné právní úpravy, aby ve sporu uspěl bez potřebné právní pomoci, a jeho práva by tak mohla být ohrožena díky jeho nemajetnosti.

6.3. Práva obětí trestných činů dle Zákona o obětech TČ

V Zákoně o obětech TČ jsou upravena práva poškozených, kteří mají zároveň postavení obětí podle Zákona o obětech TČ. Práva obětí trestných činů upravuje převážně hlava druhá Zákona o obětech TČ a je možné je dělit do následujících skupin:

- a) Právo na poskytnutí odborné pomoci zahrnující právo na odbornou pomoc¹⁹⁴ (srov. ust. § 4 ZOTČ), právo na bezplatnou odbornou pomoc¹⁹⁵ (srov. ust. § 5 ZOTČ), jakož i právo na právní pomoc a na poskytování právních informací¹⁹⁶ (srov. ust. § 6 ZOTČ).
- b) Právo na přístup k informacím, které se týkají věci, v níž se stala obětí trestného činu (srov. ust. § 7 ZOTČ). Jedná se o informace poskytované oběti Policií České republiky, policejním orgánem a státním zástupcem (srov. ust. § 8 ZOTČ), subjektem zapsaným v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných

---

¹⁹⁴Subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů poskytují obětem psychologické poradenství, sociální poradenství, právní pomoc, právní informace nebo restorativní programy. Odborná pomoc může být poskytována před zahájením trestního řízení, v jeho průběhu i po jeho skončení, a to do doby, dokud to vyžaduje její účel.

¹⁹⁵„Subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů mají povinnost poskytnout odbornou pomoc bez zbytečného odkladu bezplatně na základě žádosti zvláště zranitelné oběti, která tuto pomoc potřebuje.“ Výjimkou je oběť trestného činu zanedbání povinné výživy (ust. § 196 TZ), nevzniklo-li tímto činem nebezpečí nouze nebo trvale nepříznivý následek. Uvedené však neznamená, že nemůže být bezplatná první pomoc poskytována i jiným obětem.

¹⁹⁶„Právní pomoc je oběti na její žádost poskytována bezplatně za podmínek a v rozsahu stanoveném v jiném právním předpise. Právní pomoc obětem za úplatu mohou poskytovat pouze advokáti. Subjekty akreditované pro poskytování právních informací a Probační a mediační služba mohou podle tohoto zákona poskytovat obětem trestných činů právní informace.“

činů (srov. ust. § 9 ZOTČ) či jinými orgány veřejné moci a zdravotnickým zařízením (srov. ust. § 10 ZOTČ). Ust. § 12 ZOTČ upravuje informování oběti, která neovládá český jazyk. V ust. § 11 ZOTČ jsou pak zakotveny další informace poskytované oběti, o kterých se blíže zmiňuji v kapitole 11.2. této rigorózní práce.

- c) Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím zahrnující krátkodobou ochranu oběti poskytovanou Policií ČR, vykázaní osoby ze společného obydlí, předběžné opatření dle Zákona o zvláštních řízeních či dle TŘ, zvláštní ochranu svědka, utajení totožnosti i podoby oběti v postavení svědka, jakož i další, to vše hlavně za podmínek, které stanoví jiné právní předpisy (srov. ust. § 14 ZOTČ).
- d) Právo na ochranu soukromí zahrnující zákaz zveřejňování informací o totožnosti oběti (srov. ust. § 15 ZOTČ) a ochranu při poskytování osobních údajů oběti (srov. ust. § 16 ZOTČ).
- e) Právo na ochranu před druhotnou újmou, jehož smyslem je hlavně zabránění kontaktu oběti s osobou, kterou označila za pachatele, s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede (srov. ust. § 17 ZOTČ). Součástí práva poškozeného na ochranu před druhotnou újmou jsou i práva oběti související s podáváním vysvětlení a s výsledkem (srov. ust. § 18 až 20 ZOTČ), právo na doprovod důvěrníkem (srov. ust. § 21 ZOTČ), jakož i právo oběti učinit prohlášení o dopadu trestného činu na její život (srov. ust. § 22 ZOTČ).
- f) Právo na peněžitou pomoc, která spočívá v jednorázovém poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené oběti trestným činem, a to včetně případné úhrady nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie či jiné odborné služby zaměřené na nápravu nemajetkové újmy (srov. ust. § 23 až 37 ZOTČ).

6.4. *Některá další práva poškozeného*

Mezi další práva poškozeného náleží např. právo poškozeného být ve vyznění o hlavním líčení upozorněn, že nedostaví-li se k hlavnímu líčení, bude se o jeho nároku na náhradu škody rozhodovat na podkladě jeho vlastních návrhů, jsou-li již obsaženy ve spise nebo dojdou-li soudu dříve, než se přikročí k dokazování (srov. ust. § 198 odst. 2 TŘ).

S uvedeným souvisí i právo poškozeného, aby předseda senátu přečetl jeho návrh na náhradu škody ze spisu, pokud se nedostaví k hlavnímu líčení a je - li jeho návrh obsažen ve spise (srov. ust. § 206 odst. 2 věta poslední TŘ).

Poškozený má dále právo na doručení rozsudku, a to i pokud byl jeho vyhlášení přítomen (srov. ust. § 130 odst. 1 TŘ).

Poškozený je také například oprávněn dávat souhlas k provedení mediace dle zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě (srov. ust. § 2 odst. 2 tohoto zákona).

Na závěr uvádím, že výčet práv poškozeného uvedený v této kapitole není taxativní. V rámci 6. kapitoly této rigorózní práce jsem se tak zaměřila jen na ta, dle mého názoru, nejdůležitější práva poškozeného.

7. PRÁVO POŠKOZENÉHO NA DOPROVOD DŮVĚRNÍKA

Zákon o obětech TČ upravuje v ustanovení § 21 Zákona o obětech TČ významné právo oběti, a to právo na doprovod důvěrníkem k úkonům trestního řízení a k podání vysvětlení. Důvěrníkem může být dle ust. § 21 odst. 2 Zákona o obětech TČ pouze fyzická osoba způsobilá k právním úkonům (dle NOZ plně svéprávná), kterou si oběť zvolí. Dle ust. § 21 odst. 2 Zákona o obětech TČ však důvěrníkem nemůže být osoba, která má v trestním řízení postavení obviněného, obhájce, svědka, znalce nebo tlumočníka. Dle důvodové zprávy k Zákonu o obětech TČ má oběť možnost vybrat si zmocněnce i z registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů podle Zákona o obětech TČ.

Dle důvodové zprávy k Zákonu o obětech TČ může mít oběť jak zmocněnce, tak důvěrníka, jelikož jejich role jsou odlišné. Důvěrníkem je často osoba blízká oběti, která jí poskytne psychickou pomoc (srov. ust. § 21 odst. 2 věta druhá Zákona o obětech TČ). Důvěrník však nemá v trestním řízení procesní práva, jelikož dle ust. § 21 odst. 3 Zákona o obětech TČ nemůže zasahovat do průběhu úkonu. Naproti tomu zmocněnec poškozeného (oběť) zastupuje, a může tak na rozdíl od důvěrníka zasahovat do průběhu trestního řízení a dohlížet na jejich práva.

Dle ust. § 50 odst. 1 věty druhé TŘ (účinného od 1. 8. 2013) může být zmocněnec poškozeného současně jeho důvěrníkem (o slučitelnosti postavení zmocněnce s rolí důvěrníka srov. ust. § 21 odst. 2 Zákona o obětech TČ). V takovém případě má dle důvodové zprávy k Zákonu o obětech TČ důvěrník stejná práva jako zmocněnec, a může tak zasahovat i do průběhu úkonu, k čemuž by pouze z role důvěrníka nebyl oprávněn.

Důvěrník má právo být přítomen hlavnímu líčení i v případech, kdy je veřejnost vyloučena, a to za stejných podmínek jako důvěrník obžalovaných, čímž došlo ke zrovnoprávnění postavení poškozeného a obžalovaného, jehož důvěrník mohl být v uvedeném případě přítomen hlavnímu líčení i před novelou TŘ provedenou Zákonem o obětech TČ (srov. ust. § 201 odst. 2 TŘ).¹⁹⁷

---

¹⁹⁷Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

„Vyloučit důvěrníka z účasti na úkonu lze pouze výjimečně, jestliže by účast důvěrníka narušovala průběh úkonu nebo ohrozila dosažení účelu úkonu. V případě, že byl důvěrník vyloučen, je nutné umožnit oběti, aby si zvolila jiného důvěrníka, ledaže uvedený úkon nelze odložit nebo by jeho odložení bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady“ (srov. ust. § 21 odst. 4 Zákona o obětech TČ). Dle důvodové zprávy k Zákona o obětech TČ však není možné vyloučit důvěrníka z účasti na úkonu, jestliže má zároveň postavení zmocněnce. Vyloučení zmocněnce z účasti na úkonu by bylo možné pouze v případě, že by zároveň nastala některá ze skutečností, pro kterou je dána neslučitelnost s postavením zmocněnce (srov. ust. § 50 odst. 2 TR).

Závěrem uvádím, že zakotvení práva poškozeného (oběti) na doprovod důvěrníka do našeho právního řádu považuji za velmi pozitivní, když jeho smyslem je především psychická pomoc poškozenému (oběti).

8. PRÁVO POŠKOZENÉHO BÝT POUČEN ORGÁNY ČINNÝMI V TRESTNÍM ŘÍZENÍ O SVÝCH PRÁVECH

Základním právem všech poškozených je být poučen orgány činnými v trestním řízení o svých právech dle ust. § 46 TŘ. V souladu s tímto ustanovením mají orgány činné v trestním řízení poškozenému zároveň poskytnout plnou možnost k uplatnění jeho práv.

Orgánem činným v trestním řízení se dle ust. § 12 odst. 1 TŘ rozumí soud, státní zástupce a policejní orgán. Tyto orgány jsou povinny poučovat poškozeného v rámci toho stádia trestního řízení, které samy řídí. To znamená, že policejní orgán a státní zástupce poškozeného poučují v rámci přípravného řízení a předseda senátu, případně samosoudce, jej poučuje v řízení před soudem.

Uvedené subjekty jsou povinny poškozeného poučit pouze o jeho procesních právech a povinnostech, nikoli o právech a povinnostech hmotněprávní povahy. V opačném případě by došlo k porušení zásady nestrannosti vedení soudního řízení dle čl. 36 odst. 1 Listiny.¹⁹⁸ V tomto směru se vyjádřil také Nejvyšší soud SSR dne 21. 5. 1969, sp. zn. 10 Tz 12/69: „Podľa ustanovenia § 46 tr. por. orgány činné v trestnom konaní sú povinné poučiť poškodeného len o jeho procesných právach, ktoré má poškodený v trestnom konaní, nie tiež o iných jeho právach, resp. povinnostiach”. Poškozený by neměl být poučován ani o skutečnosti, že může uplatnit vyšší nárok na náhradu škody, než který uplatnil (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 21. 6. 1979, sp. zn. 4 Tz 31/79).

Poučení poškozeného se liší podle toho, zda se jedná o poškozeného, který disponuje pouze s právy uvedenými v ust. § 43 odst. 1 TŘ, o poškozeného, který disponuje i s právy uvedenými v ust. § 43 odst. 3 TŘ, zda se jedná o poškozeného, který je zároveň obětí dle ZOTČ, zda se jedná o poškozeného, kterému byla již škoda

---

¹⁹⁸ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 551.

uhrazena, či zda se jedná o poškozeného, který již nárok na náhradu Škody v souladu s ust. § 43 odst. 3 TŘ řádně uplatnil.¹⁹⁹

Poučení orgánů činných v trestním řízení je, dle mého názoru, důležité zejména při uplatnění nároku na náhradu Škody, kdy je třeba poškozené, kterým náleží práva uvedená v ust. § 43 odst. 3 TŘ, poučit o povinnosti doložit důvod a výši Škody.²⁰⁰

Poškozený musí být dále poučen například o podmínkách a důsledcích postupu podle ust. § 44 odst. 2 TŘ (o problematice společného zmocněnce více v kapitole 5.4. této rigorózní práce), o obsahu ust. § 45a TŘ (dle nějž se veškeré písemnosti určené poškozenému doručují na adresu, kterou poškozený uvede), o ust. § 47 až 49 TŘ (o zajištění nároku poškozeného), či o ust. § 50 až 51a TŘ (o zmocněnci poškozeného).²⁰¹ V ust. § 310 odst. 2 TŘ je explicitně stanoveno, že poškozený má být před výslechem poučen o svých právech a o podstatě institutu narovnání, a dle ust. § 51b TŘ má být poškozený předem poučen podle zvláštního zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, pokud jsou v trestním řízení probírány utajované informace.

Věta druhá ust. § 46 TŘ stanoví: „*Je-li vedeno řízení pro trestný čin, u něhož lze sjednat dohodu o vině a trestu, upozorní orgány činné v trestním řízení při poučení prováděném v přípravném řízení poškozeného zejména na to, že může dojít k sjednání dohody o vině a trestu a že v takovém případě může uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději při prvním jednání o takové dohodě*“ (srov. navazující ust. § 175a odst. 2 TŘ).

Nedostatek poučení poškozeného je sice vadou řízení, nikoli však vadou podstatnou, jež by odůvodňovala zrušení rozsudku v odvolacím řízení podle ust. § 258 odst. 1 písm. a) TŘ a vrácení věci státnímu zástupci k došetření podle ust. § 260 TŘ (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 1. 4. 1974, sp. zn. Tzv 10/74).

Na závěr pak uvádím, že výše uvedený výčet poučovací povinnosti orgánů činných v trestním řízení je jen příkladný.

---

¹⁹⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 552.

²⁰⁰ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 552.

²⁰¹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 552.

8.1. Právo poškozeného být poučen orgány činnými v trestním řízení o svých právech podle Zákona o obětech TČ

Přijetím Zákona o obětech TČ došlo k rozšíření poučovací povinnosti orgánů činných v trestním řízení ve vztahu k poškozenému, který má zároveň postavení oběti podle Zákona o obětech TČ, když orgány činné v trestním řízení jsou povinny takového poškozeného poučit od 1. 8. 2013 dle ust. § 46 TR také o právech podle Zákona o obětech TČ a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění.

Práva obětí trestných činů, o nichž má být poškozený, který má postavení oběti, poučen, upravuje hlava druhá Zákona o obětech TČ a jejich výčet uvádím v kapitole 6.3. této rigorózní práce.

9. PRÁVO POŠKOZENÉHO UČINIT PROHLÁŠENÍ O TOM, JAKÝ DOPAD MĚL SPÁCHANÝ TRESTNÝ ČIN NA JEHO DOSAVADNÍ ŽIVOT

V souvislosti s přijetím Zákona o obětech TČ byl do ust. § 43 TŘ zakotven nový odstavec 4 (s účinností od 1. 8. 2013), dle nějž „*Poškozený, který je obětí trestného činu podle Zákona o obětech TČ, má právo v kterémkoliv stadiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na jeho dosavadní život. Prohlášení lze učinit i písemně. Písemné prohlášení se v řízení před soudem provede jako listinný důkaz*”.

Právo poškozeného učinit prohlášení zakotvené v ust. § 43 odstavec 4 TŘ navazuje na ust. § 22 Zákona o obětech TČ. V obou těchto právních předpisech je zakotvena takřka totožná právní úprava práva učinit uvedené prohlášení. Dle ust. § 212a TŘ poškozený, který je obětí trestného činu podle Zákona o obětech TČ, „*může žádat v hlavním líčení, aby mohl učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na jeho dosavadní život, a to i v případě, že prohlášení učinil písemně. Předseda senátu je povinen žádosti vyhovět a umožnit ústní prohlášení nejpozději v závěrečné řeči. Ústní prohlášení poškozeného lze přerušit jen tehdy, jestliže se zřejmě odchyluje z jeho rámce.*“

Zákon výslovně nestanoví, co má být obsahem takového prohlášení, a závisí tak na uvážení poškozeného, co v něm uvede, přičemž v prohlášení by měl poškozený převážně uvést, jaký vliv měl trestný čin na jeho fyzickou stránku, na jeho psychickou stránku, jaká zranění mu byla trestným činem způsobena, jaký vliv měl trestný čin na jeho manželství, rodinný život, příp. na partnerské vztahy či zda bylo trestným činem poznamenáno i jeho širší okolí.²⁰²

Na závěr uvádím, že právo poškozeného učinit toto prohlášení je známo již ze zahraničí jako „victim impact statement“ a tento institut považuji pro postavení poškozeného za velmi přínosný s ohledem na skutečnost, že poškozený je slyšen nejen o okolnostech zásadních pro rozhodnutí ve věci, nýbrž je mu i umožněno, aby se

---

²⁰²ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 525 - 526.

pomocí učiněného prohlášení citově vyrovnal s trestným činem, a obviněný si tak může lépe uvědomit, jak jeho čin poškozenému ovlivnil život. Tento institut je přínosem bezesporu také pro soudy, kterým prohlášení poškozeného napomůže ulehčit rozhodnutí o výši uplatněného nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy, jakož i rozhodnutí o výši trestu.²⁰³

---

²⁰³Důvodová zpráva k Zákonu o obětech TČ.

10. PRÁVO POŠKOZENÉHO NECHAT SE ZASTUPOVAT ZMOCNĚNCEM

Dle ust. § 50 odst. 1 věty první TŘ se může poškozený nechat v rámci trestního řízení zastoupit zmocněncem, kterým může být od 1. 8. 2013, tedy počínaje účinnosti novely TŘ provedené Zákonem o obětech TČ, i právnická osoba. Dle ust. § 50 odst. 1 věty druhé TŘ může být zmocněnec poškozeného současně jeho důvěrníkem (k uvedenému více v kapitole 7. této rigorózní práce).

Je-li zmocněncem poškozeného fyzická osoba, nesmí jím být osoba, která je zbavená způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena (dle NOZ osoba omezená ve svéprávnosti) (srov. ust. § 50 odst. 2 věty první TŘ). Dle ust. § 50 odst. 2 věty druhé TŘ nemůže být zmocněncem dále ten, kdo je k hlavnímu líčení nebo k veřejnému zasedání předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník. Z uvedeného tedy vyplývá, že v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání může být zmocněncem ten, kdo měl postavení svědka, znalce či tlumočníka v přípravném řízení. Výkon těchto funkcí pak není překážkou postavení zmocněnce v přípravném a ve vykonávacím řízení.²⁰⁴

Funkci zmocněnce ve většině případů vykonává advokát a poškozený je oprávněn si jej zvolit²⁰⁵ i v případech, kdy účast zmocněnce není nutná.²⁰⁶ Poškozený si může zmocněnce vybrat i z registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů dle Zákona o obětech TČ.²⁰⁷

Od zastoupení zmocněncem je nutné odlišovat zastoupení zákonné v případech, kdy je poškozený omezen nebo zbaven ve způsobilosti k právním úkonům (dle NOZ,

---

²⁰⁴ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 581.

²⁰⁵Zmocněncem poškozeného může být jen osoba, které poškozený udělil plnou moc k zastupování v trestním řízení, a za tím účelem s ní uzavřel smlouvu o zastoupení (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 580.).

²⁰⁶ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 580.

²⁰⁷JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 36.

kdy je poškozený omezen ve svéprávnosti). I v tomto případě je však zákonný zástupce oprávněn poškozenému zvolit zmocněnce.²⁰⁸

10.1. Práva zmocněnce poškozeného

Zmocněnec je oprávněn dle ust. § 51 TŘ činit za poškozeného návrhy, podávat za něj žádosti²⁰⁹ a opravné prostředky²¹⁰ a je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů²¹¹, kterých se může zúčastnit poškozený.

Za zcela nejvýznamnější novelu TŘ provedenou Zákonem o obětech TČ pro postavení poškozeného považují nově zakotvené právo zmocněnce poškozeného být přítomen od zahájení trestního stíhání při vyšetřovacích úkonech „jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje²¹², a jejich výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem²¹³, ledaže by přítomností zmocněnce mohl

---

²⁰⁸ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 580.

²⁰⁹Návrhy a žádosti se rozumí návrhy a žádosti dle ust. § 43 odst. 3 TŘ, dle ust. § 47 odst. 2 TŘ, dle ust. § 157a odst. 1 TŘ a dle ust. § 206 odst. 2 TŘ (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 583.).

²¹⁰Takovými opravnými prostředky se rozumí odvolání dle ust. § 246 odst. 1 písm. d) TŘ, stížnost dle ust. § 346 odst. 2 TŘ a dále stížnost dle ust. § 142 odst. 1 TŘ (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 583.).

²¹¹Takovými úkony se rozumí úkony v rámci hlavního líčení dle ust. § 196 a násl. TŘ, v rámci veřejného zasedání o odvolání dle ust. § 263 a násl. TŘ, v rámci veřejného zasedání o schválení dohody o vině a trestu dle ust. § 314q odst. 1 a násl. TŘ (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 583.).

²¹²Z uvedeného ustanovení vyplývá, že zmocněnec poškozeného není oprávněn se účastnit všech vyšetřovacích úkonů, ale jen těch, jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje, mezi něž patří zejména úkony směřující k objasnění skutku, jímž byla způsobena škoda, úkony směřující k objasnění důvodu a rozsahu způsobené škody. Za takové úkony však nelze považovat úkony související s rozhodnutím o druhu a výši trestu či úkony týkající se jiných skutků spáchaných obviněným (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 584 - 585.).

²¹³Vyšetřovacími úkony, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, se rozumí úkony prováděné po zahájení trestního stíhání výlučně policejními orgány, případně státními zástupci, koná-li se vyšetřování, směřující k dokazování podle hlavy páté TŘ. Jedná se převážně o následující vyšetřovací úkony: výslech obviněného, svědků, znalců, konfrontace, rekonstrukce, rekonstrukce, vyšetřovací pokus, prověrka na místě, ohledání nebo prohlídka těla a jiné obdobné úkony. Nerozumí se však jimi úkony prováděné jinými osobami než policejními orgány případně státním zástupcem, tedy např. úkony prováděné znalcem, dále úkony spojené s operativně pátracími prostředky, které nejsou považovány za důkazní prostředek ve smyslu ust. § 89 a násl. TŘ a zmocněnec o nich ani není vyzkoumáván. Za vyšetřovací úkony není možné považovat ani postupy při sepisování úředních záznamů, převážně o vysvětleních, ač mohou být v dalším řízení užity jako důkaz. Za důkazní prostředek je však považován zvukový, obrazový nebo jiný jejich záznam, se kterým se zmocněnec může seznámit, vyjádřit se i ke způsobu jeho získání či vznášet proti němu námitky. Obdobné platí o zajišťovacích prostředcích, o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, o záměně či sledování zásilky (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 585 - 586.).

být zmařen účel trestního řízení²¹⁴ nebo nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit²¹⁵“ (srov. ust. § 51 odst. 2 TŘ).

„Oznámí-li zmocněnec policejnímu orgánu, že se chce účastnit vyšetřovacího úkonu, je policejní orgán povinen včas zmocněnci sdělit²¹⁶, o jaký druh úkonu se jedná, dobu a místo jeho konání, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění zmocněnce nelze zajistit. Spočívá-li úkon ve výslechu osoby, policejní orgán zmocněnci sdělí i údaje, podle nichž lze takovou osobu ztotožnit. Nelze-li tyto údaje předem určit, musí být ze sdělení zřejmé, k čemu má tato osoba vypovídat“ (srov. ust. § 51 odst. 3 TŘ).

„Má-li se zmocněnec poškozeného nebo zúčastněné osoby zúčastnit výslechu svědka, jehož totožnost má být z důvodů uvedených v § 55 odst. 2 utajena, je policejní orgán povinen přijmout opatření²¹⁷, která znemožňují zmocněnci zjistit skutečnou totožnost svědka, a proto sdělení o výslechu svědka, jehož totožnost má být z důvodů uvedených v § 55 odst. 2 utajena, nesmí obsahovat údaje, podle nichž by bylo možné zjistit skutečnou totožnost svědka“ (srov. ust. § 51 odst. 4 TŘ).

Na tomto místě pak považuji za vhodné uvést, že obhájci obviněného náleželo právo být přítomen od zahájení trestního stíhání při vyšetřovacích úkonech již před výše uvedenou novelou TŘ (srov. ust. § 165 odst. 2 a 3 TŘ). Zakotvením tohoto práva zmocněnce poškozeného do TŘ tak došlo v tomto směru k odstranění nerovnosti mezi postavením poškozeného a obviněného, ačkoli oprávnění zmocněnce poškozeného je i přesto užší než oprávnění obhájce, který je oprávněn účastnit se vyšetřovacích úkonů, pokud jejich výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, aniž by byla jeho účast limitována tím, že takovými úkony mají být objasněny skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje.

---

²¹⁴Účelem trestního řízení je odhalit a usvědčit skutečného pachatele. Účast zmocněnce se tedy nepřipustí, pokud zájem na účelu trestního řízení převáží nad právem zmocněnce být přítomen při vyšetřovacích úkonech (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 586.).

²¹⁵Tím se však nerozumí neodkladné úkony ve smyslu ust. § 160 odst. 4 TŘ (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 586.).

²¹⁶Takové oznámení je možné učinit písemně, ústně, ale i telefonicky s přihlédnutím k tomu, aby byl zmocněnec schopen svoji účast zajistit a zvážit, zda se chce účastnit takových úkonů (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 587.).

²¹⁷Takovými opatřeními se rozumí různé závěsy, stěny, výslech prostřednictvím audio či videotechniky atd. (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 589.).

Dle ustanovení § 51 odst. 2 TŘ je zmocněnec poškozeného dále oprávněn obviněnému i jiným vyslychaným osobám klást otázky, jakmile policejní orgán výslech skončí a udělí zmocněnci slovo. Námitky proti způsobu provádění úkonu však může zmocněnec vznášet kdykoli v jeho průběhu, aniž by mu muselo být uděleno slovo. Jedná se např. o námitky proti kapciózním či sugestivním otázkám.²¹⁸

---

²¹⁸ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 587.

11. PRÁVO POŠKOZENÉHO NA INFORMACE

11.1. Právo poškozeného na informace o nebezpečném obviněném nebo odsouzeném dle ust § 44a odst. 1 TŘ účinného do 31. 7. 2013

Zákonem č. 283/2004 Sb. byl do trestního řádu začleněn institut žádosti o informace o nebezpečném obviněném. Důvodová zpráva k této novele TŘ uvádí, že „*situace, kdy se pachatel násilného trestného činu vrací zpět k oběti v úmyslu jí znovu ublížit, nejsou ve svém počtu zanedbatelné*“. Z praxe a z Rámcového rozhodnutí Rady Evropy ze dne 15. 3. 2001, o postavení obětí v trestním řízení (2001/220/JVV) tak vyplynula potřeba, aby oběti násilných trestných činů byly v určitých případech informovány o tom, zda a kdy byl pachatel propuštěn z vazby či z výkonu trestu odnětí svobody. Před touto novelou TŘ si poškození mohli uведенé informace opatřit jen neformální cestou, neměli na jejich poskytnutí tedy právní nárok.²¹⁹

Dle ust. § 44a odst. 1 TŘ účinného do 31. 7. 2013 měl poškozený, a to i ten, který neměl právo na náhradu škody, právo žádat o informace o tom, že obviněný byl propuštěn z vazby nebo z ní uprchl, o tom, že odsouzený byl propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody, nebo z něj uprchl, o tom, že byl odsouzený propuštěn z výkonu ochranného léčení nebo z jeho výkonu uprchl, jakož i o tom, že byl odsouzený propuštěn z výkonu zabezpečovací detence nebo z jejího výkonu uprchl.

O tyto informace však mohl poškozený žádat jen za předpokladu, že orgán činný v trestním řízení shledal, že poškozenému hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě. Orgán činný v trestním řízení tedy musel zhodnotit všechny okolnosti konkrétního případu, jakož i osobní vlastnosti obviněného, resp. odsouzeného.

V souladu s ust. § 44a odst. 1 TŘ účinným do 31. 7. 2013 musel být navíc poškozený o možnosti žádat o tyto informace poučen orgány činnými v trestním řízení. Z této právní úpravy tak nebylo zřejmé, zda mohl poškozený žádat o informace o nebezpečném obviněném nebo odsouzeném jen za předpokladu, že byl o takové možnosti poučen či i pokud poučen nebyl. Vzhledem k tomu, že účelem tohoto institutu

---

²¹⁹VANTUCH, Pavel. K informování poškozených a svědků trestného činu o odsouzeném (obviněném). *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 5, č. 1, s. 15.

je bezpečnost poškozeného, ztotožňuji se s názorem P. Vantucha,²²⁰ že případná nečinnost orgánu činného v trestním řízení by neměla být poškozenému na škodu, a proto se domnívám, že žádost o uvedené informace mohl poškozený podat bez ohledu na to, zda byl o této možnosti poučen či nikoli. Existují však i zastánci užšího výkladu ust. § 44a odst. 1 TŘ účinného do 31. 7. 2013, kteří vyžadovali poučení poškozeného jako předpoklad pro uplatnění nároku poškozeného na informace o nebezpečném obviněném, resp. odsouzeném.

Nedostatkem této právní úpravy, dle mého názoru, také bylo, že pokud poškozený sám nepodal žádost o informace o nebezpečném obviněném nebo odsouzeném, příslušné orgány činné v trestním řízení mu tyto informace neposkytly, ač poškozenému hrozilo nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě.

Ustanovení § 44a TŘ, které upravovalo jak práva poškozeného, tak svědka na informace o nebezpečném obviněném, resp. odsouzeném, bylo s účinností od 1. 8. 2013 zrušeno Zákonem o obětech TČ a v souvislosti s tím došlo i ke zrušení ustanovení navazujících na ust. § 44a TŘ. Práva svědka na informace o nebezpečném obviněném, resp. odsouzeném jsou nyní (s účinností od 1. 8. 2013) upravena v ust. § 103a TŘ. V ust. § 11 Zákona o obětech TČ jsou pak upravena práva obětí na informace v tomto zákoně uvedené. Na tomto místě je tak třeba připomenout, že poškozený může mít v trestním řízení zároveň postavení svědka a může být současně i obětí trestného činu dle Zákona o obětech TČ, a z toho důvodu mu budou náležet jak práva zakotvená v ust. § 103a TŘ, tak práva zakotvená v ust. § 11 ZOTČ.

11.2. Právo oběti na informace zakotvené v ust. § 11 Zákona o obětech TČ

11.2.1. Právo oběti na informace zakotvené v ust. § 11 odst. 3 Zákona o obětech TČ

Na základě žádosti oběti jí věznice, poskytovatel zdravotních služeb, v jehož zdravotnickém zařízení odsouzený vykonává ústavní ochranné léčení, nebo ústav pro výkon zabezpečovací detence informuje o propuštění nebo uprchnutí obviněného

---

²²⁰VANTUCH, Pavel. K informování poškozených a svědků trestného činu o odsouzeném (obviněném). *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 5, č. 1, s. 16.

z vazby, o propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody, o přerušení výkonu trestu odnětí svobody, o propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu ústavního ochranného léčení, o změně formy ochranného léčení z ústavní na ambulantní, o propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu zabezpečovací detence, o změně zabezpečovací detence na ochranné léčení a o jakémkoliv vydání obviněného nebo odsouzeného do cizího státu nebo o jeho předání do jiného členského státu Evropské unie v rámci mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních (srov. ust. § 11 odst. 3 ZOTČ).

Oběť může žádost o informace poskytované dle ust. § 11 odst. 3 Zákona o obětech TČ podat dle ust. § 11 odst. 5 Zákona o obětech TČ v řízení před soudem soudu, který rozhoduje nebo rozhodoval v prvním stupni a v přípravném řízení policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci. Pokud je však obviněný v době podání žádosti ve výkonu vazby, ve výkonu trestu, ve výkonu ústavního ochranného léčení nebo ve výkonu zabezpečovací detence, o podání žádosti informuje výše uvedený orgán trestního řízení bez průtahů příslušnou instituci, v níž se obviněný (odsouzený) nachází. V ostatních případech příslušnou instituci informuje při vzetí do vazby nebo při nařízení výkonu trestu, ústavního ochranného léčení nebo zabezpečovací detence.

Oběť může žádost o informace poskytované dle ust. § 11 odst. 3 Zákona o obětech TČ podat jak písemně, tak i ústně a stejně tak orgány činné v trestním řízení jsou oprávněny informace poskytnout ústně či písemně. Ač Zákon o obětech TČ uvedené výslovně neřeší, je třeba, aby byly informace dle Zákona o obětech TČ poskytovány s ohledem na jejich účel a za respektování zásady zvláštního přístupu k obětem trestných činů zakotvené v ust. § 3 odst. 4 ZOTČ.²²¹

Věznice, poskytovatel zdravotních služeb, v jehož zdravotnickém zařízení odsouzený vykonává ústavní ochranné léčení, nebo ústav pro výkon zabezpečovací detence poskytnou oběti informace dle ust. § 11 odst. 3 Zákona o obětech TČ bezodkladně, nejpozději do 24 hodin od doby, kdy nastala oznamovaná skutečnost (srov. ust. § 11 odst. 4 ZOTČ).

Dle mého názoru by *de lege ferenda* bylo vhodnější, pokud to situace umožňuje, informovat oběť o propuštění obviněného (odsouzeného) z vazby, z výkonu trestu odnětí svobody, z výkonu ústavního ochranného léčení, z výkonu zabezpečovací

---

²²¹JELÍNEK, Jiří et al. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 78 - 80.

detence, o přerušení výkonu trestu odnětí svobody, o změně formy ochranného léčení z ústavní na ambulantní, o změně zabezpečovací detence na ochranné léčení, jakož i o jakémkoliv vydání obviněného nebo odsouzeného do cizího státu nebo o jeho předání do jiného členského státu Evropské unie v rámci mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních s dostatečným časovým předstihem, a to minimálně jeden den, než ke skutečnosti dojde, aby si oběť mohla lépe zajistit svoji ochranu.

Co se týče informace o uprchnutí z výkonu trestu odnětí svobody, z vazby, z výkonu ústavního ochranného léčení či z výkonu zabezpečovací detence, domnívám se, že by o tomto měly být oběti informovány bezodkladně poté, co je útěk zjištěn, a to co nejrychlejším a zcela spolehlivým způsobem, nejlépe osobní informací poskytnutou policií v místě bydliště oběti.

Z výše uvedených ustanovení Zákona o obětech TČ vyplývá, že orgány činné v trestním řízení nehodnotí, zda oběti hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě a na její žádost jí informace dle ust. § 11 odst. 3 Zákona o obětech TČ poskytnou vždy, což považuji ve srovnání s právní úpravou poskytování informací dle ust. § 44a TŘ účinného do 31. 7. 2013 za jednoznačně pozitivní. Dle důvodové zprávy k Zákonu o obětech TČ by však mohly orgány činné v trestním řízení informace zakotvené v ust. § 11 odst. 3 ZOTČ neposkytnout v případech, kdy by bylo zjevné, že oběť jen zneužívá své právo na informace.

Zákon o obětech TČ neřeší ani poučovací povinnost o možnosti oběti požádat o informace dle ust. § 11 odst. 3 ZOTČ, a to s ohledem na skutečnost, že dle ust. § 46 TŘ účinného od 1. 8. 2013 mají orgány činné v trestním řízení poškozeného poučit také o právech podle Zákona o obětech TČ a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění, což by mělo zahrnovat i poučovací povinnost o možnosti poškozeného podat žádost o informace poskytované dle ZOTČ. Jelikož právní úprava do 31. 7. 2013 umožňovala dvojí výklad týkající se uvedené poučovací povinnosti (více v kapitole 11.1. této rigorózní práce), považuji tuto právní úpravu za vhodnější, když je z ní zřejmé, že případné zanedbání poučovací povinnosti již nemůže být na újmu oběti a oběť může žádat o informace dle Zákona o obětech TČ, ať byla poučena orgány činnými v trestním řízení o takové možnosti či nikoli.

Velký přínos pro postavení obětí trestných činů (poškozených) pak spatřuji v ustanovení § 11 odst. 6 Zákona o obětech TČ, dle něž přestože oběť nepodá žádost o informace dle Zákona o obětech TČ, orgán činný v trestním řízení, Probační a mediační služba, věznice, poskytovatel zdravotních služeb, v jehož zdravotnickém zařízení odsouzený vykonává ústavní ochranné léčení, nebo ústav pro výkon zabezpečovací detence neprodleně informuje policejní orgán, který vede nebo vedl trestní řízení v dané trestní věci o tom, že obviněný nebo odsouzený byl propuštěn nebo uprchl, jestliže existuje důvodná obava, že oběti hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě. Příslušný policejní orgán tak po zvážení všech okolností přijme potřebná opatření²²² k zajištění bezpečí oběti, včetně jejího vyrozumění o propuštění nebo uprchnutí obviněného nebo odsouzeného.

Dle mého názoru může být často nepodání žádosti o uvedené informace jen důsledkem nedbalosti poškozeného, který se může domnívat, že například obviněný výhrůžky nemíní vážně, neuvědomuje si možné následky, či je podceňuje, přičemž orgán činný v trestním řízení jistě zhodnotí, zda nebezpečí hrozí či nikoli, lépe než oběť trestného činu (resp. poškozený). Podáváním informací ex offio, tedy i bez žádosti oběti, je tak, dle mého názoru, zajištěna obětím trestných činů větší ochrana.

11.2.2. Právo oběti na informace zakotvené v ust. § 11 odst. 1 Zákona o obětech TČ

V ust. § 11 odst. 1 Zákona o obětech TČ je dále zakotveno právo oběti, aby jí příslušný orgán činný v trestním řízení poskytl na její žádost „*pravomocné rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí*²²³, *popřípadě informaci, že trestní řízení nebylo zahájeno, nebo informaci o stavu trestního řízení*²²⁴, *s výjimkou případů, kdy by tato informace mohla ohrozit dosažení účelu trestního řízení*“.

---

²²²Takovými opatřeními se rozumí zejména poskytnutí ochrany dle Zákona o zvláštní ochraně svědka či poskytnutí krátkodobé ochrany dle ust. § 50 Zákona o Policii ČR (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1518.).

²²³Rozhodnutími, kterými se trestní řízení končí, se rozumí zejména usnesení o odložení věci, usnesení o postoupení věci jinému orgánu, usnesení o zastavení trestního stíhání, usnesení o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, usnesení o odstoupení od trestního stíhání a zastavení trestního stíhání, usnesení o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání, usnesení o podmíněném odložení věci, zprošťující rozsudek, odsuzující rozsudek, odsuzující rozsudek o schválení dohody o vině a trestu, trestní příkaz, jakož i rozhodnutí o opravných prostředcích, kterými se trestní řízení končí (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou.* 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 79 - 80.).

²²⁴Informacemi o stavu trestního řízení se rozumí zejména informace o stadiu trestního řízení, o místě a době soudního jednání, o povaze vznesených obvinění, o tom, zda se jedná o vazební řízení či nikoli. Jedná se však vždy o informace o stavu trestního řízení týkajícího se trestného činu spáchaného proti

11.3. Právo na informace o nebezpečném obviněném nebo odsouzeném dle ust. § 103a TŘ

Právní úprava práva svědka na informace o nebezpečném obviněném nebo odsouzeném dle ust. § 103a TŘ je takřka totožná s výše uvedenou právní úpravou práv obětí na informace dle Zákona o obětech TČ. Ust. § 103a odst. 3 TŘ pak i stanoví, že „*Na postup při podání žádosti a jejím vyřizování se přiměřeně užijí ustanovení Zákona o obětech TČ*“.

Rozdílem mezi oběma právními úpravami je, že žádat o informace uvedené v ust. § 103a odst. 1 TŘ může výslovně jen svědek, kterému hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě, což hodnotí orgány činné v trestním řízení stejně jako dle ust § 44a odst. 1 TŘ účinného do 31. 7. 2013.

Na závěr této kapitoly uvádím, že právo poškozeného, svědka či oběti na poskytnutí výše uvedených informací je bezesporu významným prostředkem jejich ochrany, když mohou po zhodnocení informací jim poskytnutých využít další možnosti k zajištění svého bezpečí, jako např. požádat o ochranu podle Zákona o zvláštní ochraně svědka, či požádat např. o služby zakotvené v ZOTČ.²²⁵

---

oběti (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 81.).

²²⁵ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1515.

12. TRESTNÍ STÍHÁNÍ SE SOUHLASEM POŠKOZENÉHO

Za skutečně významnou pro postavení poškozeného považuji novelu trestního řádu provedenou zákonem č. 178/1990 Sb., kterou byl s účinností od 1. 7. 1990 zaveden institut zahájení trestního stíhání se souhlasem poškozeného a pokračování v něm. Tento institut prošel od roku 1990 značnými změnami a velice ovlivnil postavení poškozeného, neboť „řeší u vyjmenovaných trestných činů konflikt veřejného zájmu na trestním stíhání a zájmu poškozeného, který má blízký vztah k pachateli (podezřelému či obviněnému), ve prospěch poškozeného, jenž může být v důsledku potrestání pachatele nepřímo (fakticky) také postižen.“²²⁶

Před výše uvedenou novelou TŘ nebyly orgány činné v trestním řízení povinny brát v potaz stanovisko poškozeného ke spáchanému trestnému činu a měly povinnost zahájit trestní stíhání ex offio, tedy z úřední povinnosti.²²⁷ Tento institut však v žádném případě neruší obžalovací zásadu, dle které je trestní stíhání možné zahájit pouze na základě žaloby státního zástupce.²²⁸

Dále považuji na úvod za vhodné uvést, že dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 8 Tdo 237/2010, se ust. § 163 odst. 1 TŘ „vztahuje na to, zda bude či nebude vedeno proti konkrétní osobě trestní stíhání. Nikterak se tedy nedotýká práva poškozeného domáhat se toho, aby pachatel nahradil újmu, kterou mu způsobil svým trestným činem.“

Trestné činy, k jejichž stíhání je nutný souhlas poškozeného, lze rozdělit na následující dvě skupiny.

První skupinu taxativně určených trestných činů, pro něž je možné zahájit trestní stíhání a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat jen se souhlasem poškozeného, upravuje ust. § 163 odst. 1 TŘ. Uvedenými trestnými činy jsou trestný čin ublížení na zdraví, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti, ublížení na zdraví z nedbalosti, neposkytnutí pomoci, neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku, ohrožení

²²⁶ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2116.

²²⁷JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 89.

²²⁸JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 275.

pohlavní nemocí, omezování osobní svobody, vydírání, porušování domovní svobody, poškození cizích práv, porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí, sexuálního nátlaku, krádeže, zpronevěry, neoprávněného užívání cizí věci, neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru, podvodu, podílnictví, podílnictví z nedbalosti, lichvy, zatajení věci, porušení povinnosti při správě cizího majetku, porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti, poškození věřitele, poškození cizí věci, nebezpečného vyhrožování a nebezpečného pronásledování.

Poškozeným, který v tomto případě musí udělit souhlas s trestním stíháním, musí být osoba, která by měla právo v postavení svědka odepřít výpověď vůči osobě, která některý z trestných činů výše uvedených spáchala. Dle ust. § 100 odst. 1 TŘ má svědek právo odepřít výpověď vůči obviněnému, který je jeho příbuzný v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh. Jedná se tedy o osoby blízké dle ust. § 125 TZ.

Příbuznými v pokolení přímém jsou předci a potomci, tedy osoby pokrevně spojené, pocházející jedna od druhé (srov. ust. § 772 odst. 1 NOZ). Jedná se převážně o prarodiče, rodiče, děti a vnuky. Sourozenci se rozumí osoby, které mají alespoň jednoho společného rodiče. Sourozenci jsou tedy bratři a sestry obviněného (srov. ust. § 772 odst. 2 NOZ).²²⁹ Osvojitelem se rozumí osoba, která přijala cizí osobu za vlastní (osvojenec), a to na základě osvojení dle ust. § 794 a násl. NOZ. Manželem se rozumí osoba, která uzavřela s poškozeným manželství dle ust. § 655 a násl. NOZ. Dle ust. § 754 NOZ manželství zaniká jen z důvodů stanovených zákonem, z čehož lze dovodit, že manželství zaniká smrtí jednoho z manželů, rozvodem, nebo prohlášením za mrtvého. Partnerem se dle ust. § 1 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, rozumí osoba, která uzavřela registrované partnerství s poškozeným, přičemž partnerstvím je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem. Druhem se rozumí osoba, která je s poškozeným v poměru obdobném manželskému, přičemž při zkoumání takového poměru je možné přihlížet k občanskoprávní definici osoby blízké, dle níž se jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném pokládají za osoby sobě navzájem blízké tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako

---

²²⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1475.

újmu vlastní (srov. ust. § 22 odst. 1 NOZ).²³⁰ Při hodnocení, zda se jedná o druhu, se přitom přihlíží ke sdílení společné domácnosti, k výchově dětí, k sexuálnímu životu, k úhradě společných potřeb na domácnost, jakož i k dalším aspektům.²³¹

Ust. § 100 odst. 1 věta druhá TŘ stanoví: „*jestliže je obviněných více a svědek je v uvedeném poměru jen k některému z nich, má právo odepřít výpověď stran jiných obviněných jen tehdy, nelze-li odloučit výpověď, která se jich týká, od výpovědi týkající se obviněného, k němuž je svědek v tomto poměru.*“

Ust. § 100 odst. 2 TŘ stanoví další podmínku pro nutnost udělení svolení poškozeného s trestním stíháním, a to, že by tímto bylo způsobeno „*nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném,*²³² *jejichž újmu by právem pociťoval jako újmu vlastní.*“

Dle ust. § 100 odst. 3 TŘ platí, že „*odepřít výpověď jako svědek nemůže však ten, kdo má stran trestného činu, jehož se svědecká výpověď týká, oznamovací povinnost podle trestního zákona.*“²³³

Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu²³⁴ je „*při posuzování otázky, zda je trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného vzhledem k existenci vztahu obviněného k poškozenému předpokládaného ust. § 163 odst. 1 TŘ (resp. ust. § 100 odst. 2 TŘ), vždy rozhodná doba, kdy má být zahájeno trestní stíhání, a doba, po kterou se trestní stíhání vede (tj. až do pravomocného skončení věci). Proto není rozhodující, zda uvedený vztah existoval v době, kdy byl spáchán trestný čin, jehož trestní postih je podmíněn souhlasem poškozeného.*“

---

²³⁰ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1475 - 1476.

²³¹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 883.

²³²Poměr obdobný poměru rodinnému vysvětluje Krajský soud v Českých Budějovicích ve svém rozhodnutí ve věci sp. zn. 4 To 935/94, které se týkalo případu, kdy obžalovaný z ublížení na zdraví a poškozená měli intimní poměr po dobu jednoho roku, avšak každý z nich měl svoji vlastní rodinu a nežili ve společné domácnosti. Pro obžalovaného poměr s poškozenou nic neznamenal a nechoval k ní žádné hlubší city. Poškozená však obžalovaného měla ráda a jeho újmu by pociťovala jako újmu vlastní, a proto nesouhlasila s jeho trestním stíháním. Dle tohoto rozhodnutí však poměr obdobný rodinnému znamená vztah hluboký, intenzivní a pevný, což v tomto případě prokázáno nebylo. Vztah obdobný rodinnému se tedy musí zkoumat vždy ve vztahu ke konkrétnímu případu a neměl by být vykládán příliš široce, aby nedocházelo k jeho zneužívání.

²³³K oznamovací povinnosti srov. ust. § 368 odst. 1 TZ.

²³⁴Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2005, sp. zn. 3 Tdo 567/2005.

Druhou skupinu případů, ve kterých je nutný souhlas poškozeného s trestním stíháním, představují trestný čin znásilnění, pokud byl spáchán manželem, partnerem či druhem poškozeného, a trestný čin opilství, pokud jinak vykazuje znaky skutkové podstaty některého z trestných činů uvedených v první skupině trestných činů. U trestného činu znásilnění není rozhodné, zda výše uvedený vztah trval v době spáchání trestného činu či v době, kdy se vede trestní řízení²³⁵, což platí i u trestného činu opilství dle ust. § 360 TZ, který vykazuje znaky skutkové podstaty trestného činu znásilnění.²³⁶

Ust. § 163 odst. 1 TŘ dále stanoví, že pokud dojde jedním skutkem k poškození více osob, k trestnímu stíhání postačí, pokud souhlas dá alespoň jeden z poškozených (k uvedenému srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 1996, sp. zn. 2 Tzn 179/1996, které se týkalo více poškozených u trestného činu porušování domovní svobody, pokud v obydlí bydlí více osob). Situace se však liší v případech, kdy byla způsobena těžká újma na zdraví více osobám. V takovém případě sice postačí souhlas byť jen jednoho z poškozených, přičemž těžká újma poškozeného, který souhlas s trestním stíháním nedal, se nebude pachateli přičítat. *„Jsou-li však útoky součástí jediného trestného činu, nemůže být trestní stíhání pro dílčí útok, u něhož poškozený neudělal souhlas s trestním stíháním, zastaveno, protože by se tím vytvořila překážka věci rozhodnuté ve smyslu ust. § 11 odst. 1 písm. f) TŘ.“*²³⁷ Pokud se jedná o pokračující trestný čin, který byl spáchán jednotlivými dílčími útoky vůči poškozeným, z nichž někteří nemají dispoziční právo s trestním stíháním, dojde k zastavení trestního stíhání pouze vůči dílčímu útoku, ohledně kterého poškozený odepřel souhlas s trestním stíháním.²³⁸

Dispoziční právo s trestním stíháním může být vykonáváno poškozeným i v případě, že je spoluobviněným ve společném řízení, což vyplývá z rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 20. 3. 1991, sp. zn. 4 To 61/1991. Ust. § 163 TŘ je tak ustanovením speciálním ve vztahu k ust. § 44 odst. 1 TŘ které stanoví, že *„oprávnění poškozeného nemůže uplatňovat ten, kdo je v trestním stíhání stíhán jako*

²³⁵JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 96.

²³⁶GRIVNA, Tomáš. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 12, s. 321.

²³⁷JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 104. Shodně také rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 1998, sp. zn. 6 Tz 54/98.

²³⁸RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 539.

spoluobviněný“ a zároveň je dispoziční právo s trestním stíháním právem širším, jehož účelem je ochrana rodinných vztahů. Pokud si tedy např. dva bratři vzájemně ublíží na zdraví, mají oba dva postavení poškozeného a je k jejich trestnímu stíhání nutný souhlas každého z nich.²³⁹

Poškozený je orgánem činným v trestním řízení vyzván k vyjádření souhlasu či nesouhlasu s trestním stíháním. Dle ust. § 163a odst. 2 TŘ platí, že „jestliže se poškozený na výzvu orgánu činného v trestním řízení ihned nevyjádří, poskytne mu příslušný orgán činný v trestním řízení podle povahy věci k vyjádření přiměřenou lhůtu, nejvýše však 30 dnů. Po marném uplynutí této lhůty již souhlas s trestním stíháním dát nelze. O tom je třeba poškozeného písemně poučit.“

Povahou věci se rozumí zejména přihlídnutí ke složitosti a závažnosti věci, k osobě poškozeného a jeho vztahu k obviněnému, jakož i k dalším okolnostem důležitým pro rozhodování poškozeného v konkrétní věci (např. zranění poškozeného, které vyžaduje hospitalizaci v nemocnici, jeho rodinná situace, problémy v zaměstnání atd.).²⁴⁰ Pakliže by poškozený nebyl poučen o skutečnosti, že po marném uplynutí stanovené lhůty již souhlas s trestním stíháním nelze udělit, může tento souhlas udělit až do řádného poučení orgánu činného v trestním řízení.

Dle ust. § 163 odst. 2 TŘ může poškozený udělit souhlas či nesouhlas s trestním stíháním státnímu zástupci či policejnímu orgánu písemně nebo ústně zaznamenáním do protokolu. Souhlas s trestním stíháním může poškozený také učinit v trestním oznámení učiněném dle ust. § 158 odst. 1 TŘ.²⁴¹

Dle rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 7. 2002, sp. zn. 5 To 31/02 musí být souhlas poškozeného vyjádřen explicitně, nikoli implicitně vyvozen z okolností případu. Takový souhlas by měl být projevem vůle adresným, určitým a srozumitelným. Souhlas s trestním stíháním musí být také udělen vůči konkrétnímu pachateli, nestačí tedy pouhý souhlas poškozeného obecně s trestním stíháním. Proto pokud dojde ke změně osoby obviněné, je nutné, aby poškozený znovu udělil souhlas s trestním stíháním, jedná-li se o osobu v příslušném vztahu k poškozenému.²⁴² Dále platí, že pokud se v průběhu trestního řízení zjistí, že se jedná o jinou kvalifikaci

²³⁹JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 99 - 100.

²⁴⁰ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2126.

²⁴¹JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 92.

²⁴²JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 104.

trestného činu, u níž je třeba souhlasu poškozeného s trestním stíháním, musí být poškozený na takovýto souhlas dotázán, a to vzhledem k tomu, že je souhlas s trestním stíháním dáván vždy ve vztahu ke konkrétnímu trestnímu činu.²⁴³

Poškozený může udělit souhlas s trestním stíháním v jakémkoli stadiu trestního řízení, a to i v rámci stadia odvolacího, přičemž poškozená osoba musí být orgánem činným v trestním řízení výslovně dotázána, zda souhlasí s trestním stíháním ještě před zahájením trestního stíhání s výjimkou, je-li vztah mezi poškozeným a obviněným zjištěn až v průběhu řízení.²⁴⁴

Dle ust. § 163 odst. 2 TŘ může poškozený souhlas s trestním stíháním vzít zpět, a to výslovným prohlášením až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě.²⁴⁵

Pokud však dojde k udělení souhlasu s trestním stíháním poškozeným v době, kdy je mezi ním a obviněným potřebný poměr stanovený zákonem a v průběhu trestního stíhání tento poměr zanikne, poškozený již nemůže vzít svůj souhlas s trestním stíháním zpět.²⁴⁶

Soud není povinen zjišťovat, zda souhlas poškozeného s trestním stíháním obviněného, daný při zahájení trestního stíhání, v řízení před soudem trvá, eventuálně zda bude odvolán či nikoli. Pokud poškozený tedy sám prohlášením z vlastní vůle souhlas nevezme zpět, platí, že souhlas je dán.²⁴⁷

Dle rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. 3. 2008, sp. zn. 13 To 90/2008, platí, že „*jestliže poškozený vezme zpět souhlas s trestním stíháním obviněného, který byl dosud stíhán jen pro trestný čin uvedený v § 163 odst. 1 TŘ, je soud povinen přezkoumat, zda skutek, pro který se trestní stíhání vede, nenaplnuje též znaky trestného činu, jehož stíhání není podmíněno souhlasem poškozeného.*“

V trestním stíhání podmíněném souhlasem poškozeného, které bylo zastaveno z důvodu, že nebyl dán souhlas poškozeného, případně byl vzat zpět, se pokračuje,

---

²⁴³ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2116 - 2117.

²⁴⁴ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2116.

²⁴⁵Dle ust. § 314g odst. 3 TŘ je poškozený oprávněn vzít souhlas s trestním stíháním zpět až do doby, než je trestní příkaz doručen některé z osob oprávněných podat odpor proti trestnímu příkazu (ust. § 314g odst. 1 TŘ). Zpětvzetím souhlasu se poté trestní příkaz ruší a samosoudce trestní stíhání zastaví.

²⁴⁶RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 541.

²⁴⁷Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 10. 1997, sp. zn. 8 To 419/97.

prohlásí-li obviněný do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení o zastavení trestního stíhání oznámeno, že na projednání věci trvá (srov. ust. § 11 odst. 4 TŘ).

Pokud dojde k odepření souhlasu ještě před zahájením řízení, orgán činný v trestním řízení usnesením věc odloží dle ust. § 159a odst. 2 TŘ, neboť je takové trestní stíhání nepřipustné. Usnesení musí být dle ust. § 159a odst. 6 TŘ doručeno i poškozenému, který má dle ust. § 159a odst. 7 TŘ právo proti takovému usnesení podat stížnost.

Státní zástupce však může dle ust. § 174 odst. 2 písm. e) TŘ usnesení o odložení věci prohlásit za nezákonné nebo neodůvodněné, poněvadž v přípravném řízení samozřejmě nebudou objasněny všechny okolnosti trestného činu.

Pokud však jedním skutkem bylo spácháno v jednočinném souběhu více trestných činů, z nichž pro jeden z nich je nutný souhlas s trestním stíháním, a tento souhlas není dán, je obviněný stíhán jen pro trestný čin, pro který není nutný souhlas s trestním stíháním, přičemž v odůvodnění rozhodnutí se vysvětlí, proč pachatel není obviněn i z ostatních trestných činů (srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 4. 1998, sp. zn. 1 To 11/98).

Pokud poškozený souhlas s trestním stíháním výslovně odepře, nemůže jej následně udělit, takové trestní stíhání by tedy bylo nepřipustné (viz ust. § 163 odst. 2, věta poslední TŘ).

Názory se liší, zda je možné poté, co poškozený vyslovil nesouhlas s trestním stíháním, případně nevyslovil souhlas s trestním stíháním, věc postoupit správnímu orgánu k projednání jako přestupek. Osobně se domnívám, že není-li dán souhlas s trestním stíháním, není možné následně skutek projednávat ani jako přestupek s ohledem na skutečnost, že trestní stíhání musí být zastaveno. Postoupení věci jinému orgánu dle ust. § 171 TŘ tedy není možné, dle mého názoru, z důvodu uvedeného v ust. § 11 odst. 1 písm. h) TŘ. Někteří se však domnívají, že takový postup možný je s odůvodněním, že nesouhlas se vztahuje pouze k trestnímu stíhání, nikoli k projednání věci jako přestupku.

Dle rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 5 To 40/2006, je pak skutečnost, že „v řízení o trestném činu, u něhož je trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného (ust. § 163 TŘ), nebylo zjištěno stanovisko

poškozeného, důvodem zrušení napadeného rozsudku podle ust. § 258 odst. 1 písm. a) TŘ.“

Dle rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 10. 1997, sp. zn. 8 To 419/97 v případě smrti poškozeného, který nedal souhlas s trestním stíháním, nepřechází možnost udělit tento souhlas na právního nástupce z toho důvodu, že z ust. § 45 odst. 3 TŘ vyplývá, že pouze práva poškozeného vztahující se k nároku na uplatnění náhrady škody nebo vydání bezdůvodného obohacení přecházejí na právního nástupce. V tomto případě nelze užít ani ust. § 82 odst. 2 NOZ, dle kterého „*po smrti člověka se může ochrany jeho osobnosti domáhat kterákoli z osob jemu blízkých.*“ Důvodem je skutečnost, že ust. § 163 TŘ je ustanovením speciálním ve vztahu k ust. § 82 odst. 2 NOZ. Stejně nemůže být právním nástupcem poškozeného vzat souhlas poškozeného zpět po jeho smrti, pokud jej před smrtí vyslovil.²⁴⁸ S posledně uvedeným souhlasím, nicméně bych navrhovala, aby byl i právní nástupce poškozeného oprávněn udělit souhlas s trestním stíháním, když právní nástupce je často zemřelému poškozenému natolik blízký, že ví, zda by si poškozený přál pachatele trestně stíhat či nikoli. Pachatel trestného činu by tak, dle mého názoru, neměl být ušetřen trestního stíhání jen proto, že poškozený zemřel, a nemůže tak již udělit souhlas s trestním stíháním.

12.1. Podmínky, za nichž není nutný souhlas poškozeného s trestním stíháním

Novela TŘ provedená zákonem č. 265/2001 Sb. (s účinností od 1. 1. 2002) zakotvila do TŘ ustanovení upravující podmínky, za nichž není souhlasu poškozeného k trestnímu stíhání dle ust. § 163 TŘ třeba. Byl-li souhlas dán za účinnosti úpravy platné do 31. 12. 2001, orgány činné v trestním řízení pokračují v řízení. Stejně tak je možno vést řízení i ve věcech, ve kterých souhlas dán nebyl, ale ve věci nebylo do konce roku 2001 pravomocně rozhodnuto (zpravidla zastavením trestního stíhání).²⁴⁹

Ust. § 163a odst. 1 TŘ stanoví, že „*souhlasu poškozeného s trestním stíháním pro některý z trestných činů uvedených v ust. § 163 odst. 1 TŘ není třeba, pokud byla*

²⁴⁸JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 98 – 99.

²⁴⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2124.

takovým činem způsobena smrt²⁵⁰, poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena, (dle NOZ, pro kterou byl omezen ve svéprávnosti²⁵¹), poškozeným je osoba mladší 15 let, z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní²⁵² vyvolané výhrůžkami²⁵³, nátlakem²⁵⁴, závislostí²⁵⁵ nebo podřízeností.²⁵⁶“

Co se týče poškozeného, který není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena (dle NOZ, pro kterou byl omezen ve svéprávnosti), k této okolnosti se přihlíží v případě, že existuje v době, kdy se trestní stíhání vede.

---

²⁵⁰Smrtí se rozumí biologická smrt mozku, kdy je již vyloučeno obnovení všech životních funkcí (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2124.*)

²⁵¹Dle ust. § 57 odst. 1 NOZ „Soud může omezit svéprávnost člověka v rozsahu, v jakém člověk není pro duševní poruchu, která není jen přechodná, schopen právně jednat, a vymezí rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezil“. Dle ust. § 60 NOZ platí, že „změní-li se okolnosti, soud své rozhodnutí bezodkladně změní nebo zruší, a to i bez návrhu“. Důvodem, pro nějž není nutný souhlas poškozeného s trestním stíháním, je tedy rozhodnutí o omezení svéprávnosti (dle NOZ), dle OZ rozhodnutí o zbavení způsobilosti k právním úkonům, nebo rozhodnutí o omezení způsobilosti k právním úkonům, nikoli jen existence určité duševní poruchy, kterou poškozený trpí (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2124.*)

²⁵²„Tísní se ve smyslu ust. § 163a odst. 1 písm. d) TŘ rozumí stav, byť přechodný, vyvolaný výhrůžkami, které vedou k omezení volnosti rozhodování, kdy se utiskovaná osoba ocitá v těžkostech a nesnázích, které ovlivňují její rozhodování o souhlasu s trestním stíháním.“ (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2125.* Shodně též rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1119/2003.)

²⁵³Výhrůžky se mohou týkat použití násilí směřujícího proti životu, zdraví či majetku, ale mohou se týkat i jiné újmy na cti a dobré pověsti. Mohou směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod. Výhrůžky mohou směřovat jak přímo proti osobě vyjadřující se k souhlasu s trestním stíháním, tak i vůči jejímu dítěti, blízkým osobám apod. (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2125.*)

²⁵⁴„Nátlak je slabší formou ovlivňování vůle poškozeného než výhrůžky, ale může mít obdobné účinky a týkat se i podobných oblastí života poškozeného, zejména jeho rodinného života, pověsti apod. Také nátlak, který může být i nepřímý, může směřovat přímo vůči utiskovanému poškozenému, ale i jeho osobám blízkým“ (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2125.*)

²⁵⁵Závislostí se rozumí stav „kdy poškozená osoba je v určitém směru odkázána na osobu vyvolávající v ní tíseň, a tím je omezena svoboda jejího rozhodování o souhlasu s trestním stíháním. Může jít o závislost psychickou, ale i majetkovou, závislost zaměstnance na zaměstnavateli apod“ (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2125.*)

²⁵⁶„Podřízenost je dána především v rámci služebního vztahu v ozbrojených silách a v bezpečnostních sborech, ale zde je tento pojem chápán v širším slova smyslu i jako podřízenost např. v zaměstnání mezi ředitelem, vedoucím oddělením apod. a jemu podřízenými zaměstnanci“ (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2125.*)

Před účinností novely trestního řádu č. 265/2001 Sb., dával za poškozeného, který byl mladší než patnáct let, nebo v případě poškozeného, který nebyl schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena, souhlas s trestním stíháním jeho poručník, zákonný zástupce nebo opatrovník. Ti k souhlasu potřebovali schválení soudu.

Za nezletilého staršího než patnáct let uděluje souhlas jeho zákonný zástupce (srov. ust. § 45 odst. 1 TR). Pokud však dojde ke střetu zájmů mezi poškozeným nezletilým a zákonným zástupcem, je nutné ustanovit poškozenému opatrovníka dle ust. § 45 odst. 2 TR.²⁵⁷

Skutečnost, zda se jedná o osobu mladší než patnáct let, se posuzuje, dle mého názoru, dle doby, kdy se vede trestní stíhání. Pokud tedy v průběhu trestního stíhání taková osoba nabude plné způsobilosti k právním úkonům (dle NOZ plné svéprávnosti), měla by být dotázána orgány činnými v trestním řízení, zda souhlasí s trestním stíháním či zda nikoli, resp. pokud dovršil poškozený 15. rok svého života, může souhlas s trestním stíháním učinit jeho zákonný zástupce.

Názor na to, zda poškozený, který nabyl plné způsobilosti k právním úkonům (dle NOZ plné svéprávnosti) během trestního řízení až po zahájení trestního stíhání, může vzít zpět souhlas s trestním stíháním, se liší. Já osobně se domnívám, že poškozený v takovém případě je oprávněn vzít souhlas s trestním stíháním udělený zákonným zástupcem zpět do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě, jelikož jsem toho názoru, že by měl být poškozený oprávněn se rozhodnout dle svého vlastního uvážení, zda bude v řízení pokračováno či nikoli.

De lege ferenda bych navrhovala začlenit do ust. § 163a odst. 1 TR další skutečnost, na základě které by nebyl souhlas poškozeného s trestním stíháním nutný. Mělo by se, dle mého názoru, jednat o případy, kdy se pachatelé dopouštějí opakovaně trestné činnosti vůči svým nejbližším a spoléhají se na to, že poškození neudělí souhlas s trestním stíháním vzhledem k jejich rodinnému či obdobnému poměru.

Institut souhlasu poškozeného s trestním stíháním je, dle mého názoru, přínosem především u nedbalostních trestných činů, kdy pachatel neměl úmysl způsobit poškozenému škodu a jeho stíhání by mělo negativní dopad na celou rodinu

---

²⁵⁷JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 97 – 98.

poškozeného. Nedostatkem tohoto institutu však, dle mého mínění, je, že dispoziční právo poškozeného s trestním stíháním je vyloučeno, jedná-li se o pachatele, se kterým poškozený není v rodinném ani obdobném vztahu. Navrhuji proto rozšířit užití institutu souhlasu s trestním stíháním u nedbalostních trestných činů bez ohledu na vazbu na rodinný či obdobný poměr s pachatelem.

Dále se domnívám, že výčet trestných činů uvedených v ust. § 163 TR by se měl omezit na trestné činy menší společenské závažnosti a v případech trestných činů více závažných by měl být zachován princip oficiality, tedy princip trestního stíhání z úřední povinnosti, a poškozený by neměl mít právo ovlivnit zahájení trestního stíhání.

Ztotožňuji se s názory J. Jelínka, P. Vantucha, V. Čečota či J. Musila, kteří se shodují na tom, že taxativní výčet trestných činů by měl být logičtější, systematictější a provázanější, čemuž nasvědčuje například nezařazení trestného činu šíření nakažlivé choroby, kterou je například i onemocnění virem HIV/AIDS, do výčtu trestných činů uvedených v ust. §163 odst. 1 TR, v porovnání s tím, že pokud dojde již k infikování osoby virem HIV v potřebném poměru dle zákona, dojde tím k ublížení na zdraví, a k trestnímu stíhání tohoto trestného činu je nutné vyjádření souhlasu poškozeného s trestním stíháním. Dalším zarážejícím prvkem je, že trestný čin ohrožování pohlavní nemocí je uveden ve výčtu trestných činů uvedených v ust. § 163 TR. Pokud by tedy bylo onemocnění virem HIV (AIDS) řazeno mezi pohlavní nemoci, nikoli mezi nakažlivé choroby, měl by poškozený dispoziční právo s trestním stíháním.²⁵⁸

Domnívám se, že tento institut je pro poškozené velkým přínosem a je v našem právním řádu velmi důležitý, avšak mělo by dojít k novelizaci tohoto institutu ve světle mnou výše uvedených návrhů de lege ferenda.

12.2. Subsidiární žaloba

Dle mého názoru by bylo vhodné zavést do našeho právního řádu institut tzv. subsidiární obžaloby jako prostředek kontroly veřejných žalobců.²⁵⁹ Obžalobu by tak byl poškozený oprávněn podat v případech, kdy státní zástupce vydal usnesení o odložení věci před zahájením trestního stíhání či zastavil trestní stíhání po zahájení

---

²⁵⁸ JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 109 - 110.

²⁵⁹ JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 17.

trestního stíhání [srov. ust. § 172 odst. 2 písm. c) TŘ] z důvodu neúčelnosti trestního stíhání. Navrhuji proto, aby byla de lege ferenda stanovena poškozenému určitá lhůta, ve které by musel obžalobu podat. Soud by byl následně oprávněn posoudit, zda na základě takové obžaloby je možné rozhodnout ve věci, a nařídil by v takovém případě hlavní líčení.

12.3. *Soukromý žalobce*

Za úvahu stojí i vytvoření institutu soukromého žalobce, tedy občanskoprávního (civilního) žalobce, který by samostatně vystupoval v trestním řízení s nárokem na náhradu Škody způsobené trestným činem. Poškozený by tak mohl samostatně podávat obžalobu, k čemuž je v našem trestním řádu oprávněn pouze státní zástupce. Tento institut však nelze zaměňovat s institutem subsidiární žaloby uvedené v kapitole 12.2. této rigorózní práce či s institutem vedlejší žaloby²⁶⁰ apod.

Tento institut fungoval v České republice od roku 1850 až do roku 1950 a ve prospěch zavedení tohoto institutu může hovořit i skutečnost, že ve státech bezprostředně sousedících s Českou republikou je tento institut zakotven (srov. Německo, Rakousko, Polsko atd.), s výjimkou Slovenské republiky, ve které je tento institut suplován institutem souhlasu poškozeného s trestním stíháním stejně jako v České republice.²⁶¹

Názory právních autorit na daný návrh de lege ferenda se různí. Odpůrci vytvoření soukromé žaloby většinou vidí zásadní problém ve volbě taxativního výčtu trestných činů, u nichž by se tento institut mohl uplatnit.²⁶² Ve všech výše uvedených státech se tento institut váže k trestným činům, kterými je zasaženo převážně do soukromé sféry poškozeného a veřejný zájem je zasažen jen sekundárně. Nejčastěji se jedná o trestné činy zasahující lidskou čest a důstojnost, listovní tajemství, či právo na soukromí (např. pomluva, urážka, ohrožení listovního tajemství, zveřejnění neveřejné informace).

---

²⁶⁰Poškozený pomocí vedlejší žaloby pouze podporuje žalobu veřejnou, stojí vedle žaloby veřejné, nenahrazuje tedy veřejného žalobce. Vliv vedlejšího žalobce je možné přirovnat k vlivu poškozeného.

²⁶¹GRIVNA, Tomáš. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 12, s. 317, 319 a s. 322.

²⁶²GRIVNA, Tomáš. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 12, s. 319.

Souhlasím s názorem J. Jelínka,²⁶³ že by bylo vhodné zavést tento institut jako formu legislativního experimentu u trestného činu pomluvy (srov. ust. § 184 TZ), když u tohoto trestného činu osobní zájem poškozeného bezesporu výrazně převyšuje veřejný zájem na stíhání tohoto trestného činu. Soud by tak o obžalobě poškozeného informoval státního zástupce, který by se mohl k žalobě poškozeného připojit, pokud by shledal, že to vyžaduje veřejný zájem, či by podal i sám obžalobu, a ve věci by tak byla podána jak soukromá, tak veřejná obžaloba.²⁶⁴

Argumentem ve prospěch zavedení soukromé žaloby je, že jejím zavedením by byly orgány činné v trestním řízení méně zatěžovány, což by vedlo ke zrychlení trestního řízení.²⁶⁵ Dle mého názoru by však byly na poškozené kladeny mnohem vyšší nároky, a z tohoto důvodu bych navrhovala povinné zastoupení soukromého žalobce advokátem, když nedostatek odborných znalostí by mohl být pro poškozeného diskriminující a je často i argumentem proti zavedení tohoto institutu.

Argumentem proti zavedení soukromé žaloby je i podávání nedůvodných žalob, což je dle T. Gřivny nemožné zcela vyloučit, přičemž omezit lze uvedené povinným hrazením soudního poplatku, či složením zálohy na úhradu nákladů řízení, povinností hradit náklady řízení, možností podávat vzájemné žaloby, povinností zveřejnit na náklady žalobce zprošťující rozsudek či trestní odpovědností soukromého žalobce za křivé obvinění.²⁶⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že tento institut by bylo třeba velmi důkladně propracovat a zvážit všechny problémy, které mohou v praxi jeho zavedením nastat. Přestože v evropských zemích je tento institut běžný, je, dle mého názoru, lehce zneužitelný. Souhlasím proto s J. Jelínkem, že institut souhlasu s trestním stíháním je nejvhodnější variantou, jak poškozený může ovlivnit zahájení trestního stíhání, aniž by musel naproti soukromoprávním žalobám mít vyšší míru odpovědnosti, a domnívám se tak, že by bylo vhodné, aby byl poškozený oprávněn obžalobu podat jen v případech, kdy státní zástupce vydal rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí.

---

²⁶³JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 16.

²⁶⁴JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 17.

²⁶⁵GŘIVNA, Tomáš. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 12, s. 322.

²⁶⁶GŘIVNA, Tomáš. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 12, s. 321.

13. PŘEDBĚŽNÁ OPATŘENÍ A POŠKOZENÝ

K ochraně poškozeného mohou, dle mého názoru, výrazně přispět předběžná opatření, která jsou v trestním řádu zcela novým institutem upraveným v novém oddílu osmém hlavy čtvrté TŘ, a to v ustanoveních § 88b až § 88o TŘ. Dle důvodové zprávy k Zákonu o obětech TČ došlo k jejich zakotvení do TŘ s ohledem na skutečnost, že právní úprava, jež umožňovala uložit obviněnému určitá omezení,²⁶⁷ nebyla příliš účinná, a tudíž bylo třeba zakotvit do TŘ institut obdobný předběžným opatřením dle o. s. ř. (nyní dle Zákona o zvláštních řízeních), jejichž smyslem je prozatímně upravit poměry nebo vztahy obviněného s obětí nebo jiným poškozeným. Potřeba uložit v rámci trestního řízení tato předběžná opatření se pak objevila především v souvislosti s domácím násilím a nebezpečným pronásledováním, neboli stalkingem.

Smyslem předběžných opatření zakotvených v TŘ je dle důvodové zprávy k Zákonu o obětech TČ ochrana poškozeného a jeho blízkých osob, spočívající převážně v zabránění obviněnému páchat další trestnou činnost, a v neposlední řadě je smyslem předběžných opatření zajištění účinného provedení trestního řízení.

Předběžná opatření slouží k odstranění příčiny nebo podmínky trestné činnosti a mají poškozeného ochránit před kontaktem s obviněným, a zabránit tak sekundární viktimizaci, a zároveň slouží individuální a generální prevenci.²⁶⁸

Předběžnými opatřeními v širším smyslu se rozumí i zajišťovací opatření (např. zajištění nároku poškozeného či zajištění výkonu trestu propadnutí majetku). V rámci této kapitoly se však zmiňují pouze o předběžných opatřeních, která jsou za „předběžná opatření“ v trestním řádu výslovně označena. Ust. § 14 odst. 7 Zákona o obětech TČ výslovně uvádí, že předběžná opatření v trestním řízení lze vydat za podmínek stanovených trestním řádem.

Předběžná opatření je možné dle ust. § 88b odst. 1 TŘ uložit jen obviněnému, tedy osobě, proti níž již bylo zahájeno trestní stíhání, a mohou mu být uložena pouze za splnění podmínek uvedených v ust. § 88b odst. 2 TŘ, jež jsou následující:

- 1) u obviněného je dán důvod vazby uvedený v ust. § 67 písm. c) TŘ,²⁶⁹

²⁶⁷Jedná se např. o zákaz vycestování do zahraničí.

²⁶⁸JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 271.

- 2) dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán a má všechny znaky trestného činu,
- 3) jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný,
- 4) účelu předběžného opatření není v době rozhodování možné dosáhnout jiným opatřením, a to s ohledem na osobu obviněného a na povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán (zásada subsidiarity), a
- 5) poslední podmínkou je, že uložení předběžného opatření si vyžaduje ochrana oprávněných zájmů poškozeného, který je fyzickou osobou, zejména jeho života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti, nebo zájmů osob mu blízkých, nebo ochrana zájmů společnosti.

Uložení předběžného opatření musí být navíc odůvodněno skutkovými okolnostmi, nikoli domněnkami či dohady (srov. ust. § 88m odst. 1 TŘ), a orgán činný v trestním řízení přihlédne při jeho ukládání i k jiným opatřením, která byla obviněnému uložena podle jiného právního předpisu, například podle ust. § 400 a násl. Zákona o zvláštních řízeních (srov. ust. § 88m odst. 6 TŘ).²⁷⁰

V ust. § 88c TŘ je stanoven taxativní výčet předběžných opatření, jež mohou být uložena obviněnému s tím, že jejich výčet nelze rozšiřovat ani pomocí analogie.²⁷¹

Z hlediska ochrany poškozeného považují za nejvýznamnější předběžné opatření zákaz styku s poškozeným, s osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména se svědky, jež dle ust. § 88d odst. 1 TŘ spočívá v nepřipustnosti jakéhokoli jejich kontaktování nebo vyhledávání, a to i prostřednictvím sítě elektronických komunikací nebo jiných obdobných prostředků.²⁷² Toto předběžné opatření má svůj význam převážně u trestného činu nebezpečného pronásledování [srov. ust. § 354 písm. b) a písm. c) TZ].

---

²⁶⁹ „Z jednání obviněného nebo z dalších konkrétních skutečností musí vyplynout, že existuje důvodná obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil“. Opakováním trestné činnosti se rozumí opakování téhož trestného činu, jakož i opakování trestného činu téže povahy. O totožný trestný čin se musí jednat i v případě pokusu a přípravy (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1242.).

²⁷⁰ JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2013, roč. 2013, č. 5, s. 29.

²⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

²⁷² „Z důležitých důvodů se povolí setkání obviněného s poškozeným, osobou mu blízkou nebo jinou osobou. Setkání se uskuteční vždy za přítomnosti orgánu činného v trestním řízení, který v době setkání vede řízení, nebo na základě jeho pověření za přítomnosti probačního úředníka. Setkání se neprodleně ukončí, objeví-li se v jeho průběhu okolnosti, které brání jeho pokračování, zejména vyvolá-li obviněný v poškozeném, osobě mu blízké nebo jiné osobě důvodnou obavu z uskutečnění jednání uvedeného v ust. § 88b odst. 2 TŘ nebo se pokusí ovlivnit jejich výpověď“ (srov. ust. § 88d odst. 2 TŘ).

Pro ochranu poškozeného je další významné předběžné opatření upraveno v ust. § 88e TŘ, dle něž je nepřipustné, aby obviněný vstoupil do společného obydlí obývaného s poškozeným a do jeho bezprostředního okolí, a zároveň je nepřipustné zdržovat se v takovém obydlí.²⁷³ Tento druh předběžného opatření může směřovat jak proti nebezpečnému pronásledování, tak proti méně závažným útokům proti zdraví a souvisí s institutem vykázaní upraveným v ust. § 44 a násl. Zákona o Policii ČR, jakož i s institutem předběžného opatření upraveným v ust. § 400 a násl. Zákona o zvláštních řízeních. Uvedené instituty však nelze zaměňovat a předběžné opatření zakotvené v TŘ je nutno aplikovat nezávisle.²⁷⁴

Obviněný je dle ust. § 88e odst. 4 TŘ povinen po oznámení rozhodnutí o zákazu vstupu do obydlí opustit neprodleně obydlí a jeho bezprostřední okolí v rozsahu vymezeném v usnesení a zdržet se vstupu do těchto prostor. Obviněný je však oprávněn si vzít před opuštěním obydlí dle ust. § 88e odst. 5 TŘ věci sloužící jeho osobní potřebě, osobní cennosti a osobní doklady a z důležitých důvodů lze obviněnému umožnit vzít si z něj v průběhu trvání zákazu vstupu do obydlí dle ust. § 88e odst. 6 TŘ i věci nezbytné pro podnikání nebo pro výkon povolání, a to za přítomnosti orgánu činného v trestním řízení, který v době setkání vede řízení, nebo na základě jeho pověření za přítomnosti probačního úředníka.

Ostatní předběžná opatření zakotvená v ust. § 88c TŘ, která bezesporu představují také výrazné posílení ochrany poškozeného, jsou: zákaz návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami, zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě, zákaz vycestování do zahraničí, zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti, zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky, zákaz her a sázek nebo i zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti, jejíž povaha umožňuje opakování nebo pokračování v trestné činnosti.

O uložení, změně nebo zrušení předběžných opatření rozhoduje v řízení před soudem předseda senátu a v přípravném řízení rozhoduje o předběžných opatřeních na

---

²⁷³Bylo-li však proti obviněnému použito vykázaní podle jiného právního předpisu, v rozhodnutí o vyslovení zákazu vstupu do obydlí se uvede, „že zákaz vstupu do obydlí počíná až prvním dnem následujícím po skončení výkonu vykázaní podle jiného právního předpisu“. Důvody pro vyslovení zákazu vstupu do obydlí se jinak oproti vykázaní podle jiného právního předpisu posuzují samostatně (srov. ust. § 88e odst. 3 TŘ).

²⁷⁴ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1256 - 1257.

návrh státního zástupce soudce (srov. ust. § 88m odst. 3 TŘ) s výjimkou předběžných opatření, jež představují menší zásah do osobní svobody obviněného,²⁷⁵ kdy o takových předběžných opatřeních rozhoduje předseda senátu a v přípravném řízení sám státní zástupce (srov. ust. § 88m odst. 2 TŘ).

Ačkoli trestní řád nestanoví žádnou lhůtu, ve které má příslušný orgán o uložení předběžného opatření rozhodnout, o předběžných opatřeních by mělo být rozhodnuto bez zbytečných průtahů, v časově únosných mezích, aby nebyl zmařen smysl předběžných opatření, tedy v souladu se zásadou rychlosti zakotvenou v ust. § 2 odst. 4 TŘ.²⁷⁶ Domnívám se však, že by bylo de lege ferenda vhodné, aby byla v TŘ zakotvena výslovná úprava, do kdy mají příslušné orgány o uložení předběžného opatření rozhodnout.

Předběžná opatření trvají dle ust. § 88n odst. 1 TŘ, dokud to vyžaduje jejich účel, nejdéle však do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, jímž řízení končí.²⁷⁷ Shoduji se však s názorem J. Jelínka, že by bylo vhodné za situace, kdy předběžná opatření v podstatě nahrazují institut vazby, stanovit nejvyšší možnou dobu trvání předběžných opatření stejně jako je stanovena nejvyšší možná doba trvání vazby (srov. ust. § 72a TŘ).²⁷⁸

Dle ust. § 88n odst. 3 TŘ má obviněný právo kdykoli žádat o zrušení předběžného opatření, o čemž musí předseda senátu nebo v přípravném řízení státní zástupce bez zbytečného odkladu rozhodnout.²⁷⁹

Opravným prostředkem proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto o předběžném opatření, je stížnost, kterou může podat státní zástupce a obviněný (srov. ust. § 142 odst. 1 TŘ a ust. § 141 odst. 1 TŘ). Poškozený je oprávněn podat stížnost pouze proti rozhodnutí o zákazu styku s určitými osobami a proti rozhodnutí o zákazu vstupu do

---

²⁷⁵Jedná se o následující předběžná opatření: zákaz styku s určitými osobami, zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti, zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky a zákaz her a sázek.

²⁷⁶JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2013, roč. 2013, č. 5, s. 30.

²⁷⁷Ust. § 88n odst. 2 TŘ pak stanoví „*Ukáže-li se, že výkon předběžného opatření je nemožný nebo jeho plnění nelze na obviněném spravedlivě požadovat nebo předběžné opatření není nezbytně nutné v původně stanoveném rozsahu, rozhodne o jeho zrušení nebo změně podle povahy uloženého předběžného opatření předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce nebo na návrh státního zástupce soudce. Může též rozhodnout o uložení jiného předběžného opatření, je-li to podle povahy věci a okolností případu nezbytné a jsou-li splněny podmínky pro jeho uložení*“.

²⁷⁸JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2013, roč. 2013, č. 5, s. 30.

²⁷⁹Byla-li žádost zamítnuta, může ji obviněný, neuvede-li v ní nové důvody, opakovat až po uplynutí tří měsíců od právní moci rozhodnutí.

obydlí. Uvedené stížnosti však nemají odkladný účinek, s výjimkou stížnosti státního zástupce a stížnosti poškozeného proti rozhodnutí o zrušení předběžného opatření. Byli však státní zástupce nebo poškozený přítomen vyhlášení rozhodnutí, má jejich stížnost odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí (srov. ust. § 88n odst. 4 TŘ).

Ustanovení § 88o TŘ pak stanoví možné důsledky neplnění uloženého předběžného opatření, kdy příslušný orgán činný v trestním řízení může obviněnému uložit pořádkovou pokutu podle ust. § 66 TŘ, uložit mu jiný druh předběžného opatření, nebo vzít obviněného do vazby za podmínek uvedených v TŘ.

Nerespektování zákazu vstupu do obydlí, zákazu styku s určitými osobami, zákazu výkonu konkrétně vymezené činnosti, zákazu zdržovat se na konkrétně vymezeném místě je možné kvalifikovat i jako trestný čin maření úředního rozhodnutí nebo maření vykázání dle ust. § 337 odst. 2 TZ či dle ust. § 337 odst. 1 písm. a) a d) TZ.²⁸⁰ J. Jelínek uvádí, že v těchto případech však bude třeba vždy důkladně zvážit aplikaci zásady subsidiarity trestní represe zakotvené v ust. § 12 odst. 2 TZ.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že uložení předběžného opatření představuje další možnost nahrazení vazby, jejíž důvod spočívá v ust. § 67 písm. a) nebo c) TŘ, pokud s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu lze účelu vazby dosáhnout uložením některého z předběžných opatření [srov. ust. § 73 odst. 1 písm. d) TŘ].

Zakotvení předběžných opatření do TŘ považuji za velmi přínosné z pohledu ochrany poškozeného, když jsou, dle mého názoru, i významným prostředkem prevence proti domácímu násilí. Domnívám se však, že by bylo de lege ferenda vhodné, aby byl poškozený a osoby jemu blízké oprávněny podat návrh na vydání předběžného opatření, jelikož o uložení předběžných opatření rozhodují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti, a poškozený tak může dát k jejich uložení pouze podnět.

---

²⁸⁰JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2013, roč. 2013, č. 5, s. 30.

14. ROZHODNUTÍ O NÁVRHU POŠKOZENÉHO NA NÁHRADU ŠKODY

Obecně platí, že o uplatněném nároku na náhradu Škody soud nerozhoduje v případech, kdy je vydáno některé rozhodnutí uvedené v ust. § 221 až 224 TR. Dále soud o nároku na náhradu Škody nerozhoduje, pokud návrh poškozeného na náhradu Škody nebyl uplatněn řádně nebo včas za podmínek uvedených v kapitole 6.2.1. této rigorózní práce.

Uložit obžalovanému povinnost nahradit poškozenému Škodu lze pouze v odsuzujícím rozsudku pro trestný čin, kterým tuto Škodu způsobil (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 25. 1. 1963, sp. zn. 5 Tz 52/62). Z uvedeného vyplývá, že pakliže soud zproští obžalovaného obžaloby, nemůže rozhodnout o náhradě Škody, nýbrž odkáže poškozeného se svým nárokem na občanskoprávní²⁸¹, případně jiné řízení²⁸² (srov. ust. § 229 TR).

Soud odkáže poškozeného na řízení občanskoprávní, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem také vždy, pokud v odsuzujícím rozsudku neuloží obžalovanému povinnost nahradit poškozenému Škodu, kterou mu způsobil. Důvodem je skutečnost, že soud není v adhezním řízení oprávněn zamítnout nárok na náhradu Škody, a to ani částečně, pokud jej poškozený uplatnil řádně a včas a byly-li splněny všechny ostatní předpoklady pro rozhodnutí o náhradě Škody. Pokud jsou však splněny podmínky pro vydání rozhodnutí, musí být poškozenému nárok na náhradu Škody přiznán, nemá být tedy zbytečně odkazován na jiné řízení.

Ze shora uvedeného vyplývá, že soud může rozhodnout o nároku na náhradu Škody následujícími způsoby:

---

²⁸¹Řízením ve věcech občanskoprávních se zde rozumí uplatnění nároku na náhradu Škody podáním žaloby u příslušného soudu dle o. s. ř. (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2887.*).

²⁸²Řízeními před jinými příslušnými orgány se zde rozumí řízení před orgány odlišnými od soudu, které zvláštní právní předpisy opravňují rozhodovat o náhradě Škody (např. služební funkcionáři bezpečnostních sborů dle ust. § 2 odst. 6 Zákona o služebním poměru, ředitel věznice v souladu s ust. § 39a odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, pokud pachatel, který vykonává trest odnětí svobody, způsobil Škodu na majetku státu, se kterým hospodář, vězeňská služba za podmínek stanovených v uvedeném zákoně či služební orgán, který rozhoduje o náhradě Škody vojáků z povolání na majetku státu podle ust. § 111 odst. 1 a 2 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání atd.) (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2887.*).

- a) v odsuzujícím rozsudku uloží dle ust. § 228 odst. 1 TŘ odsouzenému nahradit poškozenému Škodu,
- b) odkáže poškozeného s celým uplatněným nárokem na náhradu Škody na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem, neboť:
  - i) podle výsledků dokazování není podklad pro vyslovení povinnosti k náhradě Škody nebo by pro rozhodnutí o povinnosti k náhradě Škody bylo třeba provádět další dokazování, jež by podstatně protáhlo trestní stíhání (srov. ust. § 229 odst. 1 TŘ),
  - ii) došlo ke zproštění obžaloby ohledně toho skutku, kterým měla být Škoda způsobena (srov. ust. § 229 odst. 3 TŘ), nebo
- c) odkáže poškozeného se zbytkem uplatněného nároku na řízení ve věcech občanskoprávních nebo na řízení před jiným příslušným orgánem, jestliže v hlavním líčení, ať již z jakéhokoli důvodu, přizná uplatněný nárok jen zčásti (srov. ust. § 229 odst. 2 TŘ).

Dle povahy věci a počtu projednávaných skutků, kterými byla poškozenému Škoda způsobena, mohou soudy také svá rozhodnutí různě kombinovat. Pokud však soud přizná poškozenému jen část nároku na náhradu Škody, vždy rozhodne jak dle ust. § 228 odst. 1 TŘ, tak dle ust. § 229 odst. 2 TŘ.²⁸³

O náhradě Škody může rozhodnout i samosoudce zjednodušeným rozsudkem nebo trestním příkazem (k trestímu příkazu blíže v kapitole 15. této rigorózní práce), a to rovněž podle ust. § 228 a ust. § 229 TŘ.²⁸⁴

Po formální stránce je rozhodnutí podle ust. § 228 a ust. § 229 TŘ součástí rozsudku a má povahu samostatného oddělitelného výroku [srov. ust. § 121 písm. a) TŘ]. Není tedy možné rozhodnout o nárocích poškozeného samostatným usnesením.²⁸⁵

Na závěr uvádím, že rozhodnutí dle ust. § 229 TŘ osvědčuje, že poškozený uplatnil nárok na náhradu Škody řádně a včas, a je tak pro postavení poškozeného velmi

---

²⁸³ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2832.

²⁸⁴ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2834.

²⁸⁵JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní. 3.* aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 285. Shodně též ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2833.

důležité z hlediska promlčení jeho nároku. Proto je tedy třeba rozlišovat případy, kdy bylo o nároku poškozeného rozhodnuto dle ust. § 229 TŘ a kdy dle ust. § 206 odst. 3 a 4 TŘ.²⁸⁶

14.1. Rozhodnutí dle ust. § 228 odst. 1 TŘ

Soud uloží obžalovanému povinnost k náhradě majetkové škody, k náhradě nemajetkové újmy nebo k vydání bezdůvodného obohacení, jestliže je výše škody, nemajetkové újmy nebo rozsah bezdůvodného obohacení součástí popisu skutku uvedeného ve výroku rozsudku, jímž se obžalovaný uznává vinným.²⁸⁷ Dalším předpokladem je, že poškozený řádně a včas uplatnil nárok na náhradu Škody, aniž by vzal svůj návrh zpět v průběhu hlavního líčení či ještě před ním, že neexistují zákonné překážky takového postupu (srov. ust. § 43 odst. 5, § 44 odst. 3, § 206 odst. 3, 4 TŘ), že majetková škoda nebo nemajetková újma nebyla v předmětné výši dosud uhrazena anebo že nebylo bezdůvodné obohacení dosud vydáno v předmětné výši, jakož i že nebylo rozhodnuto o vrácení věci státnímu zástupci, o postoupení věci, o zastavení trestního stíhání, o jeho přerušení, o podmíněném zastavení trestního stíhání, nebo o schválení narovnání, jakož i že nárok poškozeného na náhradu Škody nebyl promlčen²⁸⁸ (srov. ust. § 228 odst. 1 TŘ).

Aby byl pachatel odpovědný za Škodu, musí být současně splněny následující předpoklady: existence protiprávního jednání pachatele (jednání, opomenutí či získání bezdůvodného obohacení, které je trestným činem, pro nějž se vede trestní stíhání), vznik Škody, existence příčinné souvislosti mezi trestným činem jako protiprávním jednáním pachatele a vznikem Škody, zavinění pachatele a zároveň neexistence okolností vylučujících odpovědnost za Škodu (výlučné zavinění poškozeného,

---

²⁸⁶ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2887.

²⁸⁷V opačném případě by totiž byl výrok o vině v rozporu s výrokem o náhradě Škody, když rozhodnutí o vině mohlo být vydáno, jen pokud byla existence Škody a její výše prokázána (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2836.).

²⁸⁸ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2832.

neodvratitelná událost, mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na vůli škůdce dle ust. 2913 odst. 2 NOZ).²⁸⁹

Výrok o povinnosti obžalovaného k náhradě Škody musí dle ust. § 228 odst. 2 TŘ přesně označovat osobu oprávněného a nárok, který mu byl přisouzen. V odůvodněných případech může soud vyslovit, že závazek má být splněn ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti zároveň určí. Na návrh poškozeného může být výše Škody vyjádřena v cizí měně, a to za podmínek uvedených v ust. § 228 odst. 3 TŘ, tedy že to neodporuje okolnostem případu a že Škoda byla způsobena na peněžních prostředcích v cizí měně nebo na věcech zakoupených za takové peněžní prostředky nebo obžalovaný, případně poškozený, jsou cizozemcem.

Na tomto místě je pak třeba zdůraznit, že přiznat nárok na náhradu Škody je skutečně možné jen v odsuzujícím rozsudku, kterým je vyslovena vina obžalovaného bez ohledu na to, jaký trest či ochranné opatření mu bylo uloženo, či zda mu byly vůbec uloženy. Nerozhodné je i to, zda bylo od potrestání či od uložení trestního opatření upuštěno. Za odsuzující rozsudek v tomto smyslu se považuje i trestní příkaz či dohoda o vině a trestu.²⁹⁰

Soud při rozhodování o nároku na náhradu Škody (o rozsahu Škody) musí respektovat hmotněprávní ustanovení zvláštních právních předpisů, na nichž je uplatněný nárok založen a jimiž se řídí. Jedná se zejména o NOZ, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, Zákon o oceňování majetku atd.

Soud musí své rozhodnutí o náhradě Škody náležitě odůvodnit, zejména se musí zabývat otázkou, zda byl nárok na náhradu Škody uplatněn oprávněnou osobou řádně a včas, proti kterému z obžalovaných, jaké nároky poškozený uplatnil a v jaké výši, jaké důkazy soud vzal za prokázané, jaké nikoli, o jaký hmotněprávní předpis je nárok na náhradu Škody a její výše opřena atd.²⁹¹

Výrok dle ust. § 228 TŘ je exekučním titulem dle ust. § 274 odst. 1 písm. a)

---

²⁸⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2847.

²⁹⁰O dohodě o vině a trestu je však rozhodováno ve zvláštním řízení dle ust. § 314o a násl. TŘ, nikoli tedy dle ust. § 228 TŘ (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2837.).

²⁹¹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2857.

o. s. ř. a dle ust. § 40 odst. 1 písm. b) zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, a z tohoto důvodu je nutné jej odlišovat od povinností,²⁹² které je možné obžalovanému uložit, když ty nepřiznávají právo ani nepostihují majetek a jejich splnění je dosaženo jen trestněprávními prostředky, kterými se rozumí např. přeměna trestu, hrozba nařízení výkonu trestu odnětí svobody atd. Výrok dle ust. § 228 TŘ spolu s výše uvedenými povinnostmi je však možno uložit vedle sebe v rámci jednoho rozsudku.²⁹³

14.2. Rozhodnutí dle ust. § 229 odst. 1 TŘ

Ust. § 229 odst. 1 TŘ, dle něž je poškozený soudem odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem vyjadřuje „*podpůrnou povahu adhezního řízení ve vztahu k trestnímu řízení a závislost rozhodnutí o náhradě Škody na meritorním rozhodnutí o podané obžalobě*“²⁹⁴. Ve věci není možné rozhodnout dle ust. § 229 TŘ v případech, kdy bylo soudem rozhodnuto dle ust. § 206 odst. 3 TŘ, že poškozený není připuštěn k trestnímu řízení, jelikož nemá práva poškozeného ve smyslu ust. § 43 odst. 1 TŘ, pokud bylo soudem rozhodnuto dle ust. § 206 odst. 4 TŘ, že poškozený není oprávněn uplatňovat nárok na náhradu Škody, ačkoli mu náleží práva dle ust. § 43 odst. 1 TŘ, či pokud se poškozený vzdal svých procesních práv postupem dle ust. § 43 odst. 5 TŘ.²⁹⁵

K odkázání poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem dochází, pokud není podklad pro přiznání nároku poškozenému na náhradu Škody i po provedení všech potřebných důkazů v hlavním

---

²⁹²Výrok dle ust. § 228 TŘ je tedy nutno odlišovat od výroku, kterým se obviněnému ukládá povinnost uhradit Škodu v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání, v rámci podmíněného upuštění od potrestání, v rámci podmíněného odsouzení s dohledem, v rámci podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, v rámci výkonu domácího vězení, obecně prospěšných prací a zákazu pobytu, jakož i v rámci podmíněného upuštění od uložení trestního opatření mladistvému a od výroku o uložení výchovného opatření mladistvému v podobě výchovné povinnosti k náhradě Škody dle svých sil v souladu s ust. § 18 odst. 1 písm. e) ZSVM (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2833, 2837 - 2838.). Dalším odlišujícím prvkem je, že výrok dle ust. § 228 TŘ má za cíl uspokojení nároků poškozeného, když tyto jiné povinnosti sledují převážně výchovné působení na pachatele. Výroky ohledně těchto povinností navíc neodkládají vykonatelnost výroku dle ust. § 228 TŘ.

²⁹³ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2833.

²⁹⁴RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 507 – 508.

²⁹⁵ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2888.

líčení a po jejich zhodnocení. Jedná se často o případy, kdy Škoda není řádně vyčíslena, nebo jsou o její výši pochybnosti a již nepřichází v úvahu doplnění dokazování v rámci trestního řízení. Stejně by soud rozhodl, pokud by teprve po zhodnocení důkazů v hlavním líčení vyšlo najevo, že dluh obžalovaného již zanikl, a to ať úhradou či jiným způsobem. Soud by však poškozeného odkázal se svým nárokem na jiné řízení, i pokud obžalovaný vznesl námitku promlčení nároku poškozeného či pokud nebylo prokázáno, že Škoda vznikla spáchaným skutkem či pokud o vině a trestu bylo možno rozhodnout na základě obžaloby a výsledků dokazování, a další dokazování by se tak týkalo jen náhrady Škody, čímž by došlo k podstatným průtahům v trestním řízení.²⁹⁶

Odkázat poškozeného na jiné řízení však není možné pouze z důvodu rozsahu uplatněných nároků či z důvodu spoluzavinění poškozeného (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 15. 10. 1980, sp. zn. Ndt 51/80). Odkázat poškozeného na jiné řízení dále není možné též pouze z důvodu, že výše Škody není ještě prokázána, přičemž právě tato výše je zákonným znakem trestného činu, pro který probíhá trestní stíhání.²⁹⁷

14.3. Rozhodnutí dle ust. § 229 odst. 3 TŘ

Poškozený je dále dle ust. § 229 odst. 3 TŘ soudem odkázán se svým nárokem na náhradu Škody na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem, pokud došlo ke zproštění obžaloby ohledně toho skutku, kterým měla být Škoda způsobena.

14.4. Rozhodnutí dle ust. § 229 odst. 2 TŘ

Soud odkáže poškozeného se zbytkem uplatněného nároku na řízení ve věcech občanskoprávních nebo na řízení před jiným příslušným orgánem, jestliže v hlavním líčení, ať již z jakéhokoli důvodu, přízná uplatněný nárok jen zčásti (srov. ust. § 229 odst. 2 TŘ).

---

²⁹⁶ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2889 - 2890.

²⁹⁷ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2890.

Ust. § 229 odst. 2 TŘ tak v podstatě stanoví, že soud má povinnost rozhodnout o řádně uplatněném nároku v takovém rozsahu, ve kterém je to možné. Rozhodnutí podle ust. § 229 odst. 2 TŘ tak bude na místě například v situacích, ve kterých není z dokazování jasný nárok poškozeného na náhradu Škody v celém rozsahu, nebo chybí podklad pro všechny složky nároku, v případech, v nichž je možné na základě hmotněprávních předpisů snížení náhrady Škody soudem, pokud Škoda byla způsobena například spoluzaviněním poškozeného, dále v případech, kdy poškozený uplatňuje nárok na náhradu Škody vyšší, než je připuštěna právním předpisem, nebo pokud Škoda byla způsobena více skutky, přičemž pro některé z nich došlo k zastavení trestního stíhání.

Ve všech případech však není rozhodující důvod, který vedl k přiznání nároku jen zčásti oproti postupu dle ust. § 229 odst. 1 TŘ. Podle tohoto ustanovení by soud rozhodl, i pokud poškozený vedle nároku na náhradu Škody uplatnil i nárok na náhradu nákladů potřebných k uplatnění jeho nároku dle ust. § 154 TŘ.²⁹⁸

---

²⁹⁸ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2891.

15. TRESTNÍ PŘÍKAZ A POŠKOZENÝ

O nároku poškozeného na náhradu Škody může být rozhodnuto také trestním příkazem vydaným samosoudcem za předpokladu, že poškozený svůj nárok na náhradu Škody řádně uplatnil, a to nejpozději do okamžiku vydání trestního příkazu [srov. ust. § 314f odst. 1 písm. e) TŘ].²⁹⁹ Řádné uplatnění nároku na náhradu Škody poškozeným však může v praxi činit značné potíže za situace, kdy poškozený není soudem informován o jeho záměru trestní příkaz vydat, a trestní příkaz tak může být vydán dříve, než poškozený svůj nárok na náhradu Škody uplatní.³⁰⁰ De lege ferenda proto navrhuji, aby byl poškozený o záměru soudu vydat trestní příkaz informován.

Za další nedostatek současné právní úpravy považuji, že poškozený není řazen mezi osoby oprávněné podat řádný opravný prostředek proti trestnímu příkazu, tedy odpor, a to nejen proti výroku o vině a trestu, ale i proti výroku o náhradě Škody (srov. ust. § 314g odst. 1 TŘ). Myslím si proto, že by bylo de lege ferenda vhodné, aby byl poškozený oprávněn k podání odporu proti trestnímu příkazu, a to i z důvodu, že současná právní úprava zakládá nerovnost v postavení procesních stran, když obviněný, jakož i osoby, které jsou oprávněny podat odvolání ve prospěch obviněného, jsou oprávněny odpor proti trestnímu příkazu podat.

Myslím si, že by bylo de lege ferenda vhodné, aby v případech, kdy odpor podá pouze poškozený proti výroku o náhradě Škody, se trestní příkaz rušil jen co do výroku o náhradě Škody, když shodně postupuje i odvolací soud, zruší-li rozsudek toliko ve výroku o náhradě Škody (srov. ust. § 265 TŘ).

Dalším nedostatkem současné právní úpravy, dle mého názoru, je, že samosoudce není povinen o nároku poškozeného na náhradu Škody trestním příkazem rozhodnout, přestože má ve skutkových zjištěních dostatek podkladů pro rozhodnutí o náhradě Škody a výše Škody je součástí popisu skutku uvedeného v rozsudku, jímž se obviněný uznává vinným. De lege ferenda tak navrhuji zakotvit do TŘ povinnost samosoudce v takových případech rozhodnout o nároku poškozeného na náhradu

---

²⁹⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3587.

³⁰⁰Poškozený tak ztrácí možnost uplatnit svůj nárok na náhradu Škody například za situace, kdy měl v úmyslu nárok na náhradu Škody uplatnit až v hlavním líčení.

Škody, když obdobnou povinnost mají i soudci v hlavním líčení (srov. ust. § 228 odst. 1 TŘ).³⁰¹

Za další nedostatek právní úpravy považují, že trestní příkaz se dle ust. § 314f odst. 2 TŘ doručuje jen tomu poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu Škody. Pokud tedy poškozený nárok na náhradu Škody neuplatnil, není ani informován o tom, jak bylo ve věci rozhodnuto. Uvedené navrhuji de lege ferenda změnit, jelikož skutek, o kterém bylo trestním příkazem rozhodnuto, se poškozeného nepochybně dotýká bez ohledu na to, zda uplatnil nárok na náhradu Škody či nikoli.³⁰²

Z výše uvedeného vyplývá, že poškozený za současné právní úpravy nemá žádnou možnost se proti trestnímu příkazu bránit (a to nejen proti chybnému rozhodnutí o náhradě Škody, ale i proti případům, kdy samosoudce opomněl vůbec o náhradě Škody rozhodnout či nerozhodl o náhradě Škody, protože mu takovou povinnost TŘ neukládá, ačkoli k rozhodnutí o nároku na náhradu Škody byly splněny všechny podmínky).

Závěrem uvádím, že s ohledem na skutečnost, že více než polovina trestních věcí končí v aplikační praxi trestním příkazem,³⁰³ bylo by žádoucí, aby všechny mé shora uvedené návrhy de lege ferenda byly do budoucna reflektovány.

---

³⁰¹JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 20.

³⁰²JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 20.

³⁰³JELÍNEK, Jiří. Postavení poškozeného v trestním řízení - možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 2, s. 116.

16. PROSTŘEDKY RACIONALIZACE TRESTNÍ JUSTICE A POŠKOZENÝ

Velkým problémem české trestní justice je nepřiměřeně dlouhá doba konání trestních řízení, což odporuje nejen zásadě zakotvené v ust. § 2 odst. 4 věty druhé TŘ³⁰⁴, ale i čl. 6 odst. 1 Úmluvy³⁰⁵, či čl. 38 odst. 2 Listiny³⁰⁶. V posledních letech tak sílí snahy zavádět do našeho právního řádu instituty, jež by podpořily rychlejší provedení trestního řízení, případně přesunutí rozhodování o některých trestních věcech do předsoudní fáze řízení, když je beze sporu, že potrestání pachatele je účinnější, jestliže nastupuje co nejdříve po spáchání trestného činu.

S výše uvedeným souvisí pojem racionalizace trestní justice, jenž je vnímán především jako „*prostředek i metoda pro zajištění výkonnější justice ve smyslu zkrácení trestního řízení a zjednodušení jeho administrativní náročnosti*“.³⁰⁷

Významnými prostředky racionalizace trestního procesu jsou odklony v trestním řízení (viz kapitola 16.1. této rigorózní práce) a institut trestního příkazu³⁰⁸ (viz kapitola 15. této rigorózní práce). Racionalizace trestní justice je také spojována s novým institutem zakotveným do TŘ zákonem č. 41/2009 Sb. (s účinností od 1. 1. 2010), a to s institutem spolupracujícího obviněného (srov. ust. § 178a TŘ), který je významný v oblasti odhalování a stíhání organizovaného zločinu.³⁰⁹

V rámci této kapitoly se zaměřím na prostředky racionalizace trestní justice, jenž, dle mého názoru, nejvíce ovlivňují postavení poškozeného v trestním řízení, a to na odklony v trestním řízení s tím, že zároveň poukáži na nejzásadnější rozdíly mezi nimi.

---

³⁰⁴V ust. § 2 odst. 4 věty druhé TŘ je zakotvena zásada, dle níž orgány činné v trestním řízení musí trestní věci projednávat urychleně bez zbytečných průtahů.

³⁰⁵Dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy má každý právo na to, aby byla jeho záležitost projednána v přiměřené lhůtě.

³⁰⁶Dle čl. 38 odst. 2 Listiny má každý právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů.

³⁰⁷ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 9.

³⁰⁸Cílem trestního příkazu je racionalizace trestního procesu výhradně v užším smyslu, tedy ve smyslu zrychlení trestního řízení.

³⁰⁹ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 11.

16.1. Odklony v trestním řízení

Odklonem rozumíme alternativu standardního trestního řízení, tedy odchylku od standardního průběhu trestního procesu, kdy není vyneseno odsuzující rozsudek, ve kterém by byla vyslovena vina a sankce, ale věc je vyřízena jinak, nejčastěji zastavením trestního stíhání.³¹⁰ Cílem odklonů je urovnání vztahů mezi poškozeným a obviněným, a to nejen vztahů majetkových, ale i sociálních, a také dosažení satisfakce za nehmotné újmy, souhrnně se nazývající restorativní - obnovující spravedlnost.³¹¹

Odklony mají, jak se domnívám, pro postavení poškozeného jak svá pozitiva, a to především v podobě rychlejší náhrady škody, tak také negativa spočívající hlavně ve zvýhodnění obviněného, pro kterého představují mírnější řešení, než které by nastalo v rámci běžného soudního řízení.

Mezi odklony v trestním řízení patří podmíněné zastavení trestního stíhání (ust. § 307 a § 308 TŘ), narovnání (ust. § 309 a násl. TŘ), odstoupení od trestního stíhání mladistvého (ust. § 70 ZSVM) a podmíněné odložení podání návrhu na potrestání (ust. § 179g a § 179h TŘ).³¹²

Liší se názory, zda lze mezi odklony v trestním řízení řadit i institut dohody o vině a trestu a trestní příkaz. Pro některé právní autority je určujícím prvkem odklonů, že jejich důsledkem dochází k zastavení trestního stíhání, a z tohoto důvodu neřadí mezi odklony institut dohody o vině a trestu a trestní příkaz.³¹³ Jiné právní autority řadí mezi odklony všechny instituty, jejichž aplikací dochází k odchylce od běžného trestního řízení, a z tohoto úhlu pohledu lze poté pohlížet i na trestní příkaz a na dohodu o vině a trestu jako na odklony v trestním řízení. Kloním se k názoru, že mezi odklony patří vedle narovnání, podmíněného zastavení trestního stíhání, odstoupení od trestního stíhání mladistvého a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání i institut dohody o vině a trestu, a z uvedeného tak budu vycházet i v rámci této rigorózní práce (dále také jen „odklony“).

---

³¹⁰Pojem odklonu není vymezen v TŘ ani v TZ a jednotná definice odklonu neexistuje (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 741.).

³¹¹RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 559 - 561.

³¹²ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 76.

³¹³ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 19.

Na některé odklony lze nahlížet také jako na tzv. sankční opatření, jelikož jejich aplikací jsou obvinění určitým způsobem sankciováni, což na ně působí bezesporu výchovně.³¹⁴

V rámci této kapitoly bych se ráda zaměřila na tři odklony v trestním řízení, a to na narovnání, na podmíněné zastavení trestního stíhání, na dohodu o vině a trestu a na jejich komparaci. Poškozený je ve všech těchto odklonech definován stejně jako v adhezním řízení a náleží mu v nich stejná práva jako v rámci běžného řízení pouze s drobnými odchylkami, které vyplývají ze samotné podstaty jednotlivých odklonů.³¹⁵

16.1.1. Narovnání

K narovnání, jež je upraveno v ustanoveních § 309 až 314 TŘ, může dojít jak v řízení před soudem, tak i v řízení přípravném. V rámci řízení před soudem lze rozhodnout o narovnání v hlavním líčení (srov. ust. § 223a odst. 1 TŘ), mimo hlavní líčení (srov. ust. § 231 odst. 1 a 2 TŘ), jakož i v rámci předběžného projednání obžaloby [srov. ust. § 188 odst. 1 písm. f) TŘ].

Narovnání je možné uplatnit jen v řízení o přečinu,³¹⁶ a to za předpokladu, že k němu udělí souhlas jak obviněný, tak i poškozený (srov. ust. § 309 odst. 1 TŘ).

Zákonné podmínky pro schválení narovnání a zastavení trestního stíhání jsou dle ustanovení § 309 odst. 1 TŘ následující:

a) obviněný prohlásí³¹⁷, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že by jeho prohlášení nebylo učiněno svobodně, vážně a určitě,

---

³¹⁴Sankční charakter má u narovnání složení přiměřené peněžní částky na pomoc obětem trestných činů, v čemž lze spatřovat podobnost s peněžním trestem. U podmíněného zastavení trestního stíhání a u podmíněného odložení podání návrhu na potrestání má sankční charakter stanovení zkušební doby, v níž je obviněný resp. podezřelý sledován, v čemž lze spatřovat podobnost s podmíněným odsouzením. Ač jsou některé účinky odklonů tedy trestům obdobné, od trestů se liší převážně tím, že je o nich rozhodováno před vydáním rozsudku, v čemž však nelze spatřovat nerespektování zásady presumpce nevinoty, jelikož ač jsou obviněnému ukládána různá omezení a povinnosti, aniž by byla vyslovena jeho vina, obviněný s aplikací odklonu vyslovil souhlas (srov. čl. 40 odst. 1 a 2 Listiny, dále ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*. 2009, roč. 8, č. 2, s. 33 - 34.).

³¹⁵RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 586.

³¹⁶Přečiny se dle ust. § 14 odst. 2 TZ rozumí „všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let“.

³¹⁷Souhlas obviněného s narovnáním a jeho prohlášení, že spáchal skutek, nelze považovat za doznání viny, jelikož souhlas obviněného směřuje k zastavení řízení a nepredikuje vinu, což plyne z čl. 40 odst. 2 Úmluvy, dle něž se každý obviněný pokládá za nevinného, dokud není jeho vina zákonným způsobem prokázána. Pokud tedy narovnání není schváleno, není prohlášení v dalším řízení možné považovat za důkaz (srov. ust. § 314 TŘ) (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné

- b) obviněný uhradí poškozenému škodu způsobenou přečinem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě³¹⁸, případně jinak odčiní újmu vzniklou přečinem³¹⁹,
- c) obviněný vydá poškozenému bezdůvodné obohacení získané přečinem nebo učiní jiná vhodná opatření k jeho vydání,
- d) obviněný složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku³²⁰ určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu³²¹ a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu, a
- e) skutečnost, že soud, případně státní zástupce, považuje takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

Ustanovení § 310 odst. 1 TR představuje další podmínku pro rozhodnutí o schválení narovnání, kterou je výslech obviněného³²² a poškozeného³²³ ještě před rozhodnutím o schválení narovnání. Výslech se vztahuje především ke způsobu a k okolnostem uzavření dohody o narovnání a dále se zjišťuje, zda souhlas s uzavřením dohody byl dobrovolný. Tento výslech neslouží jako důkazní prostředek, jelikož se v něm nezjišťuje skutkový stav, ale soud se jen snaží vytvořit si obraz o tom, zda je

---

vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 760.).

³¹⁸Potřebnými úkony k úhradě škody se rozumí např. uložení finanční částky na náhradu zjištěné škody v advokátní úschově (srov. ust. § 1953 odst. 1 NOZ, ust. § 80 odst. 1 TR či ust. § 352 o. s. ř.), či nahlášení vzniku škody pojišťovně jako pojistné události a poskytnutí nutné součinnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2002, sp. zn. 4 Tz 62/2002). Bude se nejčastěji jednat o úkony v případech, kdy poškozený není schopen přijmout náhradu škody např. kvůli jeho nedosažitelnosti (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 746.).

³¹⁹Jiným odčinným újmy vzniklé přečinem může být např. i uveřejnění omluvy v tisku či ve veřejných sdělovacích prostředcích, jakož i např. poskytnutí osobní pomoci poškozenému (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 747.).

³²⁰„Výši peněžité částky určuje sám obviněný, má totiž jít o hmotně vyjádřený projev lítosti nad spáchaným činem“ (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 759.).

³²¹Jedná se o ZOTČ, podle nějž peněžítá pomoc spočívá v jednorázovém poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené obětí trestným činem (srov. ust. § 25 odst. 1 ZOTČ). Ministerstvo spravedlnosti poskytuje oběti tuto pomoc na její žádost za splnění dalších podmínek (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 759 – 760.).

³²²Součástí výslechu obviněného je i prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán (srov. ust. § 310 odst. 1 TR).

³²³„Je-li poškozenou právníká osoba, lze místo výslechu statutárního zástupce nebo jiné osoby oprávněné jednat jejím jménem opatřit její písemné prohlášení“ (srov. ust. § 310 odst. 3 TR).

narovnání možné či nikoli.³²⁴ Před výslechem musí být poškozený a obviněný dle ust. § 310 odst. 2 TŘ poučen o svých právech a o podstatě institutu narovnání. Za nerovnoprávné považují, že obviněný je dle ustanovení § 310 odst. 1 věty druhé TŘ při výslechu dotázán, „*zda rozumí obsahu obvinění a zda si je vědom důsledků schválení narovnání*“, přičemž poškozený nikoli.

Teprve za splnění všech výše uvedených podmínek může soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodnout o schválení narovnání a zastavit trestní stíhání.

Narovnáním se tedy s ohledem na výše uvedené rozumí dohoda³²⁵ poškozeného a obviněného, která, pokud splňuje kumulativně zákonem výše stanovené předpoklady, způsobuje zastavení trestního stíhání dle ustanovení § 309 TŘ.

Narovnání však není dle ustanovení § 310a TŘ možné, pokud nárok na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení pouze přešel na právního nástupce poškozeného. Toto omezení vyplývá „*ze zvláštní podstaty institutu narovnání, jehož smyslem není pouze náhrada Škody a urychlení trestního řízení, nýbrž i urovnání vztahů mezi poškozeným a pachatelem, tedy znovuoobnovení vztahů a tím i odstranění újmy, která byla obviněným trestným činem způsobena a která je vnímána bezprostředně obětí trestného činu*“³²⁶. Z těchto důvodů je tedy zřejmé, že není možné, aby se poškozeným pro účely narovnání rozuměly i osoby, na něž nárok na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení pouze přešel.

Pozůstali po poškozeném, který byl v důsledku přečinu pachatele usmrcen, pak mají samozřejmě samostatný nárok na náhradu Škody³²⁷, která jim osobně vznikla v důsledku úmrtí poškozeného, a z tohoto důvodu mohou vůči pachateli přečinu uplatnit nejen nárok na náhradu Škody v souladu s ust. § 43 odst. 3 TŘ, ale zároveň mají i práva vyplývající z ust. § 309 a 311 TŘ týkající se narovnání.³²⁸

Před novelizací TŘ provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. bylo předpokladem pro rozhodnutí o narovnání dle ust. § 309 odst. 1 písm. d) TŘ účinného do 31. 8. 2012 nikoli složení peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti

---

³²⁴MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel et al. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 851.

³²⁵JELÍNEK, Jirí et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 758.

³²⁶ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3512 a 3535.

³²⁷Například dle ust. § 2966 a násl. NOZ.

³²⁸ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3535.

podle zvláštního právního předpisu, jako je tomu dle aktuální právní úpravy, ale složení peněžní částky určené konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství.

Z peněžní částky určené konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům musel obviněný určit nejméně polovinu státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona (srov. ust. § 312 odst. 2 TŘ účinného do 31. 8. 2012).

Dle mého názoru však byla právní úprava TŘ účinná do 31. 8. 2012 v praxi značně zneužitelná, když při určování konkrétního adresáta složené peněžitě částky k obecně prospěšným účelům byl soud vázán obsahem dohody o narovnání mezi obviněným a poškozeným (srov. ust. § 311 odst. 2 TŘ účinného do 31. 8. 2012).

Novelu TŘ účinnou od 1. 9. 2012 tak považuji v tomto smyslu jednoznačně za pozitivní, když dle ní je nyní určeno 100 % peněžitě částky státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona, čímž došlo k zamezení uzavírání netransparentních dohod, jejichž cílem bylo obejít samotný smysl institutu narovnání.

Za důležité pak považuji na tomto místě také zdůraznit, že v rámci narovnání mohla být odčiněna i jiná než majetková škoda ještě před přijetím zákona č. 181/2011 Sb., jenž s účinností od 1. 7. 2011 zakotvil do TŘ právo poškozeného domáhat se v rámci adhezního řízení i náhrady nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení.

Vzhledem ke skutečnosti, že narovnání v podstatě nahrazuje výrok o trestu, rozhodnutí o schválení narovnání se eviduje v Rejstříku trestů jako skutečnost významná pro trestní řízení (srov. ust. § 313 TŘ a ust. § 2 odst. 1 Zákona o Rejstříku trestů).³²⁹

Na závěr této kapitoly uvádím, že, dle mého názoru, je institut narovnání velmi prospěšný, jelikož směřuje k náhradě Škody poškozenému a zároveň je i ku prospěchu obětem trestných činů vzhledem k peněžitě částce složené obviněnými na jejich pomoc. Domnívám se však, že by bylo de lege ferenda vhodné, aby bylo po vzoru rakouské právní úpravy možné narovnání uplatnit i za předpokladu, že se obviněný zaváže vykonat určitý počet hodin obecně prospěšných prací namísto složení peněžitě částky.

---

³²⁹JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 761.

Uvedené navrhuji s ohledem na skutečnost, že podmíněné zastavení trestního stíhání je v praxi užíváno hojněji než institut narovnání, když důvodem může být právě povinnost obviněného složit přiměřenou peněžní částku, čímž je tento institut takřka nedostupný pro nemajetné obviněné.³³⁰

16.1.2. Podmíněné zastavení trestního stíhání

V řízení o přečinu může se souhlasem obviněného soud³³¹ a v přípravném řízení státní zástupce dle ust. § 307 odst. 1 TŘ podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže:

- a) obviněný se k činu dozná,
- b) obviněný nahradí škodu³³², pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavře dohodu³³³, anebo učiní jiná potřebná opatření k její náhradě či vydá bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavře dohodu, anebo učiní jiná vhodná opatření k jeho vydání,³³⁴ a
- c) vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se stanoví zkušební doba na šest měsíců až dva roky, která počíná právní mocí tohoto rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání (srov. ust. § 307 odst. 3 TŘ).

---

³³⁰ ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*. 2009, roč. 8, č. 2, s. 34.

³³¹ V rámci řízení před soudem lze rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání v hlavním líčení (srov. ust. § 223a odst. 1 TŘ), mimo hlavní líčení (srov. ust. § 231 odst. 1 TŘ), jakož i v rámci předběžného projednání obžaloby [srov. ust. § 188 odst. 1 písm. f) TŘ].

³³² Písemné potvrzení poškozeného, že obviněný nahradil škodu již před zahájením trestního stíhání - kvitance, jehož fotokopie se založí do spisu, prokazuje splnění povinnosti obviněného nahradit škodu. Uvedené lze prokázat například i výpisem z účtu či shodným prohlášením obviněného a poškozeného. Prokázat je nutné i jiné úkony směřující k náhradě škody, např. potvrzení pojišťovny o nahlášení škody jako pojistné události a další (viz RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 580.).

³³³ Je možné, aby obviněný s poškozeným uzavřel třeba i nepojmenovanou smlouvu o závazku obviněného splatit plnou výši náhrady škody, která se následně prokáže, či se situace může vyřešit zaplacením zálohy, která bude přiměřená výši škody, která bude zřejmě prokázána. Bude se jednat převážně o případy náhrady škody za ublížení na zdraví, kdy se teprve časem mohou projevit všechny následky. Z uvedeného vyplývá, že trestní stíhání může být podmíněně zastaveno, i pokud dosud není zcela jasná výše škody (viz RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 579.).

³³⁴ Nedostatečným by bylo pouhé prohlášení obviněného, že je připraven škodu uhradit nebo že je připraven vydat bezdůvodné obohacení (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 754.).

Novelou TŘ provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. byl (s účinností od 1. 9. 2012) do ust. § 307 TŘ začleněn nový odstavec 2 upravující zvláštní formy podmíněného zastavení trestního stíhání, které je možné aplikovat oproti postupu uvedenému v odst. 1 tohoto ustanovení u přečinů s vyšší závažností, a z toho důvodu budou muset být k aplikaci těchto zvláštních forem podmíněného zastavení trestního stíhání splněny jak obecné podmínky uvedené v ust. § 307 odst. 1 TŘ, tak i následující podmínky³³⁵:

- a) obviněný se dle ust. § 307 odst. 2 písm. a) TŘ zaváže, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti,³³⁶ v jejíž souvislosti se dopustil přečinu nebo složí dle ust. § 307 odst. 2 písm. b) TŘ obdobně jako u institutu narovnání na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu,
- b) uložení tohoto odklonu musí být odůvodněno povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného (srov. ust. § 307 odst. 2 věty první TŘ) a
- c) vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze takové rozhodnutí důvodně považovat za dostačující (srov. ust. § 307 odst. 2 věta poslední TŘ).

V praxi je dle důvodové zprávy k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění trestní řád a některé další zákony možné podmínit rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání i tím, že obviněný bude muset splnit obě podmínky uvedené v ust. § 307 odst. 2 písm. a) a písm. b) TŘ, tedy, že se obviněný zaváže, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, a zároveň složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu.

Dle důvodové zprávy došlo k rozšíření možnosti využití institutu podmíněného zastavení trestního stíhání hlavně z důvodu, že před touto novelou TŘ nebylo možné

---

³³⁵ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 738.

³³⁶Ačkoli výslovná úprava v zákoně chybí, jedná se pouze o činnosti, ke kterým je třeba zvláštního povolení, nebo jejichž výkon upravuje jiný právní předpis (srov. přiměřeně ust. § 73 a 74 TZ). Jiných činností se ve smyslu ust. § 307 odst. 2 písm. a) TŘ nelze zdržet (např. jízda na kole), jelikož by došlo k překrývání tohoto institutu s přiměřenými omezeními a povinnostmi ukládanými obviněnému dle ust. § 307 odst. 6 TŘ (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3490.).

uložit obviněnému formou tohoto odklonu zákaz řídit motorová vozidla či mu uložit alespoň finanční postih za dopravní trestné činy, který by mohl být obviněnému uložen v rámci přestupkového řízení,³³⁷ ačkoli převážnou část trestných činů činí právě dopravní trestné činy.

Aplikace odklonu v případech dopravních trestných činů by tak za situace, kdy pachateli nebylo možno uložit zákaz řízení motorového vozidla, znamenala nedostatečnou sankci. Tuto novelu TŘ tak považují jednoznačně za pozitivní, a to i s ohledem na fakt, že trestné činy spáchané v souvislosti se silničním provozem jsou často páchany nedbalostně a ani sám poškozený nemá zájem na tom, aby byl obviněný stíhán v rámci klasického trestního řízení, a dopravní trestné činy tak jsou zároveň vyřízeny rychleji.³³⁸

V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání dle ust. § 307 odst. 2 TŘ se stanoví zkušební doba na 6 měsíců až na 5 let a počíná běžet opět právní mocí tohoto rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání (srov. ust. § 307 odst. 3 TŘ).³³⁹

Dle ust. § 307 odst. 4 TŘ se v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání uloží obviněnému, který uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody nebo dohodu o vydání bezdůvodného obohacení, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil, nebo aby v této době poškozenému vydal bezdůvodné obohacení.

Dle ust. § 307 odst. 6 TŘ je možné obviněnému také uložit, aby ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život.

Pokud obviněný v průběhu zkušební doby splní všechny uložené podmínky³⁴⁰, rozhodne dle ust. § 308 odst. 1 TŘ soud a v přípravném řízení státní zástupce, že se osvědčil. Jinak rozhodne, a to případně i během zkušební doby, že se neosvědčil a že se

---

³³⁷Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění trestní řád a některé další zákony.

³³⁸ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 80 - 81.

³³⁹Dle ust. § 307 odst. 5 TŘ platí, že pokud se obviněný zaváže zdržet se během zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání řízení motorových vozidel, musí být poučen o povinnosti odevzdat řidičský průkaz podle zvláštního právního předpisu a o tom, že právní mocí rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání pozbude řidičského oprávnění. Zdržet se řízení motorového vozidla je pak povinen po celou zkušební dobu. Nově se dle ust. § 123b odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu v takovém případě provede záznam bodů do registru řidičů i v případě podmíněného zastavení trestního stíhání (viz ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 83 - 85.).

³⁴⁰Obviněný vedl řádný život, splnil povinnost nahradit způsobenou škodu, vydat bezdůvodné obohacení nebo splnil jinou povinnost, k jejímuž splnění se zavázal, a vyhověl i dalším uloženým omezením.

v trestním stíhání pokračuje.³⁴¹

Od novely TŘ účinné od 1. 9. 2012 není nutné v trestním řízení výjimečně pokračovat, přestože se obviněný ve zkušební době neosvědčí. Vzhledem k okolnostem případu a k osobě obviněného tak může být dle ust. § 308 odst. 1 TŘ rozhodnuto soudem a v přípravném řízení státním zástupcem, že se podmíněně zastavení trestního stíhání ponechává v platnosti a zkušební doba bude prodloužena až o jeden rok s tím, že zkušební doba nesmí překročit pět let, když cílem prodloužení může být například náhrada škody. V této prodloužené zkušební době je obviněný povinen i nadále dodržovat všechna omezení, povinnosti a závazky.³⁴²

Pokud do jednoho roku od uplynutí zkušební doby nebylo učiněno rozhodnutí, že se obviněný osvědčil či nikoli, aniž na tom měl obviněný vinu, má se za to, že se obviněný osvědčil (srov. ust. § 308 odst. 2 TŘ).

Jakmile nabyde právní moci rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil, nebo uplyne jeden rok od uplynutí zkušební doby, aniž by bylo vydáno příslušné rozhodnutí, nastávají účinky zastavení trestního stíhání [srov. ust. § 11 odst. 1 písm. f) TŘ a ust. § 308 odst. 3 TŘ], a tím vzniká zároveň překážka rei iudicata. Pokračování v trestním stíhání pro tentýž skutek by tak bylo možné jen za situace, kdy by bylo rozhodnutí o zastavení trestního stíhání zrušeno v rámci odvolacího řízení, v rámci řízení o stížnosti pro porušení zákona nebo v rámci řízení o obnově.³⁴³

Na tomto místě pak považuji za důležité zmínit, že dle ust. § 34 odst. 3 písm. d) TZ se do promlčecí doby nezapočítává zkušební doba podmíněného zastavení trestního stíhání.

Obdobné jako pro podmíněně zastavení trestního stíhání platí i pro možnost aplikace podmíněného odložení podání návrhu na potrestání podle ust. § 179g TŘ, o kterém může ve vztahu k podezřelému rozhodnout státní zástupce ve zkráceném přípravném řízení.

Obviněný, jehož trestní stíhání bylo pravomocně podmíněně zastaveno, je veden pro potřeby trestního řízení v evidenci osob Rejstříkem trestů (srov. ust. § 7 Zákona

---

³⁴¹V takovém případě je možné podat obžalobu, jakmile nabyde právní moci usnesení o pokračování v řízení (viz JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 757.).

³⁴²JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 757.

³⁴³JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 757.

o Rejstříku trestů).

Poškozený může k podmíněnému zastavení trestního stíhání podat i podnět, když v rámci tohoto odklonu, dle mého názoru, může dosáhnout svého práva na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení dříve a bez jakýchkoli formalit, protože obviněný je k uvedenému motivován a poškozený nemusí čekat na pravomocné rozhodnutí. Na základě podnětu poškozeného tak může dojít k samotnému podmíněnému zastavení řízení. Nevyhovující rozhodnutí se však nevydává a tento podnět poškozeného nemusí být nijak vyřízen.³⁴⁴

Poškozený nemusí v rámci tohoto institutu požadovat plnou výši náhrady škody, nebo vydání bezdůvodného obohacení nebo se dokonce může s obviněným dohodnout, že náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení požadovat nebude, nebo ji jednoduše nepožaduje. V takových případech se však nabízí otázka, zda je i přesto možné podmíněně zastavit trestní stíhání. Já jsem toho názoru, že by měl být pečlivě zvažován dotčený veřejný zájem vzhledem k tomu, že ten soukromý není odčiněn, a měl by být uložen trest jiný, protože jinak by nebyl naplněn základní účel tohoto institutu, a to účel výchovný.³⁴⁵

Za negativní pro postavení poškozeného považuji, že k uplatnění tohoto institutu není nutný souhlas poškozeného, a domnívám se tak, že by bylo vhodné uvedené změnit.

Nejzásadnější rozdíl mezi podmíněným zastavením trestního stíhání a narovnáním, dle mého názoru, je, že o podmíněném zastavení trestního stíhání je možné rozhodnout i v případech, kdy trestným činem nebyla způsobena škoda, nebo získáno bezdůvodné obohacení, což neplatí u narovnání, jehož účelem je právě uspokojení poškozeného a následné zastavení trestního stíhání, a je tak nutný souhlas poškozeného s aplikací tohoto odklonu.³⁴⁶

Dalším rozdílem je, že k podmíněnému zastavení trestního stíhání postačí jen dohoda o náhradě škody, nebo o vydání bezdůvodného obohacení, která nezakládá exekuční titul v případě jejího nesplnění. V rámci podmíněného zastavení trestního

---

³⁴⁴RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 582.

³⁴⁵Shodně též RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 578 - 579.

³⁴⁶RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 570.

stíhání musí vystupovat poškozený, který by byl subjektem adhezního řízení, v čemž je rozdíl od institutu narovnání, kde se poškozeným rozumí i osoba, která není subjektem adhezního řízení. Další odlišností je, že k narovnání postačí, aby obviněný učinil prohlášení o tom, že spáchal skutek, když u podmíněného zastavení trestního řízení obviněný musí učinit doznání o tom, že trestný čin spáchal.

Na tomto místě pak také považují za vhodné uvést, že ač je možné v rámci adhezního řízení nahradit škodu pouze v penězích (srov. ust. § 43 odst. 3 TR), v rámci těchto odklonů je možné i uvedení v předešlý stav, se souhlasem poškozeného např. i poskytnutí jiné věci namísto poškozené nebo zničené věci, provedení opravy poškozené věci a pod, jelikož zákon takové omezení výslovně neobsahuje.³⁴⁷

Proti usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání, podmíněném odložení návrhu na potrestání jakož i proti usnesení, že se obviněný či podezřelý ve zkušební době osvědčil, je oprávněn poškozený podat stížnost ve všech fázích trestního řízení, ať se jedná o rozhodnutí vydaná soudem či státním zástupcem. Stížnost poškozeného je přípustná také za stejných podmínek proti usnesení o schválení narovnání, což, dle mého názoru, postrádá smysl, když narovnání je možné pouze se souhlasem poškozeného. Nadto je třeba připomenout, že právo podat stížnost proti usnesení o schválení narovnání nemá právní nástupce poškozeného, což vyplývá z ustanovení § 310a TR.³⁴⁸

Závěrem uvádím, že na narovnání a na podmíněné zastavení trestního stíhání nemají poškozený ani obviněný právní nárok. To, zda soud, případně státní zástupce tedy rozhodne o uložení těchto odklonů, záleží čistě na jejich uvážení.

16.1.3. Dohoda o vině a trestu

Nejnovějším prostředkem racionalizace trestní justice a zároveň nejmladším typem odklonu v českém trestním řízení je dohoda o vině a trestu,³⁴⁹ kterou zavedla do

---

³⁴⁷ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 745. Shodně též ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3482 a s. 3482.

³⁴⁸Tato stížnost poškozeného může směřovat obecně k nesouhlasu s odklonem, vůči náhradě škody, jakož i vůči čemukoli jinému, například k délce zkušební doby (viz RŮŽIČKA, Miroslav; PÚRY, František; ZEZULOVÁ Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 582.).

³⁴⁹Tento institut byl v minulosti spojován hlavně s anglosaským právem, kde je znám pod názvem plea bargaining nebo plea guilty. Až v posledních dekádách je tento institut zaváděn i do práva

našeho právního řádu na základě zahraničních zkušeností novela TŘ provedená zákonem č. 193/2012 Sb. (s účinností od 1. 9. 2012).

Dohodovací řízení má dvě stadia. V prvním stadiu, jež je upraveno v ust. § 175a až 175b TŘ, státní zástupce v předsoudním řízení sjednává s obviněným dohodu ohledně trestu, případně ochranném opatření, a ohledně rozsahu a způsobu náhrady škody (vždy za účasti obhájce a za možné přítomnosti poškozeného) s tím, že obviněný prohlásí, že se cítí být vinen skutkem, pro který je stíhán. Ve druhém stadiu, jež je upraveno v ust. § 314o až 314s TŘ, probíhá řízení o schválení dohody o vině a trestu soudem, když schválení dohody o vině a trestu soudem je nutné k platnosti dohody o vině a trestu a je řazeno mezi zvláštní způsoby řízení.³⁵⁰

16.1.3.1. První stadium - dohoda o vině a trestu

Dohodu o vině a trestu lze sjednat pouze v přípravném řízení,³⁵¹ a to u všech trestných činů s výjimkou v řízení o zvlášť závažném zločinu³⁵², v řízení proti uprchlému (srov. ust. § 175a odst. 8 TŘ) a v řízení ve věcech mladistvého, který nedovršil věku 18 let (srov. ust. § 63 ZSVM).

Trestní řád neobsahuje žádný závazný postup pro sjednávání dohody o vině a trestu. Ust. § 175a odst. 1 TŘ pouze stanoví, že státní zástupce může zahájit jednání o dohodě o vině a trestu³⁵³ za předpokladu, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný.³⁵⁴

---

kontinentálního (viz Německo, Slovensko) (viz ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 18.). Plea bargaining však předpokládá dohodu, ve které pachatel přizná vinu. Prohlášení obviněného, že spáchal skutek dle české právní úpravy není naopak možné chápat jako přiznání jeho viny (viz JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. 2012, roč. 2012, č. 10, s. 19.).

³⁵⁰JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. 2012, roč. 2012, č. 10, s. 19.

³⁵¹A to ve všech formách přípravného řízení (ve standardním přípravném řízení, v rozšířeném přípravném řízení dle ust. § 175b odst. 1 TŘ, jakož i ve zkráceném přípravném řízení dle ust. § 179b odst. 5 TŘ) (viz JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. 2012, roč. 2012, č. 10, s. 21.).

³⁵²Zvlášť závažnými zločiny jsou dle ust. § 14 odst. 2 věty druhé TZ ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

³⁵³Jednání o dohodě o vině a trestu může státní zástupce zahájit nejen z vlastní iniciativy, ale i na návrh obviněného. Pokud státní zástupce návrh obviněného shledá jako nedůvodný, musí o tom vyrozumět obviněného a jeho obhájce, má-li jej (srov. ust. § 175a odst. 1 TŘ).

³⁵⁴Dohodu o vině a trestu je možné sjednat i jen s některým z pachatelů v případech tzv. skupinových trestních věcí, o kterých je rozhodováno ve společném řízení, když na zbylé z nich může být podána

Podmínkou sjednání dohody o vině a trestu je prohlášení obviněného,³⁵⁵ že spáchal skutek, pro který je stíhán a který je zároveň předmětem sjednané dohody o vině a trestu [srov. ust. § 175a odst. 6 písm. e) TŘ], a zároveň na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nesmí být důvodné pochybnosti o pravdivosti takového prohlášení obviněného (srov. ust. § 175a odst. 3 TŘ).

Ust. § 175a odst. 6 TŘ pak vymezuje další povinné náležitosti obsahu dohody o vině a trestu, mezi které patří mimo jiné i dohodnutý druh, výměra a způsob výkonu trestu včetně délky zkušební doby, rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, byly-li dohodnuty atd.

Dle ust. § 175a odst. 2 TŘ se k jednání o vině a trestu předvolává obviněný a jeho obhájce je o místě a době jednání vyrozuměn. TŘ však nestanoví žádnou sankci pro obviněného, který se na základě předvolání k jednání o dohodě o vině a trestu nedostaví, čímž může obviněný záměrně prodlužovat trestní řízení. Shodují se proto s návrhem J. Jelínka, že by bylo de lege ferenda vhodné začlenit do TŘ následující ustanovení: „*Nevyjádří-li se obviněný ve lhůtě 30 dnů k návrhu státního zástupce na sjednání dohody o vině a trestu, má se za to, že obviněný s návrhem nesouhlasí.*“³⁵⁶

16.1.3.2. Postavení poškozeného v rámci sjednávání dohody o vině a trestu

Postavení a práva poškozeného při sjednávání dohody o vině a trestu jsou upravena v samostatném ust. § 175a odst. 5 TŘ, čímž se zákonodárce snažil zdůraznit „*zvláštní postavení a zájem společnosti na ochraně jeho zájmů*“, jakož i zdůraznit, že cílem tohoto odklonu není jen dosáhnout dohody o vině a trestu, ale dosáhnout také dohody ohledně náhrady škody poškozenému a zároveň zohlednit zájmy poškozeného i při sjednávání druhu trestu a jeho výměry.³⁵⁷

Dle ust. § 46 TŘ orgány činné v trestním řízení při poučení prováděním

---

obžaloba. Dohodu o vině a trestu je také možné sjednat jen o některém ze skutků téhož pachatele (viz důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění trestní řád a některé další zákony.).

³⁵⁵Uvedené prohlášení obviněného je obdobou prohlášení, které činí obviněný i v rámci institutu narovnání dle ust. § 309 odst. 1 písm. a) TŘ. Nedojde-li ke sjednání dohody o vině a trestu,³⁵⁵ v dalším řízení nebude následně k prohlášení obviněného přihlíženo obdobně jako u institutu narovnání (srov. poslední věta ust. § 175a odst. 7 TŘ).

³⁵⁶JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. 2012, roč. 2012, č. 10, s. 22.

³⁵⁷ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2283 - 2284.

v přípravném řízení upozorní poškozeného, je-li vedeno řízení pro trestný čin, u něhož lze sjednat dohodu o vině a trestu, že může dojít ke sjednání dohody o vině a trestu a že v takovém případě může uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději při prvním jednání o takové dohodě (obdobně viz ust. § 175a odst. 2 poslední věty TR).

Poškozený je dle ust. § 175a odst. 2 TR vyrozuměn o době a místě jednání o dohodě o vině a trestu, pokud výslovně neprohlásí, že se vzdává procesních práv, která mu zákon jako poškozenému přiznává. V souladu s ust. § 43 odst. 1 TR pak má poškozený právo se zúčastnit sjednávání dohody o vině a trestu.

Dohodu o vině a trestu je však možné dle ust. § 175a odst. 5 TR sjednat i bez přítomnosti poškozeného:

- pokud se poškozený nedostaví k jednání, ač byl o něm řádně vyrozuměn, nebo
- pokud se poškozený nedostaví k jednání a prohlásí, že nárok na náhradu škody uplatňovat nebude, nebo
- pokud se poškozený nedostaví k jednání a již uplatnil svůj nárok na náhradu škody (v tomto posledně uvedeném případě se může³⁵⁸ státní zástupce za poškozeného dohodnout s obviněným o rozsahu a způsobu náhrady škody, a to až do výše nároku uplatněného poškozeným). Výhodou tohoto postupu pro poškozeného nade vší pochybnost je, že se nemusí s obviněným opětovně setkat v rámci jednání o dohodě o vině a trestu. Toto zákonné zastoupení poškozeného státním zástupcem je však limitováno jen na dohodu týkající se rozsahu a způsobu náhrady škody a státní zástupce je limitován i uplatněnou výší náhrady škody poškozeným, z čehož vyplývá, že nemůže dohodnout s obviněným vyšší náhradu škody, než kterou uplatnil poškozený.

Ztotožňují se však s názorem F. Ščerby³⁵⁹, že v tomto případě vystupování státního zástupce jako quasi zmocněnce poškozeného může vyvolat rozporuplné názory za situace, kdy v přípravném řízení státní zástupce nemá mít postavení procesní strany, ale má být nezávislou osobou mající za úkol zjistit všechny rozhodující okolnosti ve prospěch i neprospěch obviněného.

Pokud je však poškozený přítomen při sjednávání dohody o vině a trestu, má

---

³⁵⁸Státní zástupce však není povinen takto postupovat, a takový postup je tedy pouze fakultativní. S ohledem na skutečnost, že dle ust. § 175a odst. 5 TR má státní zástupce dbát na zájmy poškozeného, měl by vyhodnotit situaci vždy tak, aby byla ve prospěch poškozeného (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2286.).

³⁵⁹ŠČERBA FILIP A KOL. *Dohoda o vině a trestu.* Praha: Leges, 2012. s. 37.

právo se dle ust. § 175a odst. 5 věty druhé TŘ vyjádřit zejména k rozsahu a způsobu náhrady Škody. K otázkám viny a trestu se samozřejmě může taktéž vyjádřit, nicméně státní zástupce není takovým vyjádřením vázán.³⁶⁰

Ke schválení dohody o vině a trestu však není nutný souhlas poškozeného, a poškozený tak nemůže ovlivnit to, zda dohoda o vině a trestu bude uzavřena či nikoli. Navrhuji proto de lege ferenda, aby mohl být tento typ odklonu aplikován pouze, pokud s ním poškozený vysloví souhlas obdobně jako u institutu narovnání.

16.1.3.3. Druhé stadium - řízení o schválení dohody o vině a trestu soudem

Řízení o schválení dohody o vině a trestu soudem je řazeno mezi zvláštní způsoby řízení uvedené v hlavě dvacáté TŘ, a to s ohledem na své specifické rysy odlišné od klasického hlavního líčení. Opis dohody o vině a trestu je v souladu s ust. § 175a odst. 7 TŘ doručen státním zástupcem mimo jiné i poškozenému, který uplatnil řádně a včas své nároky v souladu s ust. § 43 odst. 3 TŘ. Dle ust. § 175b odst. 1 TŘ státní zástupce podá soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu, a pokud nedošlo zároveň k dohodě o náhradě Škody, státní zástupce na tuto skutečnost soud upozorní.³⁶¹

Dle ust. § 314o odst. 1 TŘ předseda senátu po přezkoumání návrhu státního zástupce na schválení dohody o vině a trestu může postupovat trojím způsobem:

- a) rozhodne usnesením o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu³⁶² nebo
- b) nařídí veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu nebo
- c) nařídí předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu.³⁶³

---

³⁶⁰ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2285.

³⁶¹Nedojde-li k dohodě o vině a trestu, provede o tom státní zástupce záznam do protokolu v souladu s ust. § 175a odst. 7 TŘ.

³⁶²O odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu rozhodne předseda senátu pro závažné procesní vady, zejména neměl-li obviněný při sjednávání dohody o vině a trestu obhájce, nebo z důvodů uvedených v ust. § 314r odst. 2 TŘ.

³⁶³Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu nařídí předseda senátu má-li za to, že věc patří do příslušnosti jiného soudu, že věc má být postoupena jinému orgánu k projednání přestupku, že jsou dány okolnosti odůvodňující zastavení trestního stíhání podle ust. § 172 odst. 1 TŘ nebo jeho přerušení podle ust. § 173 odst. 1 TŘ, anebo že jsou dány okolnosti odůvodňující podmíněné zastavení trestního stíhání podle ust. § 307 TŘ nebo schválení narovnání podle ust. § 309 TŘ (srov. ust. § 314p odst. 1 TŘ). Předběžné projednání se koná dle ust. § 314p odst. 2 TŘ v neveřejném zasedání. Předseda

AD b)

K veřejnému zasedání předseda senátu předvolá obviněného. Státního zástupce, obhájce obviněného a poškozeného předseda senátu o době a místě řízení pouze vyrozumí. Pokud má poškozený zmocněnce, vyrozumí se o veřejném zasedání jen jeho zmocněnec a nikoli již samotný poškozený. Veřejné zasedání se pak koná za stálé přítomnosti obviněného a státního zástupce (srov. ust. § 314q odst. 1 TŘ).

Po zahájení veřejného zasedání státní zástupce přednese návrh na schválení dohody o vině a trestu (srov. ust. § 314q odst. 2 TŘ) a poté předseda senátu vyzve dle ust. § 314q odst. 3 TŘ obviněného, aby se k návrhu vyjádřil, a dotáže se jej:

- a) zda rozumí sjednané dohodě o vině a trestu,³⁶⁴
- b) zda prohlášení o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, učinil dobrovolně a bez nátlaku a zda byl poučen o svých právech na obhajobu, a
- c) zda jsou mu známy všechny důsledky sjednání dohody o vině a trestu.³⁶⁵

Po vyjádření obviněného umožní soud i poškozenému, pokud je přítomen, aby se k návrhu vyjádřil (srov. ust. § 314q odst. 4 TŘ).

Dle ust. § 314r odst. 1 TŘ může soud rozhodovat o skutku, o jeho právní kvalifikaci, o trestu a ochranném opatření pouze v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu. O nároku poškozeného na náhradu Škody soud rozhoduje také jen v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu, pokud tedy poškozený s dohodou o vině a trestu souhlasí nebo pokud dohodnutý rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení odpovídá řádně uplatněnému nároku poškozeného (srov. ust. § 43 odst. 3 TŘ).

Soud tedy nesmí aktivně zasahovat do sjednané dohody o vině a trestu a o náhradě Škody, navrhopvat její změny, ani vyjednávat o výrocích rozsudku jako strany, jelikož je jen nestranným pozorovatelem dohody.

Dohoda o vině a trestu může být sjednána, ač v jejím rámci není dohodnuta náhrada Škody. Nárok na náhradu Škody však může soud poškozenému přiznat dle ust. § 228 TŘ i přesto, že povinnost obviněného nahradit Škodu nebyla sjednána, a to jen na

---

senátu však může nařídít o předběžném projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu veřejné zasedání, považuje-li to za potřebné.

³⁶⁴ „Zejména, zda je mu zřejmé, co tvoří podstatu skutku, který se mu klade za vinu, jaká je jeho právní kvalifikace a jaké trestní sazby zákon stanoví za trestný čin, který je v tomto skutku spatřován.“

³⁶⁵ „Zejména, že se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a práva podat odvolání proti rozsudku, kterým by soud dohodu o vině a trestu schválil, s výjimkou důvodu uvedeného v ust. § 245 odst. 1 větě druhé TŘ.“

základě spisového materiálu, tedy bez provedení dokazování za předpokladu, že je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. Pro postavení poškozeného by však bylo, dle mého názoru, příznivější, aby dohoda o vině a trestu nemohla být vůbec soudem schválena v případech, kdy k dohodě o náhradě Škody nedošlo, jelikož v opačném případě je smyslem tohoto institutu mírnější trest pro obviněného, aniž by si obviněný prostřednictvím dohody ohledně náhrady Škody uvědomil, že poškozeného trestným činem poškodil.

Pokud soud dohodu o vině a trestu schválí, činí tak odsuzujícím rozsudkem, který obsahuje výrok o schválení dohody o vině a trestu a výrok o vině a trestu, případně ochranném opatření a uvedené výroky musí být v souladu s dohodou o vině a trestu (srov. ust. § 314r odst. 4 TŘ). Výrok o nároku poškozeného na náhradu Škody soud uvede také do souladu s dohodou o vině a trestu, se kterou poškozený souhlasí, nebo do souladu s dohodou o vině a trestu, v níž dohodnutý rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení odpovídá řádně uplatněnému nároku poškozeného (srov. ust. § 43 odst. 3 TŘ). V ostatních případech postupuje soud dle ust. § 228 TŘ, pokud je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, popřípadě podle ust. § 229 TŘ, jak jsem již uvedla výše (srov. ust. § 314r odst. 4 TŘ).

Soud dohodu o vině a trestu dle ust. § 314r odst. 2 TŘ neschválí z následujících důvodů:

- je-li nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření,
- je-li nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, anebo
- zjistí-li, že došlo k závažnému porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu.

Pokud soud neschválí dohodu o vině a trestu, vrátí věc zpět v souladu s ust. § 314r odst. 2 TŘ do přípravného řízení. Stejně tak soud vrátí věc do přípravného řízení, pokud usnesení o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu dle ust. § 314o odst. 3 TŘ, nebo dle ust. § 314p odst. 6 TŘ nabylo právní moci, nebo pokud vzal státní zástupce návrh na schválení dohody o vině a trestu zpět [k uvedenému je oprávněn do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě (srov. ust. § 314o odst. 5 TŘ)].

Státní zástupce může po vrácení věci do přípravného řízení podat obžalobu, některým z procesních rozhodnutí ukončit přípravné řízení, přičemž dle ust. § 314s TŘ může také dojít ke sjednání nové dohody o vině a trestu. V přípravném řízení však již nebude k dohodě o vině a trestu ani k prohlášení obviněného o vině přihlíženo.

Soud však nemusí věc vracet dle ust. § 314r odst. 3 TŘ do přípravného řízení, ačkoli neschválil dohodu o vině a trestu, a to za předpokladu, že oznámí své výhrady státnímu zástupci a obviněnému a ti navrhnou nové znění dohody o vině a trestu. Soud za tím účelem veřejné zasedání odročí. Pokud by však ve stanovené lhůtě nebylo soudu předloženo nové znění dohody o vině a trestu, soud by věc vrátil do přípravného řízení.

Kromě schválení dohody o vině a trestu odsuzujícím rozsudkem, neschválení předložené dohody a vrácení věci do přípravného řízení či odročení veřejného zasedání, může soud rozhodnout o postoupení věci, o zastavení trestního stíhání, o přerušování trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o schválení narovnání (srov. ust. § 314r odst. 5 TŘ). „*Proti uvedeným rozhodnutím může státní zástupce podat stížnost, jež má, nejde-li o přerušování trestního stíhání, odkladný účinek. Proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o schválení narovnání mohou takovou stížnost podat též obviněný a poškozený*“ (srov. ust. § 314r odst. 6 TŘ).

Proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, lze podat odvolání pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl. Poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, však může podat odvolání pouze pro nesprávnost výroku o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo výroku o vydání bezdůvodného obohacení, pokud v dohodě o vině a trestu nesouhlasil s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydáním bezdůvodného obohacení a tato dohoda byla soudem schválena v podobě, s níž nesouhlasil (srov. ust. § 245 odst. 1 TŘ). Odvolání je pak poškozený oprávněn podat dle této zákonné úpravy i v případech, kdy soud rozhodl o náhradě škody poškozeného, aniž by ta byla v dohodě o vině a trestu vůbec řešena³⁶⁶ (více v kapitole 6.2.2. této rigorózní práce).

Přesvědčení předsedy senátu, že by bylo vhodné pokusit se sjednat dohodu o vině a trestu, je také novým důvodem pro předběžné projednání obžaloby dle ust. § 186 písm. g) TŘ, a to zejména pokud navrhne tento postup státní zástupce nebo

---

³⁶⁶ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 42 - 43.

obviněný. Dle ust. § 187 odst. 4 TŘ poté soud zjistí stanovisko (zájem) obviněného a státního zástupce na sjednání dohody o vině a trestu a stanoví následně státnímu zástupci přiměřenou lhůtu k podání návrhu na schválení takové dohody o vině a trestu. Podá-li státní zástupce ve stanovené lhůtě soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu, postupuje soud podle ust. § 314o až 314s TŘ. V případech, ve kterých se podle ust. § 314o až 314r TŘ věc vrací do přípravného řízení, soud jedná na podkladě původní obžaloby. Nepodá-li státní zástupce ve stanovené lhůtě soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu, soud nařídí hlavní líčení, neučiní-li některé z rozhodnutí uvedených v ust. § 188 TŘ.

„Smyslem dohodovacího řízení je tedy očekávání státního zástupce určitého zjednodušení důkazní situace tím, že obviněný prohlásil, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a jednak určité očekávání na straně obviněného, že mu bude uložen mírnější trest v porovnání s trestem, který by mu jinak byl uložen.“³⁶⁷

16.1.3.4. Zhodnocení zakotvení dohody o vině a trestu do TŘ

Dle důvodové zprávy k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění trestní řád a některé další zákony bylo cílem zavedení tohoto institutu do TŘ zrychlení trestního řízení před soudem a současně zjednodušení, hospodárnost a zefektivnění trestního řízení, důsledkem čehož by měly mít soudy větší prostor pro projednávání závažných trestných činů, když klesne počet věcí, které soudy projednávají v klasickém hlavním líčení. Přínosem tohoto institutu je dle důvodové zprávy také ochrana obětí před sekundární viktimizací, jelikož oběti již nebudou muset v řízení před soudem svědčit opakovaně, a být tak vystavovány stresu z projednávání detailů trestného činu spáchaného proti nim. Zavedení tohoto institutu do TŘ také zmírňuje konfliktní povahu trestního řízení a je projevem moderního vývoje trestního řízení nazývaného „společnost dialogu“.³⁶⁸

Dle některých názorů je však hlavním cílem dohody o vině a trestu „odměňovat“ mírnějším trestem pachatele, který svým doznáním usnadní orgánům činným v trestním řízení dokazování, přičemž takové doznání často není obviněným myšleno vážně.

---

³⁶⁷JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 770.

³⁶⁸MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, roč. 41, č. 1, s. 24.

Tento institut postrádá sociálně etický aspekt trestání, generální a individuální prevenci, pokání a resocializaci. Považuji tak tento institut za prospěšný především pro obviněné, když vede k jejich ochraně v tom smyslu, že jim zajistí v plném rozsahu právo na rychlý a spravedlivý proces, obviněný tímto postupem zároveň dosáhne mírnějšího trestu a není vystaven ani negativní medializaci, jelikož projednání jeho případu není veřejné.³⁶⁹

Mezi další nevýhody tohoto institutu, dle mého názoru, patří, že soud neprokazuje vinu a neprovádí dokazování v hlavním líčení, k doznání obviněného může dojít jen z obavy nejistého výsledku v případě projednání věci před soudem³⁷⁰ a dohodu o vině a trestu není možné sjednat v řízení před soudem, ale jen v řízení přípravném. Za úvahu by také stálo zakotvit do TŘ ustanovení, které by stanovilo možnost přerušit hlavní líčení za účelem vyjednání dohody o vině a trestu, když takovou právní úpravu obsahuje i ust. § 255 odst. 3 TrP.³⁷¹ Za největší nedostatek této právní úpravy však považuji, že dohodu o vině a trestu je přípustné sjednat bez souhlasu poškozeného.

Shoduji se dále s názorem J. Jelínka³⁷², že připuštění institutu dohody o vině a trestu v rámci zkráceného přípravného řízení odporuje samotnému smyslu dohody o vině a trestu, kterým je urychlení trestního řízení, a to s ohledem na skutečnost, že vzhledem k časové náročnosti sjednávání dohody o vině a trestu je možné zkrácené přípravné řízení nově prodloužit až o třicet dnů [srov. ust. § 179f odst. 2 písm. a) TŘ]. Navíc již samotné zkrácené řízení je založeno na nesporných skutečnostech, které dokazování zjednodušují a sjednání dohody o vině a trestu ve zkráceném řízení bude procesně náročnější než normální postup, a proto se domnívám, že by bylo de lege ferenda vhodné, aby bylo možné dohodu o vině a trestu sjednat jen v rámci standardního přípravného řízení a rozšířeného přípravného řízení.

---

³⁶⁹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2262.

³⁷⁰De judikatury Evropského soudu pro lidská práva by bylo porušením práva na spravedlivý proces, pokud by se zdálo, že dohoda o vině a trestu je jedinou cestou, jak se vyhnout tak závažnému trestu, který by byl v rozporu s čl. 3 Úmluvy, pokud by dohoda představovala nátlak, jenž by zcela narušil právo obviněného neobviňovat sebe samotného či pokud by byl značný rozdíl mezi trestem nabízeným v rámci dohody a mezi trestem, který hrozí v trestním řízení, když tento rozdíl by bylo možno považovat za nátlak na obviněného k doznání viny, ač trestný čin nespáchal (viz ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2266.).

³⁷¹ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2269.

³⁷²JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie.* 2012, roč. 2012, č. 10, s. 21.

Zakotvením tohoto institutu do našeho právního řádu dochází také k výraznému omezení zásad trestního řádu, což vyvolává značnou kritiku. Dohoda o vině a trestu totiž částečně popírá zásadu zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností (dříve nazvaná jako zásada materiální pravdy), zakotvenou v ust. § 2 odst. 5 TŘ, jež ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost postupovat tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Dále dochází tímto institutem k potlačení zásady oficiality zakotvené v ust. § 2 odst. 4 TŘ, když orgány činné v trestním řízení neprovedou určitý procesní úkon, přestože jsou dány zákonné podmínky k jeho provedení, jelikož jsou vázány stanoviskem dotčených osob. Dochází také k omezení zásady legality zakotvené v ust. § 2 odst. 3 trestního řádu, když státní zástupce, ač jsou splněny všechny podmínky k trestnímu stíhání, sjedná s obviněným dohodu o vině a trestu. Dále dochází bezesporu k omezení zásady vyhledávací zakotvené v ust. § 2 odst. 5 trestního řádu, která představuje projev zásady oficiality v důkazním řízení. Dále dochází k omezení zásady volného hodnocení důkazů (srov. ust. § 2 odst. 6 TŘ), jelikož v rámci dohody o vině a trestu hodnotí orgány činné v trestním řízení jen důkazy, na kterých se strany shodly, nikoli všechny důkazy, přičemž i další zásady jsou tímto institutem prolomeny.³⁷³

Myslím si, že pro poškozeného všechny výše uvedené zásady představují určitou právní jistotu, a zásada rychlosti řízení by měla být uplatňována v kontextu s ostatními zásadami trestního řízení. Tímto institutem však dochází k omezení ostatních zásad a zásada rychlosti je nad nimi preferována.

S ohledem na výše uvedené je zřejmé, že dohoda o vině a trestu má jak svá pozitiva, tak negativa, a je tedy institutem velmi kontroverzním. Mezi zastánce tohoto institutu patří například P. Kučera, K. Šabata či M. Růžička. K odpůrcům tohoto institutu patří J. Musil, J. Pipek a další.³⁷⁴

Po zhodnocení všech aspektů je pak, dle mého názoru, tento institut prospěšnější pro obviněné než pro osoby poškozené, když pro poškozené je často důležitější než rychlá náhrada škody jisté zadostiučinění z potrestání pachatele trestného činu.³⁷⁵

---

³⁷³JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. 2012, roč. 2012, č. 10, s. 24.

³⁷⁴ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2262.

³⁷⁵JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. 2012, roč. 2012, č. 10, s. 24.

Nejzásadnější rozdíly mezi narovnáním, podmíněným zastavením trestního stíhání a dohodou o vině a trestu, jak se domnívám, jsou, že dohoda o vině a trestu je možná u všech trestných činů s výjimkou v řízení o zvlášť závažném zločinu, v řízení proti uprchlému (srov. ust. § 175a odst. 8 TŘ) a v řízení ve věcech mladistvého, který nedovršil věku 18 let (srov. ust. 63 ZSVM), když narovnání a podmíněné zastavení trestního stíhání je možné jen v řízení o přečinech. Dalším významným rozdílem je, že v rámci narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání nedojde k odsouzení obviněného, ale trestní stíhání je zastaveno, aniž by byla vyslovena vina obviněného narozdíl od dohody o vině a trestu, která je schválena formou rozsudku.

Dohodu o vině a trestu je možné sjednat pouze v přípravném řízení, zatímco narovnání a podmíněné zastavení trestního stíhání mohou být aplikovány i v řízení před soudem a v přípravném řízení o nich může rozhodovat státní zástupce sám bez účasti soudu, kdežto dohoda o vině a trestu musí být vždy schválena soudem.

K uplatnění institutu narovnání je oproti podmíněnému zastavení trestního stíhání a oproti dohodě o vině a trestu nutný souhlas poškozeného. Shodné pro všechny odklony v trestním řízení však je, že k jejich aplikaci je vždy nutný souhlas obviněného.

Nejhojněji byl v praxi využíván institut podmíněného zastavení trestního stíhání. Zavedení institutu dohody o vině a trestu uvedené pravděpodobně nezmění, když sjednávání dohody o vině a trestu je pro orgány činné v trestním řízení více zatěžující např. i s ohledem na povinné zastoupení obviněného obhájcem, které zvyšuje náklady trestního řízení, přičemž i samotné vyjednávání je často obtížnější.³⁷⁶

Na závěr uvádím, že je třeba patřičná míra obezřetnosti, aby prostředky racionalizace trestního procesu nepředstavovaly pouze prostředky racionalizace v úzkém smyslu, tedy pouze ve smyslu urychlení trestního řízení, ale aby zároveň představovaly prostředky restorativní justice (k pojmu restorativní justice blíže viz kapitola 16.1. této rigorózní práce), a tedy aby snahy o urychlení trestního řízení nebyly na úkor kvality trestního řízení.

---

³⁷⁶ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2267 - 2268.

17. SROVNÁNÍ ČESKÉ A SLOVENSKÉ PROCESNÍ ÚPRAVY POSTAVENÍ POŠKOZENÉHO

Účelem této kapitoly není detailní popsání úpravy postavení poškozeného v rámci trestního řízení ve slovenském právním řádu, nýbrž zevrubné srovnání právní úpravy české a slovenské.

Oproti České republice, ve které došlo k rekodifikaci pouze trestního práva hmotného s účinností od 1. 1. 2010, na Slovensku došlo i ke komplexní rekodifikaci trestního práva procesního, a to s účinností od 1. 1. 2006. Institut poškozeného je ve slovenském právním řádu upraven v zákoně č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok (dále jen „*slovenský trestní řád*“ nebo „*TrP*“), účinném od 1. 1. 2006, a to v části první, hlavě druhé, díle sedmém.

Poškozený je dle ust. § 10 odst. 11 TrP procesní stranou. Dle ust. § 46 odst. 1 věty první TrP je poškozeným osoba, již bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda nebo byla porušena či ohrožena její jiná zákonem chráněná práva nebo svobody. Oproti české definici poškozeného je zřejmé, že poškozeným ve slovenské právní úpravě je pouze osoba fyzická a nerozumí se jí osoba, na jejíž úkor se pachatel trestným činem bezdůvodně obohatil. Rozšíření pojmu poškozeného lze nalézt v tom, že poškozeným se dle slovenského trestního řádu rozumí také osoba, jejíž zákonem chráněná práva nebo svobody byla porušena či ohrožena. Souhlasím s J. Jelínkem,³⁷⁷ že se v tomto případě nejedná o příliš šťastné rozšíření definice poškozeného, neboť umožňuje neomezenému okruhu osob vystupovat jako poškozený.

Uvedené ust. § 46 TrP dále upravuje práva poškozeného v rámci trestního řízení. Jedná se o právo se vyjádřit, zda souhlasí s trestním stíháním, právo uplatnit nárok na náhradu škody, činit návrhy na provedení důkazů nebo na jejich doplnění, předkládat důkazy, nahlížet do spisů a prostudovat je, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o dohodě o přiznání viny a přijetí trestu, vyjádřit se k provedeným důkazům, právo závěrečné řeči a právo podávat opravné prostředky v rozsahu vymezeném tímto zákonem. Z výše uvedeného vyplývá, že převážná část

---

³⁷⁷JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 36.

práv poškozeného dle slovenské právní úpravy je shodná s právy dle české právní úpravy.

Také slovenský trestní řád rozlišuje poškozeného s nárokem na náhradu škody a poškozeného bez nároku na náhradu škody. Dle ust. § 46 odst. 3 TrP je poškozený mající nárok na náhradu škody oprávněn nejpozději před skončením vyšetřování nebo zkráceného vyšetřování navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit tuto škodu. Z takového návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši nárok na náhradu škody uplatňuje, přičemž takový návrh nelze učinit, jestliže o nároku již bylo rozhodnuto v občanském soudním řízení nebo v jiném příslušném řízení (srov. ust. § 46 odst. 4 TrP).

K ochraně poškozeného slouží také ust. § 6 odst. 2 TrP, dle kterého orgány činné v trestním řízení dbají na zájmy poškozených, jejichž osobní údaje se nezveřejňují.

Odlišnost oproti české právní úpravě představuje ust. § 49 odst. 1 TrP, dle kterého je *„orgán činný v trestním řízení povinen při prvním kontaktu s poškozeným poskytnout mu v písemné formě informace o jeho právech v trestním řízení a o organizacích na pomoc poškozeným včetně jimi poskytovaných služeb.“*

Slovenský trestní řád upravuje poskytování informací o propuštění či uprchnutí obviněného z vazby nebo odsouzeného z výkonu odnětí svobody (srov. ust. § 46 odst. 8 a 9 TrP). Co se týče možnosti bezplatné právní pomoci, ta je v podstatě v obou státech také totožná.

Poškozený dle ust. § 211 odst. 1 TrP uděluje souhlas s trestním stíháním u taxativně vymezených trestných činů, jejichž počet je nižší než v českém trestním řádu. Odstavec 2 tohoto ustanovení TrP stanoví, v jakých případech se souhlas poškozeného nevyžaduje. Jedná se o případy, kdy byla trestným činem způsobena smrt nebo je poškozeným stát, obec, vyšší územně správní celek, právnická osoba s majetkovou účastí státu nebo právnická osoba, která hospodaří s veřejnými financemi.

Dle ust. § 212 odst. 3 TrP lze souhlas, který nebyl udělen nebo který byl vzat zpět, udělit nebo znovu udělit, jen pokud je zřejmé, že neudělení souhlasu nebo zpětvzetí souhlasu bylo vykonané v tísní pod vlivem výhrůžek, nátlaku, závislosti nebo podřízenosti. Slovenský trestní řád stanoví nevyvratitelnou domněnku pro případ spornosti, že souhlas byl udělen, pokud souhlas nebyl dán nebo byl znovu udělen proto,

že poškozený je v tísní, je mu vyhrožováno, je pod nátlakem, v závislosti nebo podřízenosti.

Slovenský trestní řád upravuje možnost zajištění nároku poškozeného na náhradu škody majetkovými právy obviněného v právnické osobě, v níž má majetkovou účast [srov. ust. § 50 odst. 1 písm. b) TrP], jakož i majetkovými právy právnické osoby souvisejícími s účastí obviněného (majetkovou nebo osobní) v právnické osobě, pokud je z okolností zřejmé, že trestný čin byl spáchán jménem nebo ve prospěch této právnické osoby [srov. ust. § 50 odst. 1 písm. c) TrP].

Za stejných podmínek jako dle české právní úpravy je dle ust. § 47 odst. 2 TrP ustanoven společný zástupce poškozených. Jednou z podmínek je „větší počet poškozených“, přičemž ani TrP nestanoví, o kolik poškozených se přesně musí jednat. Oproti české právní úpravě je však výslovně zpravidla společným zástupcem ustanovován některý z poškozených po jeho předchozím souhlasu. Maximální počet společných zástupců je nejvíce deset. Domnívám se však, že nižší počet společných zástupců, jako je stanoven v české právní úpravě, je více vyhovující, jelikož lépe naplňuje účel daného řízení z pohledu zásady rychlosti.

Oproti české právní úpravě má poškozený dle TrP právo podat odpor proti trestnímu příkazu co do výroku o náhradě škody, kterým byla poškozenému náhrada škody přiznána. V případě podání odporu poškozeným se trestní příkaz ruší a poškozený je odkázán na občanské soudní řízení, případně na řízení před jiným příslušným orgánem. Z uvedeného plyne, že poškozený není oprávněn podat odpor proti výroku, jímž byl odkázán na jiné řízení či v případě, že výrok o náhradě škody úplně chybí (srov. ust. § 355 odst. 2 TrP).

Dohoda o vině a trestu byla zakotvena do TrP již v roce 2005. Předpokladem sjednání dohody o vině a trestu dle slovenské právní úpravy však oproti české právní úpravě je, že obviněný uzná vinu (srov. ust. § 232 odst. 1 TrP). Další odlišností je, že dle slovenské právní úpravy je možné dohodu o vině a trestu uzavřít u všech trestných činů, neplatí zde tedy žádné výjimky a v řízení o sjednávání dohody o vině a trestu mezi obviněným, poškozeným a státním zástupcem není povinné zastoupení obviněného obhájcem, jako je tomu dle české právní úpravy.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že určitá ustanovení slovenské právní úpravy by bylo vhodné zahrnout i do našeho trestního řádu a naopak např. definice

poškozeného dle slovenské právní úpravy by, dle mého názoru, měla být přizpůsobena definici české.

18. NÁVRHY DE LEGE FERENDA

Cílem této kapitoly je stručný souhrn dle mého názoru nejdůležitějších návrhů na zdokonalení právní úpravy týkající se poškozeného v trestním řízení, o nichž se blíže zmiňuji v textu této rigorózní práce. Jelikož se domnívám, že postavení poškozeného v trestním řízení by mělo být stále více posilováno, níže uvedené návrhy de lege ferenda směřují k rozšíření jeho práv a k zajištění jeho větší právní ochrany během trestního řízení. Vzhledem k tomu, že nadměrné rozšiřování práv poškozeného by však mohlo vést ke zpomalení trestního řízení, a tím i k pomalejšímu odškodnění poškozených, jsem toho názoru, že práva poškozeného je třeba posilovat s patřičným uvážením.

Vzhledem k tomu, že jak poškozený, tak i obviněný jsou v trestním řízení stranami s protichůdnými zájmy, obě tyto strany by měly mít s ohledem na rovnost stran stejná základní procesní práva. Dle mého mínění neúměrné přiznávání práv obviněnému oproti poškozenému vede k větší kriminalitě, jelikož se tak obviněný často cítí právním řádem „podporován“ a získává domněnku o své nepostižitelnosti. V rámci této kapitoly tak uvádím i návrhy de lege ferenda, které směřují ke zrovnoprávnění práv poškozeného a obviněného.

De lege ferenda tak například navrhuji, aby poškozenému, který je často v pozici svědka, bylo přiznáno právo nevypovídat, jelikož obviněnému toto právo trestní řád přiznává v ust. § 33 odst. 1. TŘ a poškozenému je pouze přiznáno právo odepřít výpověď dle ust. § 100 odst. 2 TŘ.

S cílem zrovnoprávnit postavení poškozeného a obviněného dále navrhuji, aby bylo poškozenému přiznáno právo žádat provedení důkazu, zejména výslech svědka nebo znalce dle ust. § 215 odst. 2. TŘ, a to vzhledem k tomu, že toto právo náleží i obžalovanému a jeho obhájci.

Další nerovnost v postavení poškozeného a obviněného shledávám v institutu Bezplatného právního zastoupení, když o Bezplatném právním zastoupení poškozeného nemůže být rozhodnuto bez návrhu. Ztížené postavení poškozeného shledávám i v povinnosti státního zástupce vyjádřit se k návrhu na Bezplatné právní zastoupení. Další znevýhodnění poškozeného spatřuji v tom, že nárok na Bezplatnou právní pomoc má poškozený jen v přípravném řízení a v řízení před soudem 1. stupně, když obviněnému náleží právo na Bezplatné právní zastoupení dle ust. § 33 odst. 2 TŘ

i v řízeních o opravných prostředcích. Další návrhy de lege ferenda týkající se problematiky Bezplatné právní pomoci pak uvádím v kapitole 6.2.6. této rigorózní práce.

Dle ust. § 65 odst. 2 věty první TŘ lze nahlížení do spisu a práva s tím související uvedená v ust. § 65 odst. 1 TŘ v přípravném řízení ze závažných důvodů poškozenému a jeho zmocněnci odepřít. Uvedené navrhuji de lege ferenda změnit, jelikož obviněnému a jeho obhájci není možné právo nahlížet do spisů odepřít, pokud již byli upozorněni na možnost prostudovat spisy, a při sjednávání dohody o vině a trestu, což bezesporu zakládá nerovnost v postavení poškozeného a obviněného (srov. ust. § 65 odst. 2 TŘ).

V kapitole 6.1.3. této rigorózní práce dále navrhuji, aby byl o podání obžaloby vyrozumíván nejen poškozený, ale i zmocněnec poškozeného. Dále navrhuji, aby byl i poškozený osobou oprávněnou podat návrh na obnovu řízení a stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, a to i s ohledem na skutečnost, že obviněnému tato práva náleží. V neposlední řadě pak navrhuji, aby bylo usnesení o zahájení trestního stíhání poškozenému doručováno vždy, bez ohledu na to, zda o to požádá či nikoli (k uvedenému blíže v kapitole 6.1.2. této rigorózní práce).

V kapitole 2.3. této rigorózní práce vyslovuji návrh, aby bylo vydáváno rozhodnutí o tom, zda určitá osoba je či není poškozeným, již v přípravném řízení, přičemž proti tomuto rozhodnutí, vydanému orgánem činným v trestním řízení, by byla přípustná stížnost dotčené osoby.

V rámci institutu mimořádně vysokého počtu poškozených navrhuji, aby proti usnesení o nutnosti ustanovit si společného zmocněnce byla přípustná stížnost a aby bylo toto usnesení doručováno vyvěšením na úřední desce, čímž by byly vyřešeny problémy spojené s doručováním. Dále doporučuji, aby si poškození mohli zvolit za společného zmocněnce jen advokáta, aby byla do trestního řádu zakotvena lhůta, do kdy si poškození mají společného zmocněnce zvolit, jakož i aby opatření soudu, kterým vybírá zmocněnce poškozeným, pokud si poškození zvolí více než šest zmocněnců a zároveň se neshodnou na dalším užším výběru zmocněnců, bylo oznamováno i samotným poškozeným, kteří mohou mít k vybraným zmocněncům výhrady. Rovněž navrhuji, aby de lege ferenda bylo v zákoně přesně uvedeno, kolik musí být

poškozených, aby se jednalo o mimořádně vysoký počet poškozených (více viz kapitola 5.4. této rigorózní práce).

Dále poukazují na vhodnost toho, aby byl soud oprávněn přiznat poškozenému vyšší náhradu škody, než kterou poškozený nárokoval ve svém návrhu (viz kapitola 6.2.1. této rigorózní práce). V kapitole 6.2.1. této rigorózní práce dále navrhuji, aby v případech, kdy poškozený není vyrozuměn o hlavním líčení, měl právo podat návrh na náhradu škody až do vydání rozsudku.

Novelizaci by, dle mého názoru, potřeboval také institut souhlasu poškozeného s trestním stíháním, který shledávám velmi rozporuplným i vzhledem k nelogickému a nesystematickému výčtu trestných činů, k jejichž trestnímu stíhání je nutný souhlas poškozeného. Nedostatkem tohoto institutu, dle mého úsudku, také je, že dispoziční právo poškozeného s trestním stíháním je vyloučeno, jedná-li se o pachatele, se kterým poškozený není v rodinném ani obdobném vztahu. Dále de lege ferenda navrhuji začlenit do ust. § 163a odst. 1 TŘ další skutečnost, na základě které by nebyl souhlas s trestním stíháním nutný, a to pokud se pachatelé dopouštějí trestné činnosti vůči svým nejbližším opakovaně. Dále navrhuji, aby byl i právní nástupce poškozeného oprávněn udělit souhlas s trestním stíháním, a na závěr navrhuji, aby byla změněna koncepce ustanovení § 163a odst. 2 TŘ v tom smyslu, aby trestní stíhání bylo zahájeno ex offio, pokud poškozený nevyjádří svůj nesouhlas s trestním stíháním, (k uvedenému blíže v kapitole 12. této rigorózní práce).

Dále shledávám přínosným zavést nový institut do trestního řádu, a to tzv. subsidiární žalobu, o níž se zmiňuji blíže v kapitole 12.2. této rigorózní práce.

V kapitole 11. této rigorózní práce navrhuji informovat oběť o propuštění z vazby, z výkonu trestu odnětí svobody, z výkonu ústavního ochranného léčení, z výkonu zabezpečovací detence, o přerušení výkonu trestu odnětí svobody, o změně formy ochranného léčení z ústavní na ambulantní, o změně zabezpečovací detence na ochranné léčení, jakož i o jakémkoliv vydání obviněného nebo odsouzeného do cizího státu nebo jeho předání do jiného členského státu Evropské unie v rámci mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních s dostatečným časovým předstihem minimálně jednoho dne, než k takové skutečnosti dojde, aby si tak oběť mohla lépe zajistit svoji ochranu. Co se týče informace o uprchnutí z výkonu trestu odnětí svobody, z vazby, z výkonu ústavního ochranného léčení či z výkonu zabezpečovací detence, domnívám

se, že by o tomto měly být oběti informovány bezodkladně poté, co je útěk zjištěn, a to co nejrychlejším a zcela spolehlivým způsobem, nejlépe osobní informací poskytnutou policií v místě bydliště oběti.

V kapitole 6.2.2. této rigorózní práce dále navrhuji, aby byl poškozený oprávněn podat odvolání co do výroku o vině a trestu.

Rozsáhlou novelizací by, dle mého názoru, potřeboval ve vztahu k poškozenému také institut trestního příkazu, o čemž se blíže zmiňuji v kapitole 15. této rigorózní práce. De lege ferenda přicházím s návrhem, aby se trestní příkaz doručoval nejen poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu Škody, ale i tomu poškozenému, který nárok na náhradu Škody neuplatnil. Dále navrhuji zakotvit do TŘ povinnost samosoudce rozhodnout o nároku poškozeného na náhradu Škody za předpokladu, že má ve skutkových zjištěních dostatek podkladů pro rozhodnutí o náhradě Škody a výše Škody je součástí popisu skutku uvedeného v rozsudku, jímž se obviněný uznává vinným. Dále navrhuji, aby byl poškozený o záměru soudu vydat trestní příkaz informován, a aby byl oprávněn podat řádný opravný prostředek proti trestnímu příkazu, tedy odpor, a to co do výroku o náhradě Škody, jakož i co do výroku o vině a trestu, když obviněný, jakož i osoby, které jsou oprávněny podat odvolání ve prospěch obviněného, jsou oprávněny odpor proti trestnímu příkazu podat.

V kapitole 13. této rigorózní práce upozorňuji na přínosnost toho, aby byl poškozený a osoby jemu blízké oprávněny podat návrh na vydání předběžných opatření a aby byla do TŘ zakotvena výslovná úprava, do kdy mají příslušné orgány o uložení předběžných opatření rozhodnout.

V rámci kapitoly 2.2.3. této rigorózní práce navrhuji zakotvit do TŘ pravidla pro určení výše přiměřeného zadostiučinění za nemateriální újmu a aby bylo poškozenému za nemajetkovou újmu možné přiznat nejen finanční odškodnění, tedy náhradu nemajetkové újmy, ale aby měl poškozený také nárok na odčinění nemajetkové újmy, tedy na obnovení předchozího stavu, na poskytnutí morálního zadostiučinění například omluvou v případě trestného činu pomluvy (srov. ust. § 184 TZ), na poskytnutí věci, na vykonávání prací, jakož i na uveřejnění odsuzujícího rozsudku.

De lege ferenda dále navrhuji, aby bylo možné institut narovnání uplatnit i za předpokladu, že se obviněný zaváže vykonat např. určitý počet hodin obecně

prospěšných prací namísto složení peněžité částky (k uvedenému více v kapitole 16.1.1. této rigorózní práce).

V rámci institutu dohody o vině a trestu doporučuji v kapitole 16.1.3. této rigorózní práce stanovit sankci pro obviněného, který se na základě předvolání k jednání o dohodě o vině a trestu nedostaví. Dále radím, aby podmínkou ke sjednání dohody o vině a trestu bylo přiznání viny obviněného. Následně navrhuji, aby mohl být tento typ odklonu aplikován pouze, pokud s ním poškozený vysloví souhlas a pouze, pokud dojde i k dohodě o náhradě škody. Mým dalším návrhem je, aby mohla být dohoda o vině a trestu sjednána i v řízení před soudem, nikoli však ve zkráceném přípravném řízení.

Bezpochyby významným prostředkem ochrany poškozených je také zřizování oddělených čekáren pro poškozené, svědky a jejich doprovod u soudů. Většina našich soudů však zatím nemá zřízeny oddělené čekárny, a pokud jsou u některých soudů zřízeny, nejsou obvykle dostatečně využívány, což pravděpodobně pramení z neinformovanosti o možnosti využít takové čekárny. Navrhuji proto *de lege ferenda*, aby byly čekárny vybudovány u všech soudů a aby byly soudy povinny poučovat poškozené o možnosti využívat takovýchto prostor, a to např. již v písemném vyrozumění o jednání (případně v předvolání).³⁷⁸

Na závěr pak uvádím, že ve srovnání s přípravnou fází trestního řízení je postavení poškozeného v rámci hlavního líčení výrazně oslabeno co do jeho oprávněnosti podávat stížnosti proti procesním rozhodnutím soudu, a navrhuji proto *de lege ferenda*, aby byl poškozený oprávněn k podání takových stížností.

18.1. Právo státního zástupce podat návrh na náhradu škody

Domnívám se, že v neprospěch poškozeného byla přijata novela trestního řádu, která s účinností k 1. 7. 1990 zrušila právo státního zástupce podat návrh na náhradu škody za poškozeného. Návrh mohl prokurátor učinit zároveň s poškozeným, přičemž přesto byl jeho návrh považován za samostatný a nezávislý na návrhu poškozeného, a prokurátor tak nemohl být zaměňován se zmocněncem či zástupcem poškozeného.³⁷⁹

---

³⁷⁸JELÍNEK, Jiří; GRÍVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 55 - 56.

³⁷⁹JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, s. 20.

Takové oprávnění prokurátora bylo prospěšné vzhledem k tomu, že mohl svým návrhem ovlivnit rozhodnutí o náhradě škody u soudu 1. stupně, a nemusel tak následně podávat proti takovému rozhodnutí odvolání, což mu tehdejší zákon umožňoval. V neposlední řadě nelze opomíjet ani fakt, že oprávnění státního zástupce podávat návrh na náhradu Škody by znamenalo tu výhodu, že jím podané návrhy by byly po formální stránce bezvadné, když poškozenému často není právo na náhradu Škody přiznáno právě z důvodu vadného návrhu.³⁸⁰

Je samozřejmé, že při opětovném zavedení této pravomoci státního zástupce by muselo dojít k pozměnění původního znění tohoto oprávnění státního zástupce, které bych vážala na určité podmínky, když důvodem by mohl být např. pobyt poškozeného v cizině, či jeho choroba. Tento institut by pro poškozeného bezesporu znamenal velké usnadnění jeho postavení a myslím si, že uvedená pravomoc státního zástupce zajišťovala práva poškozeného více než současná právní úprava.

Na závěr této kapitoly uvádím, že ač, dle mého názoru, Zákon o obětech TČ výrazně posílil postavení poškozeného v trestním řízení oproti dřívější právní úpravě, myslím si, že i přesto by mělo dojít k reflektování mnou výše uvedených návrhů *de lege ferenda*, čímž by byla nepochybně práva poškozeného více chráněna. Nadto uvádím, že přijímání jednotlivých novel TŘ týkajících se postavení poškozeného není tím nejvhodnějším řešením, když příhodnější variantou by dozajista bylo přijetí nového trestního řádu, v rámci něž by došlo k celkové rekonstrukci trestního procesu.

---

³⁸⁰JELÍNEK, Jiří. Poškozený v trestním řízení po novele trestního řádu. *Československá kriminalistika*. 1991, roč. 24, č. 2, s. 121.

19. ZÁVĚR

Ve své rigorózní práci jsem se snažila co nejlépe obsáhnout téma postavení poškozeného v trestním řízení. Za hlavní cíl rigorózní práce jsem si stanovila analýzu nejvýznamnějších práv poškozeného, jakož i analýzu, dle mého názoru, nejzásadnějších a zároveň nejrozporuplnějších institutů týkajících se postavení poškozeného, tedy trestního stíhání se souhlasem poškozeného, překážek v uplatňování práv poškozeného a dohody o vině a trestu. Dále jsem zhodnotila vliv novely trestního řádu provedené zákonem č. 181/2011 Sb. a ZOTČ na postavení poškozeného v trestním řízení.

V rámci celé rigorózní práce jsem poukazovala na skutečnost, že obviněnému často trestní řád přiznává více práv než samotnému poškozenému, což shledávám za největší nedostatek celé právní úpravy postavení poškozeného v trestním řízení.

Rigorózní práci jsem pro přehlednost rozdělila celkem do devatenácti kapitol. V kapitole následující po kapitole úvodní jsem se zabývala postavením poškozeného v trestním řízení, který je jak subjektem, tak i stranou v trestním řízení. Poškozené pak lze členit do dvou kategorií, a to na poškozené, kteří nemohou žádat náhradu škody, a na poškozené s tímto právem.

V rámci druhé kapitoly rigorózní práce bych chtěla vyzdvihnout to, že jsem se v ní zabývala zhodnocením novely trestního řádu provedené zákonem č. 181/2011 Sb., kterou došlo nejen k rozšíření pojmu poškozeného, ale zároveň i k rozšíření rozsahu adhezního řízení, neboť poškozený je nyní oproti dřívější právní úpravě oprávněn uplatňovat v rámci adhezního řízení vedle nároku na náhradu majetkové škody i nárok na vydání bezdůvodného obohacení a nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Bohužel s ohledem na nespočet výhod, avšak zároveň i nevýhod nelze, dle mého názoru, jednoznačně dospět k závěru, zda byla novela trestního řádu provedená zákonem č. 181/2011 Sb. pro postavení poškozeného pozitivní či negativní.

Dále bych chtěla poukázat na samostatnou kapitolu věnující se problematice obětí trestných činů. Přijetím Zákona o obětech TČ došlo mimo jiné k novelizaci trestního řádu v tom smyslu, že byla výrazně posílena práva poškozeného v trestním řízení a orgánům činným v trestním řízení byly uloženy další povinnosti, jež vedou k ochraně poškozených.

Mezi nejdůležitější práva poškozeného zakotvená do TŘ Zákonem o obětech TČ patří, dle mého názoru, právo poškozeného na doprovod důvěrníka, právo učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl trestný čin na život poškozeného, právo být poučen o právech dle ZOTČ, právo zmocněnce poškozeného být přítomen od zahájení trestního stíhání při vyšetřovacích úkonech, či právo na doručení rozsudku, a to i pokud byl jeho vyhlášení poškozený přítomen. Přijetím Zákona o obětech TČ došlo v trestním řádu i k rozšíření možnosti Bezplatné právní pomoci poškozenému, když nárok na Bezplatnou právní pomoc mají nové kategorie poškozených v trestním řízení, aniž by takoví poškození museli uplatnit nárok na náhradu Škody a aniž by u nich bylo zkoumáno, zda jejich zastoupení není nadbytečné.

Ve své rigorózní práci jsem samostatnou kapitolu věnovala také stručnému historickému vývoji postavení poškozeného. Na dílčí změny v právní úpravě týkající se poškozeného jsem však poukazovala rovněž v rámci celé rigorózní práce. Na základě uvedeného srovnání jsem dospěla k závěru, že definice poškozeného dle současné právní úpravy je ve srovnání s historickými definicemi poškozeného vyhovující. Kvituji také to, že dle současné právní úpravy je poškozený procesní stranou bez ohledu na to, zda je subjektem adhezního řízení či nikoli.

Po vzoru historických právních úprav by naopak bylo, dle mého názoru, vhodné zavést do trestního řízení institut subsidiární žaloby a oprávnění státního zástupce podat za poškozeného návrh na náhradu Škody.

Samostatnou kapitolu mé rigorózní práce jsem dále věnovala překážkám v uplatnění práv poškozeného, přičemž nejvíce potřebných návrhů na zdokonalení současné právní úpravy jsem shledala u institutu mimořádně vysokého počtu poškozených. Tímto, ačkoli zrychluje průběh trestního řízení, dochází zároveň k vyloučení poškozeného z trestního řízení. I samotná aplikační praxe ukazuje, že je třeba tento institut pozměnit tak, aby byl dosažen jeho účel.

Práva poškozeného jsem rozdělila na práva, která jsou vlastní všem poškozeným bez ohledu na jejich nárok na náhradu Škody, a na práva, která náleží pouze poškozenému s nárokem na náhradu Škody. Některým, dle mého názoru, významným právům poškozeného jsem pak věnovala samostatnou kapitolu.

V rámci kapitoly 11.1. této rigorózní práce jsem popsala nedostatky ust. § 44 odst. 1 TŘ účinného do 31. 7. 2013, které upravovalo právo poškozeného na informace

o nebezpečném obviněném nebo odsouzeném. Současná právní úprava zajišťuje oběti (poškozenému), dle mého úsudku, účinnější ochranu, což hodnotím jednoznačně pozitivně. Poškozený totiž může být díky informovanosti o obviněném (odsouzeném) více ostražitý, opatrný a může lépe předejít další trestné činnosti zajištěním své ochrany.

Samostatnou kapitolu jsem věnovala rovněž souhlasu poškozeného s trestním stíháním, který shledávám velmi rozporuplným, a to i vzhledem k nelogickému taxativnímu výčtu trestných činů, k nimž je tento souhlas nutný. Uvedný výčet není systematický a měl by se, jak se domnívám, omezit na trestné činy menší společenské závažnosti. Rovněž bych chtěla poukázat na to, že neexistuje ustanovení, které by umožňovalo aplikovat souhlas s trestním stíháním v případech neexistence příbuzenského či obdobného poměru mezi pachatelem a poškozeným. V rámci kapitoly 12. této rigorózní práce jsem navrhla i další podstatné změny tohoto institutu. Nutno však dodat, že tento institut považuji i přes jeho nedostatky za pozitivní, a to především u nedbalostních trestných činů.

Postavení poškozeného může být také ovlivněno odklony v rámci trestního řízení. Dospěla jsem k závěru, že odklony mají pro poškozeného jak svá pozitiva, a to především v podobě rychlejší náhrady škody, tak i negativa spočívající zejména ve zvýhodnění obviněného. V rámci kapitoly 16.1.1. a 16.1.2. této rigorózní práce jsem se také zabývala zhodnocením novely TŘ provedené zákonem č. 193/2012 Sb., účinné od 1. 9. 2012, kterou považuji za prospěšnou, neboť v rámci narovnání je dle současné právní úpravy určeno 100 % peněžité částky státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytované podle zvláštního zákona a v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání jsou v důsledku této novely upraveny nové zvláštní formy podmíněného zastavení trestního stíhání. Tyto pak umožňují uložit obviněnému např. i zákaz řídit motorová vozidla či mu uložit alespoň finanční postih, který by mohl být obviněnému uložen v rámci přestupkového řízení, když převážnou část trestných činů činí právě dopravní delikty, které jsou často spáchány nedbalostně.

Dále jsem se vyjádřila i k institutu dohody o vině a trestu, který je, dle mého názoru, velmi kontroverzním. Výhodou tohoto institutu je jeho hospodárnost a poskytnutí vyšší ochrany poškozenému před sekundární viktimizací. Na druhou stranu však tento institut postrádá sociálně etický aspekt trestání, generální a individuální prevenci, pokání a resocializaci. V jeho neprospěch také svědčí skutečnost, že soud

neprokazuje vinu a neprovádí dokazování v hlavním líčení. Zakotvením tohoto institutu do našeho právního řádu také dochází k výraznému omezení zásad trestního řádu, když je zásada rychlosti řízení preferována před ostatními zásadami.

Za největší nedostatek dohody o vině a trestu a rovněž podmíněného zastavení trestního stíhání však považuji, že k jejich uplatnění není nutný souhlas poškozeného.

Ve své rigorózní práci jsem se také zabývala srovnáním postavení poškozeného v české a slovenské právní úpravě, na základě čehož jsem dospěla k závěru, že definice poškozeného v našem právním řádu je zcela vyhovující. Na druhou stranu by však do české právní úpravy bylo vhodné zařadit např. právo poškozeného podat odpor proti trestnímu příkazu co do výroku o náhradě Škody, kterým byla poškozenému náhrada Škody přiznána. Převážná část práv poškozeného dle slovenské právní úpravy je však shodná s právy dle české právní úpravy.

Neméně důležitou část mé rigorózní práce pak představují návrhy na zdokonalení právní úpravy, které jsem uvedla v závěrečné kapitole. Jedním z nedůležitějších je, dle mého názoru, návrh, aby bylo vydáváno usnesení o tom, zda určitá osoba je či není poškozeným, již v přípravném řízení.

Na závěr uvádím, že by mělo být, podle mého mínění, postavení poškozeného posíleno především co do jeho možnosti podávat opravné prostředky, když oproti obviněnému není poškozený oprávněn k podání mimořádných opravných prostředků a není řazen ani mezi osoby oprávněné napadnout svým odvoláním výrok o vině a trestu nebo podat řádný opravný prostředek proti trestnímu příkazu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Listina	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České Republiky
náhrada Škody	Náhrada majetkové škody, náhrada nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
o. s. ř.	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
Slovenský trestní řád nebo TrP	Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok
Škoda	Majetková škoda spolu s nemajetkovou újmu a bezdůvodným obohacením
TŘ nebo trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
TZ nebo trestní zákon	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Úmluva	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
Zákon o obětech TČ nebo ZOTČ	Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)
Zákon o oceňování majetku	Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů
Zákon o peněžité pomoci obětem TČ	Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti
Zákon o Policii ČR	Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon o Rejstříku trestů

Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů

Zákon o zvláštní ochraně svědka

Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon o zvláštních řízeních

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

ZSVM

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Publikace

CÍSAŘOVÁ, Dagmar; ČÍŽKOVÁ, Jana. *Poškozený v československém trestním řízení*. Praha: Univerzita Karlova, Acta Universitatis Carolinae. Iuridica Monographia, 1982, č. 37, 85 s.

JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1.

JELÍNEK, Jiří et al. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, 263 s. ISBN 978-80-87576-49-6.

JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, 256 s. ISBN 978-80-87576-39-7.

JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998, 190 s. ISBN 80-7184-618-X.

LÁTAL, Jaroslav. *Poškozený v trestním řízení a rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení*. Praha: Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky, sv. 54, 1994, 246 s.

MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel et al. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 1166 s. ISBN 978-80-7179-572-8.

NOVOTNÝ, František; RŮŽIČKA, Miroslav. *Trestní kodexy: trestní zákon, trestní řád a související předpisy: (komentář)*. 2. doplněné vydání. Praha: Eurounion, 2002, 1640 s. ISBN 80-7317-009-4.

RŮŽEK, Antonín. *Obžalovací zásada v československém socialistickém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, 218 s.

RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 730 s. ISBN 978-80-7179-559-9.

ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1009 s. ISBN 978-80-7400-496-4.

ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. § 1 až 156. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. II. § 157 až 314s. Komentář. 7. doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, 1831 s. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice.* 1. vydání. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-30-4.

ŠČERBA, Filip. *Výběrová bibliografie článků z trestního práva 1997-2005.* 1. vydání. Praha: Linde, 2006, 239 s. ISBN 80-7201-633-4.

Odborné články a příspěvky do sborníků

GRÍVNA, Tomáš. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue.* 2005, roč. 4, č. 12, s. 317 - 322.

JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie.* 2012, roč. 2012, č. 10, s. 19 - 25.

JELÍNEK, Jiří. Postavení poškozeného v trestním řízení - možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány. *Kriminalistika.* 2003, roč. 36, č. 2, s. 112 - 117.

JELÍNEK, Jiří. Poškozený v trestním řízení po novele trestního řádu. *Československá kriminalistika.* 1991, roč. 24, č. 2, s. 121 - 129.

JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie.* 2013, roč. 2013, č. 5, s. 27 - 30.

KUCHTA, Josef. Nové pohledy na postavení poškozeného a oběti v trestním řízení. In *Trestní právo - současnost a perspektivy: sborník z vědecké konference uspořádané Vysokou školou Karla Engliše v Brně dne 30. ledna 2002.* 1. vydání. Brno: Linie, 2002, s. 59 - 66.

LÁTAL, Jaroslav. Náležitosti řádného uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným v adhezním řízení. *Právní rozhledy.* 1994, roč. 2, č. 10, s. 345 - 349.

MÁDR, Jaroslav. Několik poznámek k novelizovanému ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu. *Státní zastupitelství.* 2003, roč. 1, č. 4, s. 8 - 12.

MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika.* 2008, roč. 41, č. 1, s. 3 - 26.

OSMANČÍK, Otakar. Několik poznámek k problematice obětí trestných činů. *Právník.* 1992, roč. 131, č. 6, s. 529 - 530.

POLMOVÁ, Olga. Problematika institutu společného zmocněnce. *Trestněprávní revue.* 2011, roč. 10, č. 4, s. 111 - 113.

ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*. 2009, roč. 8, č. 2, s. 33 - 36.

VÁLKOVÁ, Helena; GRIVNA, Tomáš. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*. 2013, roč. 12, č. 4, s. 83 - 87.

VANTUCH, Pavel. K informování poškozených a svědků trestného činu o odsouzeném (obviněném). *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 5, č. 1, s. 14 - 18.

VISIGNER, Radek. Náhrada nemajetkové újmy v adhezním řízení. *Trestněprávní revue*. 2011, roč. 10, č. 3, s. 74 – 79.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. 1. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 6/2000, publikovaný pod č. 77/2001 Sb.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/14, publikovaný pod č. 265/2005 Sb.

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 1. 1997, sp. zn. 27 To 22/1997

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 3 To 489/2003

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. 3. 2008, sp. zn. 13 To 90/2008

Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 10. 1997, sp. zn. 8 To 419/97

Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 6. 10. 1999, sp. zn. 8 To 335/1999

Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 20. 3. 1991, sp. zn. 4 To 61/1991

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 1996, sp. zn. Odon 15/96

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 1996, sp. zn. 2 Tzn 179/1996

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 5. 1998, sp. zn. 6 Tz 54/98

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2002, sp. zn. 4 Tz 62/2002

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 10. 2002, sp. zn. 4 Tz 62/2002

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 4 Tz 76/2002

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 986/2001

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 10. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1119/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2004, sp. zn. Ts 42/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. 4 Tz 4/2005

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 6. 2005, sp. zn. 3 Tdo 567/2005

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 8 Tdo 237/2010

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 23. 8. 1962, sp. zn. 2 Tz 2/62

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 25. 1. 1963, sp. zn. 5 Tz 52/62

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22. 2. 1967, sp. zn. Pls 3/67

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. 5. 1967, sp. zn. 5 Tz 13/67

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 15. 1. 1973, sp. zn. 1 Tz 62/72

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 1. 4. 1974, sp. zn. Tzv 10/74

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 3. 10. 1985, sp. zn. 11 To 72/85

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 21. 5. 1969, sp. zn. 10 Tz 12/69

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 17. 8. 1973, sp. zn. 5 Tz 49/73

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 21. 6. 1979, sp. zn. 4 Tz 31/79

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 15. 10. 1980, sp. zn. Ndt 51/80

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 4. 1998, sp. zn. 1 To 11/98

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 5 To 40/2006

Rozhodnutí Vyššího vojenského soudu ze dne 5. 9. 1961, sp. zn. To 46/1961

Právní předpisy

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů

Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu)

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů

Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Ostatní

Deklarace Valného shromáždění OSN č. 40/34 ze dne 29. 11. 1985 o základních principech spravedlnosti pro oběti trestného činu a pro oběti zneužití moci

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy R (85) 11 ze dne 28. 6. 1985 o postavení obětí v rámci trestního práva a trestního řízení

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy R (87) 21 ze dne 17. 9. 1987 o pomoci obětem a prevenci viktimizace

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj 87/70

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 1. 1991, sp. zn. Tpj 89/90

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České Republiky

RESUME

In my thesis, I examine the status of the injured person in criminal proceedings, i.e., his most important rights and juridical institutes related to the injured person's status. I analyze in detail the most important and also the most controversial characteristics of the role of the injured person in criminal proceedings, particularly I analyze the injured person's approval for prosecution, the phenomenon of extraordinary high numbers of the injured persons in particular criminal proceedings and the agreement on guilt and penalty.

In my thesis I refer to the most important amendments of the Criminal Procedure Code and also to the fact that the defendant often has more privileges than the injured person which I find as a very serious imperfection of the whole legal regulation of the injured person's status in the criminal proceedings.

The injured person is a subject of the criminal proceedings and it's a party as well. We divide the injured persons into two categories, (i) injured persons not allowed to ask for damages and (ii) injured persons allowed to do so. The Criminal Procedure Code defines the injured person as (i) a person hurt by a criminal act in health, property or immaterial damages, or as (ii) a person at whose expense the offender enriched himself.

We have to tell the difference between the terms "injured person" and "victim". The latter is defined by the Act on Victims of criminal acts which amended the Criminal Procedure Code and significantly strengthened the injured person's privileges in the criminal proceedings. The Act on Victims of criminal acts placed many important rights of injured person into the criminal proceedings, such as the right on a trustee accompaniment to the acts of criminal proceedings or the right for statements about the influence of the criminal act on the life of the injured person. Further, this Act (i) extended the possibilities of pro bono legal services provided to injured persons, (ii) it strengthened the injured person's right on reimbursement of cost related to his participation in the criminal proceedings and (iii) it placed the institute of precautions into the criminal proceedings. For all these facts, I highly appreciate the contribution of the Act on Victims of criminal acts.

In my thesis, I divide the injured person's privileges pursuant to the stages of the criminal proceeding and further, pursuant to the characteristic, if it is a privilege appertaining to all injured persons, or it is a privilege related to the claim on compensation for damages.

A special chapter of my thesis discusses the obstacles to claiming the rights of injured person. Particularly, the regulation of the phenomenon of extraordinary high numbers of injured persons, in my opinion, suffers from many insufficiencies which, in principle, negate the injured person's privilege for participation in the criminal proceedings.

Another special chapter discusses the institute of injured person's approval for the prosecution. Here I find the regulation controversial, mainly due to a reasonless exhaustive enumeration of criminal acts requiring the injured person's approval to prosecute the criminal act in the criminal proceedings. Other chapters of my thesis examine (i) the right of injured person to information, (ii) the regulation of the phenomenon of criminal order and particularly its privations in relation to injured persons who are not allowed to appeal against a criminal order.

The status of injured person might be affected by so called "deflections". Therefore, I discuss also the sufferer's role in relation (i) to the settlement, (ii) to the conditional stand of prosecution and (iii) to the agreement on guilt and penalty. The last two institutes I find very controversial because they do not require the injured person's approval.

My thesis also provides the reader with a brief historical excursion into the evolution of the injured person's status. I emphasize two historical institutes I would welcome again in the criminal proceedings. They are (i) the institution of "subsidiary action" and (ii) the privilege of the prosecutor to file the action on compensation of damages.

Further, I compare the injured person's status regulation in the Czech Republic with its equivalent in the Slovak Republic. I draw the conclusion that the definition of injured person by the Czech law fits the institution better than the wider Slovak regulation. On the other hand most of injured person's privileges are same in both regulations.

Through the whole thesis I present my proposals for the improvement of the regulation of the injured person's status in the criminal proceedings. The proposal *de lege ferenda* I summarised in the final chapter of the thesis. The most important conclusion is the fact that the regulation needs to provide the injured person with more means of appellation in the criminal proceedings.

ABSTRAKT

Rigorózní práce se zabývá postavením poškozeného v trestním řízení a zaměřuje se na jeho nejvýznamnější práva. Těžiště rigorózní práce spočívá především v podrobné analýze institutu souhlasu poškozeného s trestním stíháním a v analýze překážek v uplatňování práv poškozeného. Smyslem rigorózní práce je také zhodnotit nejvýznamnější novely trestního řádu, které výrazně ovlivnily pozici poškozeného v trestním řízení, například novelu trestního řádu provedenou zákonem č. 181/2011 Sb., kterou došlo jak k rozšíření definice poškozeného, tak i rozsahu adhezního řízení. Samostatná kapitola rigorózní práce je věnována rovněž problematice obětí trestných činů, která je upravena v zákoně č. 45/2013 Sb., výrazně posilujícím postavení poškozených v trestním řízení.

Práva poškozeného jsou v rigorózní práci rozdělena dle toho, zda se jedná o práva, která náleží všem poškozeným, nebo pouze poškozeným majícím nárok na náhradu škody, nemajetkovou újmu nebo na vydání bezdůvodného obohacení, a to dle jednotlivých stadií trestního řízení. Samostatné kapitoly rigorózní práce pak věnují nejvýznamnějším právům poškozeného. V rigorózní práci se dále věnují stručnému historickému vývoji postavení poškozeného v trestním řízení, srovnání postavení poškozeného dle české právní úpravy a slovenské právní úpravy, postavení poškozeného v rámci odklonů, předběžným opatřením, problematice trestního příkazu a právní úpravě práva poškozeného na informace. V rámci celé rigorózní práci kladu důraz na návrhy na zdokonalení právní úpravy postavení poškozeného, které jsou shrnuty v závěrečné kapitole rigorózní práce.

ABSTRACT

The thesis examines the status of the injured person in criminal proceedings and his most important rights. The thesis analyzes in detail the injured person's approval for prosecution and obstacles which restrain the execution of the injured person's rights. The goal of the thesis is a review of the most important amendments of the Criminal Procedure Code (e.g. Act no. 181/2011 Coll. extending the definition of an injured person and the scope of adhesive procedure). A special chapter of the thesis focuses on crime victims regulated in Act no. 45/2013 Coll. which significantly strengthened the injured person's privileges in the criminal proceedings.

The thesis divides the sufferer's privileges pursuant to the stages of the criminal proceeding and further, pursuant to the characteristic, if it is a privilege appertaining to all sufferers, or it is a privilege related to the claim on compensation for damages. The special chapters of the thesis examine the most important rights of the injured person. In the thesis, I also provide the reader with a brief historical excursion to the evolution of the injured person's status and with a comparison of the injured person's status regulation in the Czech Republic with its equivalent in the Slovak Republic. Further, the thesis analyzes the injured person's status in respect of deflections, precautions, criminal order and the right of injured person to information. Throughout the thesis I present my proposals for the improvement of the regulation of the sufferer's status in the criminal proceedings. The proposal *de lege ferenda* I summarize into the final chapter of the thesis.

SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV

Seznam klíčových slov v českém jazyce

Poškozený v trestní řízení, náhrada škody, oběť trestného činu.

Seznam klíčových slov v anglickém jazyce

The injured person in the criminal proceedings, damages, the victim.